

LUIGI MIRAGLIA

FABVLAE SYRAE

GRAECORVM ROMANORVMQVE FABVLAE
AD VSVM DISCIPVLORVM LATINE NARRATAE

Edizioni Accademia
Vivarium novum

LUIGI MIRAGLIA

FABVLAE SYRAE

Graecōrum Rōmānōrumque fābulae
ad ūsum discipulōrum Latīnē nārrātae

Edizioni Accademia

VIVARIUM
NOVUM

ROMA - ANNO MMX

RES QVAE HOC LIBRO CONTINENTVR

PRAEFATIO	<i>pāg.</i> 5		
AD CAPITVLVM XXVI	7	AD CAPITVLVM XXXI	<i>pāg.</i> 65
1. PYGMALION	7	1. DEVCALION ET PYRRHA	65
2. VIRGINIA	8	2. PROMETHEVS	68
3. EUROPA	9	3. CENTAVROMACHIA	71
4. CORNELIA	11	4. TANTALVS	72
5. TARPEIA	12	5. CADMVS	75
AD CAPITVLVM XXVII	13	AD CAPITVLVM XXXII	81
1. MINOS	13	1. DAPHNE	81
2. LATONA	14	2. ARACHNE	83
3. PHRIXVS ET HELLE	17	3. IO	86
4. COMATAS	19	4. BAVCIS ET PHILEMON	89
5. CORONIS	20	5. CALLISTO ET ARCAS	92
AD CAPITVLVM XXVIII	23	AD CAPITVLVM XXXIII	97
1. ATALANTA	23	1. BELLEROPHON	97
2. VETVRIA	26	2. GAIVS MCVIVS SCAEVOLA	99
3. NAVSICAA	28	3. LAOMEDON ET HESIONE	101
4. CYPARISSVS	30	4. ANDROMEDA	103
5. ALCESTIS	33	5. ADONIS	105
AD CAPITVLVM XXIX	35	AD CAPITVLVM XXXIV	109
1. ORPHEVS ET EVRIDICE	35	1. APOLLO ET HYACINTHVS	109
2. CERES ET PROSERPINA	38	2. NARCISSVS ET ECHO	112
3. ARETHVSA	43	3. POMONA ET VERTVMNVS	118
4. PANDORA	46	4. PHAETON	124
5. NIOBE	48	5. ACTAEON	133
AD CAPITVLVM XXX	53	INDEX NOMINVM	137
1. POLYPHEMVS ET GALATEA	53	INDEX VOCABVLORVM	140
2. GLAVCVS	54		
3. CEYX ET ALCYONE	57		
4. HORATIUS COCLES	60		
5. GANYMEDES	63		

NOTAE

	idem atque	<i>Gr</i>	Graecē
	id est	<i>imperf</i>	imperfectum
↔	contrārium	<i>ind</i>	indicātīvus
<	factum/ortum est	<i>indēcl</i>	nōn dēclīnātur
	sīve	<i>m</i>	masculīnum
+	cum, atque, additur	<i>n</i>	neutrum
<i>abl</i>	ablātīvus	<i>nōm</i>	nōminātīvus
<i>acc</i>	accūsātīvus	<i>pāg.</i>	pāgina
<i>adi</i>	adiectīvum	<i>part</i>	participium
<i>adv</i>	adverbium	<i>pass</i>	passīvum
<i>coni</i>	coniūctīvus	<i>perf</i>	perfectum
<i>dat</i>	datīvus	<i>pl</i>	plūrālis
<i>dēcl</i>	dēclīnātiō	<i>praes</i>	praesēns
<i>dēp</i>	dēpōnēns	<i>prp</i>	praepositiō
<i>f</i>	fēminīnum	<i>sg</i>	singulāris
<i>fut</i>	futūrum	<i>sup</i>	superlātīvus
<i>gen</i>	genetīvus	<i>voc</i>	vocātīvus

Ad pāginārum latera explānantur vocābula quae nōn reperiuntur in capitulīs librī cui titulus est *FAMILIA ROMANA*. Sī forte eadem vocābula in variīs fābulīs inveniuntur, iterum iterumque explānantur, ut singulae fābulae per sē legī possint.

PRAEFATIO

Quintus: “Nārrā nōbīs aliquam fābulam, Syra; nam tam bene sīve Graecās sīve Rōmānās fābulās nārrāre solēs, quae nōs multum dēlectant! Nēque in hortō lūdere possumus, quia, subitā tempestāte ortā, etiam nunc pluere nōn dēsinit. Nē avēs quidem audiuntur, quae, imbre et fulguribus territae, inter arborum folia et rāmōs sē occultant.

pluere = imber fieri; pluit = imber dē caelō cadit

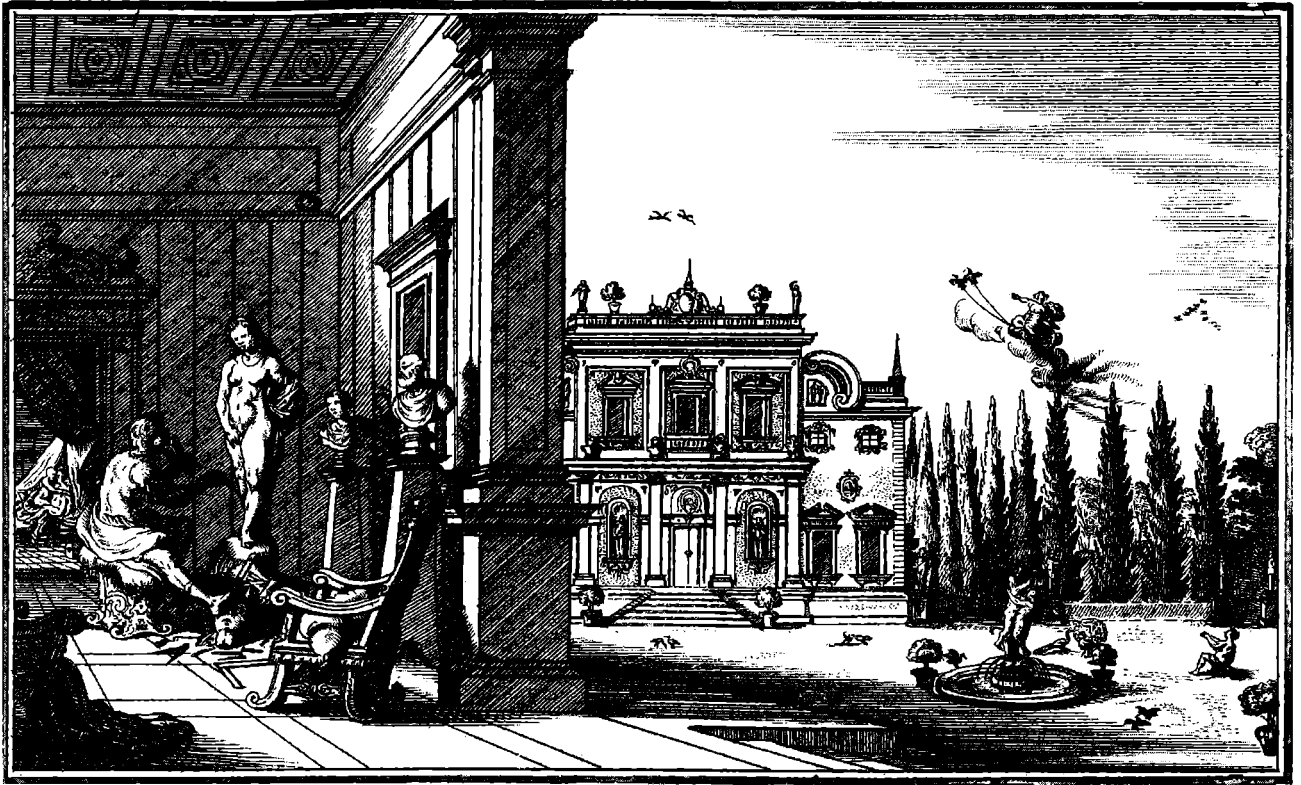
Syra, quae bona et proba ancilla est: “Libenter” inquit “vōbīs fābulās nārrābō: tū vērō, Marce, cōnsīde iūxtā mē et silēns audī; tū, Iūlia, relinque pilam, et hūc venī, ad latus meum laevum. Sī bonī et probī eritis, neque silentium clāmōribus vel tumultū et strepitū rumpētis, multās et pulchrās fābulās nōn solum hodiē, sed etiam cotīdiē ā mē audiētis.”

libenter *adv* = magnō cum gaudiō

Hōc librō fābulae continentur, quās Syra līberīs Iūliī et Aemiliae nārrāre solet. Iūlia, Marcus et Quīntus valdē hīs fābulīs dēlectantur. Spērāmus igitur vōs quoque, quī eās lectūrī estis, hīs Graecīs Rōmānīsque fābulīs dēlectārī posse. Quae certē ūtilēs erunt: nam quī hās pāginās leget, nōn modo rēs grammaticās et vocābula Latīna, quae in capitulīs XXV-XXXIV librī, cui titulus est *FAMILIA ROMANA*, iam cognōvit, certius discet ac memōria retinēbit, sed etiam nōn pauca verba alia facile discere poterit.

ūtilis -e = bonus ad ūtendum

memōria -ae *f*

Pygmalion puellae signum conficit

AD CAPITVLVM XXVI

1. Pygmaliōn

Pygmalion vir Graecus fuit, quī magnam pecūniam, multōs amīcōs, multōs servōs habēbat. Fēminās vērō, quās superbās esse putābat, nullās amābat.

Pygmalion arte suā multās rēs mīrābilēs cōnfēcerat, quās
5 plūrimī hominēs valdē admīrābantur. Cotīdiē enim pulcherrima signa ex marmore faciēbat, quae tamen nōn signa, sed hominēs vīvī esse vidēbantur.

Saepe Pygmalion cīvēs in tabernam suam vocābat, pulcherrima illa signa ostendēns: “Venīte ad spectandum” aiēbat,
10 “virī et fēminae: pulchra haec signa aspiciate: admīrāminī membra, manūs, pedēs, brachia, crūra, colla, ōra, quae artem meam vōbīs dēmōnstrant: nam arte meā nātūram ipsam imitātus sum, quae vīvere meīs in signīs vidētur.”

Virī Graecī et fēminae Graecae ad Pygmalionis tabernam
15 accēdentēs cupidissimī erant signa spectandī, quōrum pulchritūdinem omnī modō laudābant: “Ō Pygmalion” aiēbant, “quam pulchra haec signa sunt! Nātūram enim nōn solum imitātus es, sed etiam superāvistī!” Omnēs dēlectābantur spectandō illa signa, mīrāabilia exempla novissimae artis.

20 Tandem Pygmalion fōrmōsissimae puellae signum cōnfēcit, quae aureum capillum, caeruleōs oculōs, rubra labra habēbat. Cuius signī amōre captus, Pygmalion miserrimus factus erat et nocte pessimē dormiēbat: dolēbat enim signum, quamquam vēra atque pulcherrima puella esse vidēbatur, nōn
25 vīvere, neque sibi respondēre amōrem suum fatentī.

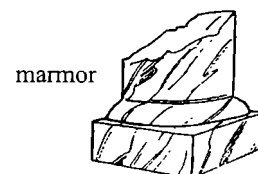
Cotīdiē itaque Pygmalion, quī cupidus erat eam puellam

Pygmalion -ōnis *m*

superbus -a -um = quī aliōs nullīus pretiī esse putat

ad-mīrārī = mīrārī (rem magnificam)

marmor -oris *n* = māteria, ex quā signa et columnae sunt facta

superāre = vincere

caeruleus -a -um = caelī serēnī colōre

sibi Pygmalionī

sacrificāre = bovem/ovem/porcum occīdere
et deō dare
ōrāre = postulāre aliquid ab aliquō / ā deīs

pōnere posuisse positum

au-ferre abs-tulisse ab-lātum < ab-ferre

diū = per longum tempus | flēre -ēvisse

quae: puella

tergēre -sisse -sum

uxōrem ducere = uxōrem suam facere

Virgīnia -ae f

Virgīnius -ī m

Claudius -ī m

in-vidēre + dat = inimīcus esse ob bonum
aliēnum
rapere rapuisse raptum = (impetū factō) ca-
pere et sēcum ferre

raptam ad se dūcī iussit: eam rapere et ad sē
dūcī iussit

imperātum -ī n = quod imperātur

ōrāre = (vōce flentī) postulāre aliquid ab
aliquō

currere cucurrisse

prō *pp* + *abl*; prō Virgīniā = in locō Virgīniae

audēre ausum esse (*perf dep*)

vīvam aspiciendī, deōrum templa adīre solēbat ad sacrifi-
candum et deōs deāsque ōrābat: spērābat enim flendō sē de-
ōrum animōs mollīre posse; neque enim quisquam, nisi deus,
illī signō vītam dare poterat.

Ōlim, postquam domum rediit, in cubiculum intrāvit, ubi 30
pulcherrimum illud puellae signum posuerat. Nūllum tamen
signum vīdit! Aliquem igitur illud abstulisse putāvit, atque
cōnsīdēns diū flēvit. Subitō tamen fōrmōsissima fēmina ad
eum accessit, quae aureōs capillōs, caeruleōs oculōs, labra
rubra habēbat; quae Pygmaliōnī ex sellā suā surgentī, “Nōn 35
iam signum” inquit, “sed puella vēra sum.” Pygmaliōn tersit
lacrimās et laetissimus puellam complexus ōsculātus est. Post
brevissimum vērō tempus eam puellam uxōrem dūxit.

2. Virgīnia

Virgīnius vir Rōmānus fuit, quī pulchram filiā habēbat,
nōmine Virgīniam, quam valdē amābat. Ipse quoque ā 40
filiā suā amābātur.

Ōlim, dum per viās ambulat, vir malus at dīves, nōmine
Claudius, quī magnam pecūniam multōsque servōs habēbat,
eōs vīdit. Claudius, quamquam dīves erat, tamen Virgīniō 45
invidēbat, quod eum laetum esse atque pulchram filiā ha-
bēre vidēbat. Quā dē causā cōsiliū eam rapiendī excōgitā-
vit. Vocāvit igitur servum et “Vidēsne” inquit, “Virgīniam,
pulchram illam virginem?” Cū servus “Ita, domine,” inquit,
“videō: mihi quoque pulcherrima vidētur esse.” Claudius igitur 50
puellam raptam ad sē dūcī iussit, dīcēns: “Curre, atque
puellam raptam ad mē statim dūc!”

Servus imperāta dominī statim fēcit; puella rapta clāmābat
et servum ōrābat, quī tamen eius vōcem audīre nōn vidēbā-
tur. Quamquam multī in viā ambulābant, nēmō ad iuvandum 55
cucurrit: nam omnēs Claudium timēbant, cuius saevissimum
servum bene nōverant: neque quisquam parātus erat ad mo-
riendum prō Virgīniā.

Patrī vērō filiā raptam esse nūntiāvērunt; quī statim ad
Claudium accēdēns clāmāvit: “Ō Claudī, quid est hoc? Quō-
modo filiā meā rapere ausus es? Nūllum enim malum tibi 60

fēcī, et filia mea virgō proba est. Redde igitur statim eam, sī vir es bonus.”

65 Claudius autem rīdēns “Ō Virgīnī” inquit, “ipse dīvitissimus sum, tū autem pauper; ego multōs servōs habeō, quī mē dēfendere poterunt, sī necesse erit, tū vērō nūllōs: abī, stulte senex: tē enim contemnō, neque clāmōrēs tuōs cūrō.”

senex senis *m* = vir annōrum plūs quam LX
contemnere = parvī pretiī putāre
superbus -a -um = quī aliōs contemnit

70 Quibus superbissimīs verbīs audītīs, Virgīnius, gladiō sub palliō occultātō, ad filiam suam accessit, dīcēns Claudiō sē ultimum eam complectī velle: gladium vērō in corpus eius mersit atque interfēcit. Dum igitur puella humī in sanguine suō iacet, “Filia mea” clāmāvit Virgīnius, “numquam ancilla tua erit, quamquam tū multōs servōs habēs, ego nūllōs!”

ultimum *adv* ↔ prīmum

75 Cum prīmum autem Rōmānī Virgīniam mortuam vīdērunt atque tōtam rem, ut facta erat, audīvērunt, Cladium comprehendensum ad mortem mittī iussērunt.

com-prehendere -disse -ēnsūm < cum +prehendere | comprehēnsūm ad mortem mittī iussērunt: eum comprehendere et ad mortem mittī iussērunt

3. Eurōpa

Eurōpa -ae *f*

80 Eurōpa bona et pulchra virgō Graeca fuit. Quae, dum cum aliīs puellīs in campō lūdit, currit, pilam iacit flōrēsque carpendō dēlectātur, subitō magnum et album taurum vīdit. Quem cum prīmum cōnspeērunt, amīcae eius perterritae fūgērunt clāmantēs.

85 Taurus autem nōn saevus esse vidēbātur: itaque Eurōpa, quae minimē metuēbat et taurum propius videndī cupida erat, ad eum accēdēns manū suā tetigit. Taurus mūgīvit; Eurōpa vērō herbās ex campō carptās taurō dedit, quī eās edendō laetābātur.

minimē: nūllō modō

tangere tetigisse tāctum | *eum* tetigit
mūgīre -ivisse = ‘mū’ facere
carpere -psisse -ptum
carptās dedit: carpsit et dedit

Deinde Eurōpa, audācior facta, lātum taurī tergum spectābat atque manū suā tangēbat. Tandem in eius tergum ascendēns cōnsīdit et “Ō amīcae, venīte, et mē spectāte!” inquit, “vidēte mē in taurī tergō sedentem!”

90 Statim autem taurus, quī humī iacēbat, surgēns ad maris ōram currere coepit. Eurōpa clāmāvit perterrita; amīcae eius flentēs et lacrimantēs, in lītus ad adiuvandum cucurrērunt, neque vērō Eurōpam, quae taurō vehēbātur, cōnsequī potuerunt: taurus enim, campō relictō, Ōceanum petīvit atque in magnōs maris flūctūs intrāns natābat.

currere cucurrisse

relinquere -līquisse -lictum

Europa tauro vehitur

Postquam vērō in altum pervēnērunt, “Nōn taurus” inquit, “sed Iuppiter, deōrum hominumque pater sum. Nōlī autem timēre: nōn enim malus sum, neque tibi nocēre volō; nam nōn nocendī causā, sed amōre tuī captus tē rapere cōstituī.”

100 Eurōpa igitur, quae initiō valdē metuerat, timōrem suum dēposuit, neque iam flēbat. Mox vērō ad novam terram pervēnērunt, ubi taurus, puellā dēpositā, ad dīvīnam suam fōrmam rediit. Post breve tempus Eurōpam uxōrem dūxit et eam terram, ad quam simul cum eā pervēnerat, Eurōpam ap-
105 pellāvit.

4. Cornēlia

Cornēlia bona et proba fēmina Rōmāna fuit, quae duōs habuit filiōs, quōrum alterī Tiberius, alterī Gāius nōmina erant. Fīliōs Cornēlia valdē amābat, atque ab iīs amābātur.

110 Ōlim fēmina Rōmāna, nōmine Tullia, Cornēliam vīsīt, cupida ōrnāmenta sua ostendendī; quae, superbē mōnstrāns gemmās, quās in digitīs et in collō gerēbat, “Multās” inquit “novās et pulchrās gemmās habeō, quae mē valdē dēlectant: spectā! Aspice hōs ānulōs, hās līneās margarītārum, hās gem-
115 mās pretiōsās, quās mihi vir meus magnā pecūniā ēmit. Quam pulchra sunt haec ōrnāmenta! Nōnne tē dēlectant hae gemmae?”

Cornēlia vērō quae tam superba verba audiendō nōn laetabātur, gemmās aspiciēns respondit: “Ita est, ō Tullia: mihi
120 enim pulchrae videntur esse gemmae, quās marītus tuus tibi ēmit: certē ille valdē tē amat. Ego quoque tamen pulchrās gemmās habeō.” “Ain’ vērō?” ait Tullia, “Ō mea Cornēlia, ostende mihi pulchrās hās gemmās tuās! Studiōsissima enim sum eās aspiciendī!”

125 Cornēlia igitur surgēns vocat: “O filiī, venīte hūc!” Tiberius et Gāius, mātris vōce audītā, accurrentēs in ātrium in-
trant. Quōs Cornēlia digitō mōnstrāns, “Ecce” inquit, “gemmae meae: filiī enim meī ōrnāmenta mea sunt: nūllās aliās gemmās cupiō.”

per-venīre -vēnisse = advenīre

nocēre -uisse + *dat* ↔ iuvāre

nom tū, *gen* tuī | rapere rapuisse raptum
= capere et sēcum ferre
metuere -uisse

dē-pōnere -posuisse -positum; d. timōrem =
dēsinerē timēre
dīvīnus -a -um < deus

uxōrem dūcere = uxōrem suam facere

Cornēlia -ae *f*

Tiberius -ī *m*

Tullia -ae *f*
vīsere vīsisse vīsum = vīsum īre
superbus -a -um = qui alios nūllīus pretiī esse
putat

pretiōsus -a -um = magnī pretiī

Tarpēia -ae f

Sabīnī -ōrum m pl
Latium -ī n

strēnuus -a -um = fortis, impiger

armilla -ae f

noctū adv = nocte | ex-īre -iisse

per-venīre -vēnisse = ad-venīre

in-gredī -gressum esse = intrāre

vincere vīcisse victum | praeda -ae f = rēs
quae in bellō ab hostibus capiuntur
in-cendere -cendisse -cēsum = ignī darepretiōsus -a -um = magnī pretiī
au-ferre abs-tulisse ab-lātum (au- < ab-)

praemium = quod datur prō rē bene factā

op-primere -pressisse -pressum < ob + pre-
mere
iacēre -cuisse

5. Tarpēia

130 **Ō**lim Sabīnī, quī in Latiō habitābant, magnō exercitū
Rōmānōs, hostēs suōs, oppugnāvērunt. Quī quidem,
portīs clausīs, urbem suam dēfendere cōnābantur.

Sabīnī vērō, fortissimē pugnāntēs, urbem paene cēpērunt.
Rōmānī, quī strēnuī militēs erant,
brevēs gladiōs, galeās ex ferrō factās, galea -ae f 135
longās hastās gerēbant, quibus semper
parātī erant ad pugnandum; at Sabīnī
quoque optima arma habēbant. In brachiō sinistrō vērō, quō
scūta tenēbant, armillās aureās gerere solēbant.

140 Tarpēia, quae improba et mala puella Rōmāna fuit, ea
Sabīnōrum ōrnāmenta, quae procul ex Rōmae moeniīs in sōle
lūcentia cōspexerat, habēre cupiēbat: eī enim pulcherrima
esse vidēbantur.

145 Quoniam igitur cupidissima facta erat illud aurum ha-
bendī, noctū ex urbe exiit, quia Sabīnōrum castra petere vo-
lēbat. Postquam illūc pervēnit, “Ō Sabīnī” inquit, “sī mihi
dabitis ea, quae in brachiīs sinistrīs geritis, statim vōbīs
portās aperiam et viam mōnstrābō, quā in urbem ingredi po-
teritis.”

150 Itaque Sabīnī, quī cupidissimī erant urbem expugnandī,
Tarpēiam secūtī, ad portās urbis pervēnērunt, quās Tarpēia
statim aperuit. Hostēs, in urbem ingressī, impetū in Rōmānōs
factō, brevī eōs vīcērunt atque magnam praedam cēpērunt.

155 Postquam multōs hominēs interfēcerant, domōs incende-
rant, ōrnāmenta, nummōs et aliās rēs pretiōsās abstulerant,
iam fessī pugnandō, et studiōsī in patriam suam revertendī,
Tarpēiam praemium exspectantem apud portās cōspexērunt.
160 “Ō Tarpēia” dīxērunt, “quamquam mala et improba fēmina
nōbīs vidēris esse, dabimus tamen, ut pollicitī sumus, ea,
quae in brachiīs nostrīs sinistrīs gerimus!” Tarpēia laeta ad
militēs accessit; quī quidem rīdentēs in eam nōn armillās, sed
gravissima sua scūta iēcērunt! Tarpēia, multīs scūtīs oppressa,
ad terram cecidit et mortua ibi iacuit.

AD CAPITVLVM XXVII

1. Mīnōs

Mīnōs rēx, quī Crētā insulam regēbat, ibi magnam et pulchram rēgiā, multōs servōs, magnam pecūniā habēbat; itaque superbus factus erat, atque deōs omnēs sibi favēre putābat sēque ab iīs omnia petere posse. “Mē prae cēterīs mortālibus beātum esse cēseō: deī enim mē amant;” inquit, “sī enim ā deīs petō ut mihi dōnum dent, statim dōnum ad mē mittunt.”

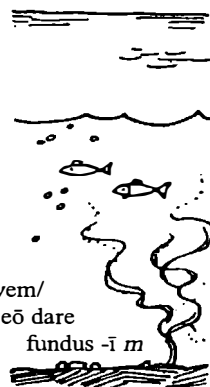
10 Ōlim, multīs hominibus spectantibus, ambulātum exiit et ōram maris petīvit; ibi vērō Neptūnum tālibus verbīs ōrāvit: “Ō Neptūne” inquit, “ōrō tē ut pulchrum taurum ad meam insulam mittās, quem tibi, marium omnium deō quī magnōs flūctūs excitās tempestātēsque sēdāre solēs, sacrificābō!”

15 Neptūnus ex fundō maris eum ōrantem audīvit et pulcherrimum magnumque taurum ad insulam Crētā mīsīt, quem sacrificārī iussit.

20 Mīnos, ad taurum accēdēs, eum magnā cum cūrā spectāvit: postquam vērō vīdit taurum pulcherrimum esse, nōluit tam fōrmōsam bēstiam Neptūnō sacrificāre; servōs igitur suōs id facere prohibuit, eōsque iussit alterum taurum ex stabulō suō ad maris ōram addūcere: “Ō servī” inquit, “vōbīs imperō ut taurum minus pulchrum ex stabulō meō sūmātis: cūrāte tamen ut colōre sit similis huic, quem Neptūnus mīsīt.”

25 Vix haec dīxerat, cum servī, quī sevērū atque superbū rēgem timēbant, quam celerrimē potuērunt imperāta fēcērunt: itaque ad stabulum cucurrērunt unde alterum taurum ad lītus dūxērunt. Quō sacrificātō, Mīnōs servōs iussit sacrum tau-

rēgia -ae f = domus rēgis
superbus -a -um = quī aliōs nūllius pretiī esse putat
favēre + dat = bene velle
petere (ab aliquō) = poscere

sēdāre ↔ turbāre
sacrificāre = bovem/ovem/
porcum occīdere et deō dare
fundus -ī m

stabulum -ī n = locus quō pecora nocte redeunt
ad-dūcere

similis -e (+ dat) = quī idem esse vidētur

imperātum -ī n = quod imperātur
currere cucurrisse

rum, quem Neptūnus mīserat, ad stabulum agere atque iānuās claudere: “Nunc magnā cūrā facite, ut nēmō hunc taurum videat: imperō vōbīs ut eum bene in stabulō occultētis.” Deinde rēx, laetus quod tam pulchrum taurum sibi parāvit, ad rēgiam suam rediit.

Neptūnus tamen facile omnia intellexit, quae rēx fēcerat. Irātus igitur ad ōram maris vēnit; ad stabulum cucurrit, et, iānuā apertā, suum vīdit taurum in stabulō inclūsum. “Ō improbe Mīnōs!” exclāmāvit, “mē fallere voluistī! Efficiam igitur ut pulcherrimus ille taurus, quem tibi largītus eram, in saevum mōnstrum mūtētur!”

Haec verba locūtus, ex stabulō taurum, quī ferōcissimus factus erat, emīsit; quī, in hominēs impetum infēstis cornibus suis faciēns, multōs virōs multāsque fēminās horrendā morte interfēcit. Incolae perterritī, quamquam fūnibus et hastīs ūtēbantur, taurum hūc et illūc currentem capere nōn poterant; nec ē tālī periculō liberātī sunt, dōnec Herculēs, quī in Crētā vēnerat, illam saevissimam bēstiam tandem cēpit.

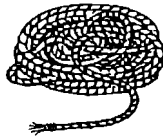
Herculēs

parāre; sibi p. = suum facere

intel-legere -ēxisse

largīrī -ītum esse

ē-mittere
infēstus -a -um = ad
pugnam parātus
horrendus -a -um
= terribilis

fūnis -is m

perīculum -ī n | liberāre = liberum facere
dōnec = dum, ūsque ad tempus quō
Herculēs -is m = Iovis filius, deus Graecus

Lātōna -ae f

rēgīna -ae f = rēgis coniūnx

Olympus -ī m = mōns Graeciae, ubi deī
habitāt | ex-pellere -pulisce -pulsum
expulsam mīsit expulit et mīsit

optāre = cupere

delphīnus

per-movēre -mōvisse -motum
fundus -ī m (v. pāg. 13)
ef-ferre ex-tulisse ē-lātum (< ex-)
delphīnus -ī m
dorsum -ī n = tergum bēstiae
vehere vēxisse vectum
ex-pōnere -posuisse -positum

2. Lātōna

Lātōna dea fuit, quam Iūnō, deōrum rēgīna, nōn amābat; Litaque dē Olympō expulsam in terram mīsit, ubi ipsa maerēns per campōs silvāsque errābat. Ad ōram maritimam Lātōna postrēmō advēnit, ubi sic Neptūnum ōrāvit: “Ō Neptūne, ōrō tē ut mē in īnsulam ferās in mediō marī sitam: optō enim ut ibi irātā Iūnōnem tandem effugere possim!”

Neptūnus, eius precibus permōtus, parvam īnsulam ex Ōceanī fundō extulit; tum delphīnum ex altō marī ad Lātōnam mīsit, quī eam in dorsō suō sedentem ā lītore maris ūsque ad parvae illius īnsulae ōram vēxit. Ibi vērō delphīnus eam exposuit; quae ab humilī lītore in alta saxa ascendit, unde prōspiciēns tōtum mare circā īnsulam spectāvit.

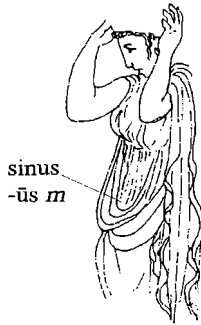
Latona et agricolae in magnas ranas conversi

Locus erat amoenissimus; insula autem nōn fīxa stābat, sed, tamquam nāvis, modo hūc modo illūc flūctibus iactābātur. Lātōna vērō in insulā quae mōvēbatur vīvere nōlēbat.

animadvertere -vertisse

Iuppiter igitur, postquam hoc animadvertit, dē altō Olympō 65
dēscendit atque catēnīs ferreīs insulam ad maris fundum
vīnxit.

nāscī nātum esse: māter parit, liberī nāscuntur
Apollō -inis m, Diāna -ae f

sītīre = bibere cupere
ēsūrīre = ēsse cupere

Lātōna ergō in eā insulā habitāvit, sed, quod sōla erat, Iup-
piter filium et filiam eī dedit. Ita nātī sunt Apollō et Diāna,
Lātōnae liberī, quōs ipsa valdē amābat; neque iam ab insulā 70
discēdere volēbat: at inde quoque necesse fuit fugere: nam
Iūnō eam persequēbātur.

Duōs igitur infantēs, quī nōndum ambulāre poterant, in
sinū suō portāns per variās terrās errābat et valdē fessa erat.
Quamquam vērō sitiēbat et ēsuriēbat, neque aquam invenīre 75
poterat, neque quisquam cibum eī largīrī volēbat: omnēs enim
Iūnōnem irātam metuēbant.

currere cucurrisse

Ōlim, dum ambulat, subitō parvum lacum haud procul ā
viā vīdit, ad quem laetissima statim cucurrit. Agricolae vērō,
quī frūmentum in campīs metēbant, postquam eam 80
cōspexērunt ad lacum currentem: “Abī!” clāmāvērunt, “Nōlī
aquae appropinquāre! Nisi statim discēdēs, cūrābimus nē
aquam illam bibere possīs!” Quibus autem clāmantibus
Lātōna nōn pārui, et lacum petēns: “Cūr mē prohibētis
aquīs?” inquit, “Omnēs līberē aquīs ūtuntur. Nātūra nēminī 85

pārere -uisse

nēmō, dat nēminī

āēr, acc Gr āera
commūnis -e (+ dat) = nōn ūnīus sed omnium
petere (ab aliquō) = poscere

dedit sōlem, nec āera, nec aquam: dōna sunt omnibus com-
mūnia. Ōrāns tamen ā vōbīs petō
ut mē aquam haurīre sinātis; nōlō
enim in lacū lavāre membra: tan-
tum bibendī cupida sum, quo- 90
niam ōs est valdē siccum et vix
loquī possum. Ōrō igitur vōs ut
aquam mihi ad vīvendum ne-
cessāriam dētis. Nōnne hī quoque
infantēs vōs movent, quī ex meō 95
sinū ad vōs bracchia tendunt?”

Infantēs bracchia
tendunt

tendere

movēre mōvisse mōtum

Agricolae vērō illī, quī ab aquā eam prohibēre volēbant,
hīs verbīs nullō modō mōtī sunt, sed, falcibus suīs in campō

relictīs, ad lacum ipsī quoque cucurrērunt, atque aquam pe-
 100 dibus manibusque turbāre coepērunt. Tunc Lātōna, quae
 aquam sordidam iam bibere nōn poterat, deōs deāsque hīs
 verbīs orāvit: “Ō deī bonī, sī soror vestra sum, ac mē adhūc
 amātis, cūrāte ut hī improbī agricolae, quī mē ab aquā prohi-
 buērunt, sevērē pūniantur!”

105 Quibus verbīs audītis, Iuppiter, deōrum omnium rēx, agri-
 colās illōs prāvōs in magnās rānās convertit. Hanc ob cau-
 sam etiam nunc rānae semper apud aquam aut in aquā ipsā
 vīvunt.

3. Phrixus et Hellē

110 **A**thamās Graecōrum rēx fuit, quī, postquam eius uxor
 mortua est, alteram fēminam, nōmine Īnōnem, in mā-
 trimōnium dūxit, quia parvum filium et parvam filiam
 habēbat, quōs ipse alere nōn poterat.

Īnō autem, cum primum in rēgiā īvit, neque puerum nō-
 mine Phrixum neque puellam nōmine Hellēn amāvit eōsque
 115 ex rēgiā ad parvam casam quae in silvā sita erat, mīsīt, ubi
 tamen Phrixus et Hellē laetī habitābant. Cotīdiē enim, gallō
 canente, ē lectīs surgēbant, māla edēbant et lac bibēbant, ac
 posteā ē casā in silvās et collēs currēbant, ubi parvās ovēs īn-
 sequentēs vel flōrēs carpentēs lūdere per multās hōrās pote-
 rant. Vesperī vērō ē silvīs collibusque ad parvam casam
 120 redībant, ubi cēnam parābant. Tum dēnique fessī in cubicu-
 lum ībant, ubi dormiēbant.

Saepe vērō noverca ē rēgiā venīre solēbat eōsque spectā-
 bat lūdentēs. Īnō autem nōn gaudēbat quod vidēbat puerum
 125 puellamque tam laetōs esse, iisque invidēbat: “Nōlō iam
 vidēre hōs puerōs tam laetē vīventēs. Cūrābō igitur ut Phrixus
 moriātur; profectō enim hōc modō efficiam ut soror quoque,
 post eius mortem, miseram vītam habeat.”

Phrixum igitur ē casā ad rēgiā arcessere eumque interfi-
 130 cere cōstituit. Mercurius tamen, malō hōc cōnsiliō cognitō,
 aureum arietem, quī duās ālās habēbat, dē caelō mīsīt; quī,
 cum primum ad eum locum pervēnit, ubi puer et puella ha-
 bitābant, ā Phrixō cōnspectus est.

re-linquere -liquisse -lictum

turbāre = turbidum (: sordidum) facere

pro-hibēre -uisse

con-vertere -tisse

rāna -ae f

Phrixus -ī m | Hellē -ēs, acc -ēn f

Athamās -antis m

Īnō -ōnis f | matrimōnium -ī n; in mātri-
 mōnium dūcere = uxōrem suam facere

regia -ae f = domus regis

casa -ae f

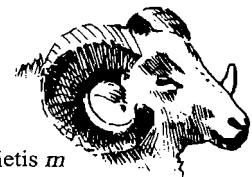
īn-sequī = sequī

parāre = parātum facere

noverca -ae f = uxor patris (quae māter
 nōn est)

invidēre + dat = inimīcus esse ob bonum
 aliēnum

mori -ior ↔ vīvere

ariēs arietis m

per-venīre -vēnisse = advenīre

carpere carpsisse carptum
praebere -uisse -itum = dare

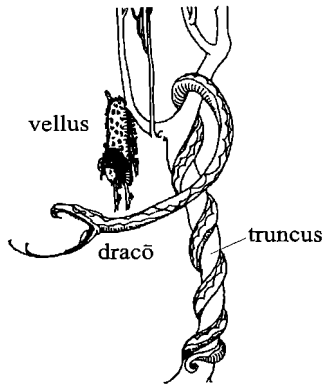
in-sidere

dorsum -i *n* = tergum bestiae

re-linquere -liquisse -lictum
longinquus -a -um ↔ propinquus

dē-lābī -lāpsum esse

Hellēspontus -ī *m*

dracō circum arboris truncum sē volvēns

diū = per longum tempus
flēre -ēvisse

Colchis -idis *f*

ex-pōnere -posuisse -positum | sacrificāre =
ovem /bovem/ porcum occidere et deō dare
vellus -eris *n*

quercus -ūs *f*

dracō -ōnis *m*

truncus -ī *m* | volvere =
circum (in orbem) vertere

Puer igitur, nihil timēns, ad arietem accessit, eīque herbās
dē campō carptās praebuit. Ariēs nōn erat saevus; ergō 135
Phrixus, audācior factus, in bēstiae tergum ascendit et laetus
clāmāvit: “Ō Hellē, exī ē casā, et spectā mē in tergō arietis in-
sidentem!” Hellē, frātris vōce audītā, statim ē casā currēns
exiit; neque ipsa metuit arietem, sed accēdēns in eius dorsum
ascendit ibique post frātre[m] cōnsēdit. 140

Ariēs vērō aureus sūrsum suprā humum sē levāvit et ex eō
locō, ubi sita erat puerōrum casa, ēvolāvit. Mox puer et puella
Graeciam reliquērunt, et suprā mare volantēs longinquās
terrās petivērunt. Hellē autem dēspiciēns magnōs flūctūs in-frā
sē vīdit; puella perterrita dē arietis dorsō dēlāpsa est; dum 145
vērō cadit, “Ō frāter,” clāmāvit, “orō tē ut auxilium mihi
ferās!” Deinde, quatiēns bracchia et crūra dē summō caelō in
mare cecidit ac mersa est, neque frāter eam servāre potuit. Ea
maris pars, in quā Hellē mersa est, ā nōmine eius ‘Hellēs-
pontus’ vocātur. 150

Frāter diū flēvit; ipse tamen nōn cecidit, sed usque ad
Asiae terram volāvit, quae Colchis appellātur. Ibi ariēs pue-
rum exposuit, quī bēstiam deīs sacrificāvit. Tum aureum eius
vellus ad Colchidis rēgem portāvit, quī: “Cūrābō” inquit, “ut
hoc vellus aureum in rāmō altissimae quercūs pōnātur, quae 155
in silvā prope rēgiam est.” Dracō vērō saevus, quī in silvā
vīvēbat, circum arboris truncum sē volvēns vellus per multōs
annōs cūstōdīvit.

4. Comātās

160 Comātās servus fuit, quī in Graeciā habitābat, et cotīdiē caprās ovēsq̄ue dominī, quae in collibus et campīs pāscēbantur, cūstōdiēbat. Ovēs albae et nigrae in campīs herbā opertīs currēbant herbāsque carpēbant. Nocte silentī lūna et plūrimae stēllae in caelō serēnō lūcēbant; ovēs dormiēbant; Comātās vērō nōn dormiēbat, sed in altō saxō sedēns, dum ovēs cūstōdit, 165 lūnam et stēllās in caelō sine nūbibus lūcentēs spectābat.

Subitō autem novem pulcherrimās puellās vīdit, quās statim intellēxit novem Mūsās esse, deās artium canendī, scribendī, saltandī. Quae, Comātā tacente atque spectante, laetae in campīs currēbant, saltābant, cantābant.

170 Tandem Mūsae ex campīs illīs amoenīs ad Olympum, deōrum domum in altō monte positam, rediērunt.

Māne, sōle oriente, Comātās parvum haedum captum ē grege in templō super āram Mūsīs sacrificat eāsque ōrat ut illud sacrificium accipiant. Dominus autem gregis ex urbe in 175 praedium suum vēnit, quia voluit aspicere agricolās et pāstōrēs suōs quī in agrīs et campīs opus faciēbant. Cum primum gregem suum cōspexit, ovēs et caprās numerāre coepit. Postquam vērō haedum abesse animadvertit, servō arcessitō, “Ō improbe serve,” inquit, “ubi est haedus meus? Officiū tuum est cūrāre nē ūlla ovis nēve ūlla capra dēsit! Ego 180 cūrābō nē posthāc negligēs sīs nēve dormiās!”

Comātās vērō perterritus, ad pedēs dominī sē prōiciēns, “Ō domine,” respondit, “ōrō tē nē sevērē mē pūniās: nam in ārā haedum sacrificāvī Mūsīs, quae in campīs tuīs laetae saltābant.”

185 Dominus autem irātissimus primum baculō servum verberāre volēbat, deinde vērō in cubiculum dūxit, ubi magnam habēbat arcam, in quam miserum servum inclūsit. Comātās ibi vix spīrāre poterat, neque cibum neque aquam habēbat. Quoniam igitur sē moritūrum esse sentiēbat, “Ō Mūsae,” inquit, “ōrō vōs, propter quās tālia ā dominō meō patior, ut mē 190 ā morte servētis horrendā!”

Mūsae ex altō Olympō eum ōrantem audīvērunt, et apēs ad arcam mīsērunt, quae, in cubiculum per parvam rīmam ingressae, in arcam intrāvērunt et Comātam melle aluērunt.

Comātās -ae m

capra -ae f

haedus

operīre -uisse -rtum

intel-legere -ēxisse

Mūsa -ae f

saltāre = arte salīre et membra movēre

Olympus -i m = mōns Graeciae, ubi deī et Mūsae habitant
pōnere posuisse positum

haedus -ī m

āra -ae f | sacrificāre = ovem/bovem/porcum occīdere et deīs dare
sacrificium -ī n < sacrificāre

āra

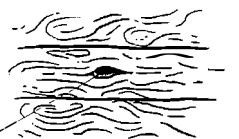
animadvertere -vertisse
arcessere -īvisse -ītum

arca -ae f

morī ↔ vīvere

horrendus -a -um
= terribilis

rīma -ae f

in-gredī -gressum esse ↔ ē-gredī

alere -uisse

Apēs igitur cotīdiē venientēs mel servō in arcā inclūsō ferēbant, quō eum ā morte servābant. Neque dominus eās, quae tam parvae erant, animadvertēbat. 195

diū = per longum tempus

Tandem dominus, putāns servum, quī tam diū in arcā clausus erat, iam mortuum esse, eam aperīrī iussit. Arcā tamen apertā, valdē mīrātus est, quod servum nōn mortuum, sed vīvum et bene valentem invēnit! “Cūr nōn mortuus es?” rogavit. “Mūsae” respondit Comātās, “apēs cotīdiē mittēbant, quae mihi mel suum ferēbant, quō corpus meum alēbam.” “Exī ex arcā!”, inquit dominus, “Sī enim Mūsae tē amant, tē interficere nōlō.” 200 205

Comātās laetus ex arcā exiit; tabernam igitur petīvit, in quā haedum ēmit, quem Mūsīs sacrificāvit, quia eum ā certā morte servāverant.

Corōnis -idis *f*

5. Corōnis

Apollō -inis *m* = deus lūcis et artis canendī

Corōnis pulchra fuit puella quae in Graeciā habitābat. Apollō, quī in silvīs et agrīs errābat, cum prīmum eam iisdem in locīs laetē lūdentem cōnspexit, statim amāre coepit. 210

Accessit igitur ad puellam et, amōrem suum fassus, sīc loquī coepit: “Ō Corōnis,” inquit, “ōrō tē ut mē audiās: ego tē amō; pulchrior enim deā mihi vidēris esse!”, verbīsque magnificīs eam laudābat. 215

Corōnis autem, quae improba fuit puella, “Ego quoque” inquit, “tē amō, ō Apollō; ōrō igitur tē ut mē amāre pergās, nēve umquam mē dēserās!” Occultāvit vērō sē alium amāre virum. Deus tamen, quī hoc plānē ignōrābat, laetābatur quod tālia verba ex fōrmōsissimā virgine audiēbat, atque, Corōnidem vidēre cupiēns, cotīdiē dē summō Olympō dēscendere solēbat. 220

Olympus -ī *m* mons Graeciae, ubi dei habitant

Corōnis igitur Apollinem in silvā exspectābat: gaudēbat enim valdē, quod deus pulcherrimās gemmās ferēbat, quibus et digitōs et collum et bracchia ōrnāre poterat. Quoniam vērō Apollō illīs ōrnamētīs eam gaudēre animadvertēbat, “Ō mea Corōnis,” aiēbat, “nōlī timēre: nam cūrābō ut cotīdiē novīs gemmīs novīsque margarītīs corpus tuum fōrmōsissimum exōrnētur.” 225

ex-ōrnāre = ōrnāre

Apollo, mortua Coronide, albas corvi pennas in nigras convertit

corvus -ī m

 ōdisse ↔ amāre (ōderat ↔ amābat)

paenitēre -uisse; eum paenituit factī suī: do-
 luit quod ita fēcit
 carpere carpsisse carptum
 herbās carptās dare cōnātus est: herbās carpsit
 et dare cōnātus est
 frūstrā adv; frūstrā cōnātus est cōnātus est,
 neque vērō potuit

convertere -tisse

Apollō autem etiam corvum habēbat album, quī eum valdē 230
 amābat, puellam vērō ōderat. Dum igitur Corōnis et amīcus
 eius in silvīs errant atque inter sē ōscula dant, corvus, quī eōs
 cōnspexit, statim ad Apollinem volāvit et, “Ō Apollō,” in-
 quit, “ tē monēre volō, nē crēdās puellae amōrem suum fa-
 tentī. Corōnis enim nōn tē, sed alium virum amat: nam malam 235
 illam puellam cōnspexi cum amīcō suō in silvīs errantem et
 lūdentem. Sī vīs, cūrābō ut tē ad eam cum amīcō ambulāntem
 dūcam.”

Apollō irātus ex aureā sellā, in quā sedēbat, surgēns, dē
 Olympō dēscendit et ad silvās iit. 240

Cum primum vērō puellam vīdit, sagittam in eam mīsit
 atque interfēcit: at continuō factī suī eum paenituit. Postquam
 enim eam mortuam et humī iacentem vīdit, trīstis subitō fac-
 tus ac maerēns, herbās, quibus aegrōs sānāre solēbat, carptās
 eī dare cōnātus est. Frūstrā tamen: nam puella mortua in san- 245
 guine suō iacēbat.

Tunc Apollō corvum ad sē vocāvit et, “Improbe corve,”
 ait, “Corōnis mea mortua est! Tū hoc voluistī!” Avem igitur
 pūnīre cōstituit: itaque albās eius pennās in nigrās conver-
 tit. Hanc ob causam nunc omnēs corvī nigrī sunt. 250

AD CAPITVLVM XXVIII

1. Atalanta

Fuit ōlim pulcherrima puella, nōmine Atalanta, cui plūrimī virī, quī eam ita amābant ut uxōrem dūcere vellent, multa et pretiōsissima dōna ex variīs orbis terrārum partibus ferre solēbant. Atalanta autem nūllum ex illīs virīs amābat nec
5 dōna eōrum accipere volēbat; quī vērō, cupidī eam uxōrem dūcendī, iterum iterumque salūtātum adībant eiusque pulchritūdinem verbīs magnificīs laudābant. Hoc igitur cōnsilium eōs dīmittendī causā excōgitāvit: virōs omnēs, quī eam uxōrem petēbant, ad cēnam apud sē vocāvit.

10 Postquam omnēs adfuērunt, servī vīnum in pōcula fūdērunt, quod virī, quī parātī erant ad audiendum, cupidē bibērunt. Dum vērō cibum in mensā appositum sūmunt, Atalanta “Ō virī,” inquit, “ūsque ad hunc diem nūllum marītum habēre volūi, neque quisquam efficere potuit ut mē uxōrem dūceret
15 nōlentem. Nōn ignōrātis tamen mē tam celerem esse in currendō ut nēmō unquam mē currentem adhūc cōsequī posset. Sī igitur mē in mātrimōnium dūcere cupitis, parātī estōte ad currendum: ita currite ut mē vincātis, sī potestis! Sīn vērō ipsa vincam, continuō faciam ut interficiāminī!”

20 Haec verba locūta, servōs arcessīvit, quī locum ad currendum idōneum ostendērunt, cuius in ultimā parte duo saxa magna posuerant. Omnēs valdē timēbant: nam, etsī bene artem currendī didicerant, sciēbant Atalantam ventō celerius currere, neque facile vincī posse; eius tamen pulchritūdine
25 captī, ac spērantēs sē, diīs iuantibus, eam uxōrem dūctūrōs esse, quamquam perterritī, currendō vincere cōnārī voluērunt.

Atalanta -ae f

uxōrem dūcere = uxōrem suam facere

pretiōsus -a -um = magnī pretiī

vīnum in pōculum funditur

petere = postulare (cupide)

cēna = cibus quī circiter hōrā nōnā vel decimā sūmitur

fundere fūdissime fūsum

bibere bibisse

ap-pōnere -posuisse -positum (< ad-)

mātrimōnium -ī n: in mātrimōnium dūcere = uxōrem suam facere

arcessere -īvisse

idōneus -a -um = conveniēns

ultimus -a -um ↔ p̄rimus

pōnere posuisse positum

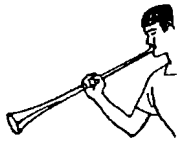
Hippomenēs -ae m Gr (acc -ēn, voc -ē)

Sedēbat haud procul ab eō locō atque forte, ab altō colle
prōspiciēns, virōs illōs ad currendum parātōs spectābat
adulēscēns nōmine Hippomenēs, quī, cupidus eōs propius
aspiciendī, sine morā ad campum accessit quō omnēs 30
currendī causā convēnerant.

iuvenis -īs m = vir circiter XXX annōrum

Postquam autem audīvit complūrēs ex illīs adulēscētibz
ad mortem certam ire, “Nimis magnum” inquit, “est huius
amōris pretium! Temerārīi mihi hī omnēs iuvenēs videntur
esse, sī vēra sunt, quae dē Atalantae celeritāte nārrantur!” 35

Cum prīmum vērō pulcherrimam puellae faciem et
fōrmōsissimum corpus, positā veste, vīdit, tam multum eam
amāre coepit, ut spērāret nēminem currendō eam cōsequī
posse: ipse enim volēbat eius coniūnx fierī: nam eī pulcher-
rima esse vidēbātur omnium fēminārum, quās umquam 40
vīderat.

tuba -ae f

corōna

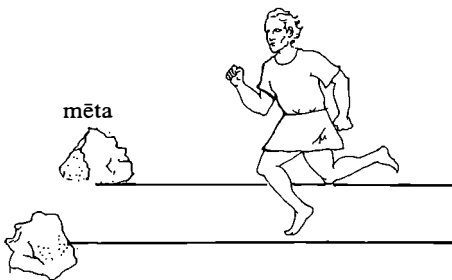
Postquam servus tubā signum proficīscendī dedit, omnēs
celeriter currere coepērunt: ante omnēs, sagittā celerior,
currēbat Atalanta; cēterī vērō, cōnātī eam cōsequī atque per
longum spatium secūtī, tandem ita currendō fessī fuērunt, ut 45
alius post alium cōsisterent et victōs sē esse fatērentur: ex iīs
complūrēs multīs cum lacrimīs maerēbant; nam sciēbant sē
ad certam mortem missum irī.

intereā = interim | currere cucurrisse
mēta -ae f saxum, quō fīnis currendī
significātur

corōna -ae f
vincere vīcisse victum | hominēs victī
horrendus -a -um = terribilis

Atalanta intereā tam celeriter cucurrit ad mētā, quō prīma
pervēnit, ut ālae in pedibus eius esse vidērentur. Eius caput 50
corōnā cingitur; victī sine morā interficiuntur. At quamquam
iī ad horrendam necem missī erant, Hippomenēs sine timōre
mortis in cōspectum puellae vēnit et “Cūr” inquit “facilem
glōriam quaeris vincendō dēbilēs virōs? Mē vincere cōnāre!
Sī victor erō, nōn dolēbis quod ā tantō tamque fortī virō 55
superāris.”

victor -ōris m = quī vīcit

Eum haec dīcentem Atalanta intuēbātur: quae, cum
prīmum eum cōspexit, ā tam pulchrō adulēscēnte sē victum
irī spērāvit et “Quī deus” inquit “tam saevē cupit istum
perdere, ut eum cōgat mē uxōrem petere vītāe periculō? 60
Discēde dum potes, puer, et vītā servā! Omnēs puellae
cupient tē marītum habēre! Cūr tamen sī dē tuā morte cōgitō
animus meus ita turbātur, tot virīs iam ante occīsīs? Ah, miser

Dum Atalanta consistit malum capiendi causa, Hippomenes ad metam currit

Hippomenē! Dignus erās vitā. Ūnus erās, cuius uxor fierī poteram!” 65

Ita loquēbātur, nec intellegēbat sē illum puerum iam amāre coepisse. Eī igitur persuādēre cōnābātur, nē temerārius esset nēve vītā amitteret. Cīvēs vērō et ipse Atalantae pater cursūs quī solēbant fierī poscēbant, neque moram patiēbantur.

Hippomenēs igitur Venerem, amōris deam, invocāvit “Ō Venus, adiuuā mē, et amōrem, quem tū dedistī, dēfende!” 70
Audīvit Venus haec verba, quae ventus ūsque ad eius aurēs tulit; sine morā igitur ad auxilium ferendum dēscendit ex Olympō et ad Hippomenem accessit; neque tamen quisquam alius eam vidēre poterat nisi Hippomenēs ipse. Cui dea tria 75
māla aurea dedit et “Hīc sunt” inquit “tria aurea māla. Dum curris, iace prīmum mālum, deinde alterum, postrēmō tertium. Nōlī timēre! Ego, Venus, tibi auxilium feram!”

Tubae signum dedērunt: Atalanta et Hippomenēs tam vėlōciter currere coepērunt, ut eōrum pedēs vix terram 80
tangere vidērentur. Cīvēs clāmābant: “Nunc, nunc, properā, Hippomenē! Pelle morās: vincēs!” Tum Hippomenēs ūnum ē tribus mālīs prōmpsit et iēcit. Puella ita mīrāta est, ut, cupida aureum mālum sūmendī, brevem moram faceret. Hippomenēs eam praeteriit; at illa post brevem moram iterum puerum 85
post terga relīquit. Quī rūsus mālum iēcit; puella autem, ut illud tolleret iterum brevī cōstitit; continuō vērō Hippomenē cōnsecūta est.

Postrēma cursūs pars restābat; Hippomenēs “Nunc” ait 90
“adiuuā mē, ō Venus, quae haec mihi dōna dedistī!” et tertium iēcit mālum. Puella dubitāre vīsa est; at postea cōstitit mālum capiendī causā: Hippomenēs ad mētā cucurrit, quam prīmus cōnsecūtus est. Victor nōn modo vītā servāvit, sed etiam Atalantam uxōrem dūcere potuit.

2. Veturia

Veturia fuit māter Gāiī Marciī, prūdentissimī ac 95
fortissimī virī, quī, postquam Rōmānōrum exercitum contrā Volscōs dūxerat et Coriolōs, māximam eōrum urbem, expugnāverat, ‘Coriolānus’ ā cīvibus suīs appellātus erat. Ob

ā-mittere ↔ accipere

cursus -ūs *m* < currere

ad-iuvāre = iuvāre

Olympus -i *m* = mōns Graeciae, ubi deī habitant

vėlōciter = celeriter

properāre = celeriter īre

pelle moram nōlī cōnsistere

praeter-īre -īvisse/-iisse -itum

relinquere -līquisse -lictum

brevī (tempore)
cōnsistere -stisise

re-stāre reliquus esse

Veturia -ae *f*

Volscī -ōrum *m pl*: hominēs quīdam quī Latium incolēbant
Coriolī -ōrum *m pl*: urbs Volscōrum

- 100 eius magnam glōriam Rōmānī primum Coriolānum valdē
laudābant et admīrābantur; posteā vērō tanta facta est eius
potestās, ut cīvēs eī invidērent eumque ad mortem dūcere
vellent: nōn tamen ausī sunt tam fortem virum interficere, quī
patriam ab hostibus servāverat. Imperāvērunt igitur ut ex urbe
discēderet nēve umquam posteā redīret.
- 105 Ergō Coriolānus, Rōmā pulsus, ad Volscōs cōnfūgit, quī
ōlim hostēs eius fuerant, iisque persuāsit, ut Rōmānōrum
urbem oppugnārent. Id multō facilius iīs persuādēre potuit,
quod sē ipsum eōs ductūrum esse prōmīsit, quī et urbem
Rōmam et modum, quō Rōmānī pugnāre solēbant, optimē
110 nōverat. “Rōmā discessī” aiēbat Coriolānus, “ut certam
mortem vitārem, ad quam mē cīvēs meī mittere volēbant; nunc
ipse, vōbīs iuvantibus, plūrimōs cīvēs meōs ad Īnferōs mittam,
ubi umbrae mortuōrum versārī dīcuntur! Animus enim meus
tam irātus est, ut nullō aliō modō tranquillior fierī possit!”
- 115 Magnus igitur Volscōrum numerus, Coriolānō duce,
Rōmam oppugnāvit; castrīs circā urbem positīs, tam multīs
pugnīs Rōmānōs vīcērunt, ut iī, quī in apertīs campīs nōn iam
audēbant cum tam fortibus hostibus pugnāre, vellent potius
intrā mūrōs sē tenēre, unde urbem dēfendere cōnābantur.
- 120 Complūrēs diēs Volscōrum exercitus ita Rōmānōs intrā
urbis moenia inclūsōs tenuit, ut tandem omnī cibō et aquā
carērent. Tunc Rōmānīs necesse fuit lēgātōs ad Volscōrum
castra mittere: nam spērābant sē Coriolānō persuādēre posse,
ut saevum cōnsilium oppugnandī patriam mūtāret atque ā
125 moeniīs cum tōtō exercitū discēderet.
- Lēgātī igitur, postquam ad Volscōrum castra vērunt,
Coriolānum multīs precibus orāvērunt nē patriam iam
oppugnāret. Ille vērō, eōrum precibus minimē mōtus, iīs ut
abīrent irātus imperāvit, dīcēns ‘sē neque Rōmānōs, ā quibus
130 tam indignē pulsus erat, iam amāre, neque dē patriā, quae
suōs filiōs laudem ac glōriam merentēs tam turpiter ē fīnibus
ēiceret, multum cūrāre’; immō dīxit ‘eam nē nōmine quidem
patriae dignam esse’
- Lēgātī, tālī respōnsō acceptō, ad urbem rediērunt.
135 Postquam vērō Coriolānī verba audivērunt, mīrābantur

invidēre + dat = inimīcus esse ob bonum
aliēnum

audēre ausum esse (*perf dep*)

velle, *coni imperf.*

vellem vellēmus

vellēs vellētis

vellet vellent

cōn-fugere < cum-

discēdere -ssisse

pōnere posuisse positum

vincere vīcisse victum

tenēre -uisse

lēgātus -ī m = nūntius

minimē = nullō modō

fīnēs -ium m pl = terra (intrā fīnēs)

accipere -cēpisse -ceptum

senātor -ōris *m* = cīvis nōtus quī Romae magnam potestātem habēbat

Volumnia -ae *f*

complexī -xum esse

liberāre = liberum facere

Nausicaa -ae *f*

Alcinous -ī *m*

Phaeācēs -um *m pl* | Scheria -ae *f*

prūdentia < prūdēns

Diāna -ae *f*. Iovis filia, *Nymphārum* domina

Nymphae -ārum *f pl*. deae silvārum et flūminum

diū = per longum tempus

Ulixēs -is *m*

co-orīrī -ortum esse (< cum-) = subitō orīrī

senātōrēs, et perterritī ac valdē turbātī erant cīvēs, perīculum sibi impendēns timentēs.

Tunc Veturia, Coriolānī māter, et Volumnia uxor parvōs filiōs trahēns, ad hostium castra vēnērunt, et virum orāvērunt nē Rōmae noceret nēve cīvibus suīs quidquam malī afferret. Tandem māter, uxor liberīque, eius genua complexī ac lacrimantēs, animum Coriolānī mōvērunt eīque persuādere potuērunt ut ab urbis moeniīs discēderet: victus igitur eōrum precibus, postquam suōs dīmīsit, Coriolānus agrum Rōmānum ab hostium exercitū liberāvit. Volscī tamen, irātī, eum ad mortem dūcī iussērunt. 140 145

3. Nausicaa

Nausicaa fuit pulcherrima puella, filia Alcinoī rēgis, quī in insulā Phaeācum, nōmine Scheriā, magnā cum prūdentīā rēgnābat. Ōlim Nausicaa cum aliīs puellis et ancillīs suīs in orā maritimā pilā lūdēbat: illa, sicut Diāna inter *Nymphās*, omnium fōrmōsissima esse vidēbatur. Cēterīs puellis “Celeriter currite” clāmābat, “hūc, hūc pilam iacite!” Imperābat Nausicaa ut ad sē pilam mitterent ancillae, quam deinde ipsa, manūs extendēns, captam ad ancillās versus iaciēbat. Pila ā puellā ad puellam volābat, neque umquam ad terram cadēbat, quia puellae tam cupidae erant eam capiendī, ut cadere nōn sinerent. 150 155

Postquam vērō diū hōc modō inter sē magnō cum gaudiō lūsērunt, rēgis filia pilam ad ancillam tam altē iēcit, ut illa capere nōn posset; cecidit autem in mare flūctūsque eam ita sēcum trāxērunt, ut mergerētur: itaque puellae simul omnēs tam magnā vōce clāmāvērunt, ut Ulixēs, nōtissimus ille Graecōrum dux, quī in silvā prope lītus dormiēbat, subitō excitārētur. 160

Ulixēs enim, quī multōs annōs per maria errāverat, tandem, magnā tempestāte coortā, tam valdē flūctibus iactātus erat, ut, nāve frāctā, in Phaeācum lītus eicerētur, ubi, fessus, longum somnum cēperat. Duñ vērō illās puellas spectat, sicut sēcum loquitur: “Heu, mē miserum! Quōrum in terram vēnī? Quae sunt illae puellae? Utrum sunt bonae et 170

175 probae, an ferōcēs, saevae atque inhūmānae? Utrum hūmānus
clāmor ad meās aurēs pervēnit, an Nymphae clāmāvērunt,
quae in montibus habitant? Quīn ipse rem experior? Nam in
tantīs tamque multīs perīculīs versātus sum, ut nunc nihil iam
timeam.”

experīrī: (rem) e. = cognōscere quālis sit
(rēs)
versārī -ātum esse

Haec locūtus, ē silvā ēgrediēbātur Ulixēs; ex arbore
quādam rāmum multīs cum foliīs frēgit manū, ut partēs
pudendās sibi tegeret. Perrēxit autem īre, velut leō quī
dēscendit dē montibus; nūdus et sordidus tamque terribilis
180 vīsū erat, ut puellae omnēs, cum prīmum eum cōspexērunt,
hūc et illūc fugerent animō turbātae.

pudendus -a -um < pudēre; partēs pudendae:
partēs corporis, quās nōn decet nūdās
mōnstrāre | tegere tēxisse tēctum = operīre
pergere perrēxisse

Sōla autem Alcinoī filia mānsit: eam enim diī audācem
fēcerant; metū igitur dēpositō, stetit, Ulixem spectāns, quī ad
eam versus veniēbat.

manēre mānsisse

185 Ulixēs autem, eam intuēns, nesciēbat quid faceret: tandem
vērō hīs verbīs eam precātus est: “Utrum dea an mortālis es?
Sī enim mortālis es, beātissimī sunt parentēs, beātissimī
frātrēs; profectō eōrum animī semper laetantur, cum vident tē,
quae sicut flōs es eōrum domūs pulcherrimus; omnium vērō
190 beātissimus ille erit, quī tē uxōrem dūcet: nōndum enim tālem
mortālem vīderam oculīs, neque virum neque mulierem:
fōrmam tuam et pulchritūdinem admīror. Herī ē flūctibus
maris, quibus vīgintī diēs iactātus sum, effūgī; saeva
tempestās in hoc lītus mē pepulit, ut adhūc, fortasse, etiam
195 hīc mala paterer, sicut iam aliīs in locīs passus sum; tū vērō
adiuvā mē: tibi enim prīmae hīs in terrīs occurrī: cēterōrum
hominum, quī hanc urbem et regiōnem incolunt, nēminem
nōvī. Urbem vērō mihi ostende, ōrō tē, et dā vestem ad corpus
tegendum.”

dē-pōnere -posuisse -positum = dīmittere,
relinquere | stāre stetisse

precārī -ātum esse (< precēs) = ōrāre

uxōrem dūcere = uxōrem suam facere

200 Sīc autem respondit candida puella: “Iuppiter suam cuique
partem bonī et malī dat; cum igitur mala nōbīs dat, oportet
patī. Nunc vērō, quoniam ad nostram urbem et terram vēnistī,
neque vestīmentīs, neque aliīs rēbus egēbis. Urbem tibi
ostendam, in quā pater rēgnat meus: sum enim ego filia
205 Alcinoī, Phaeācum rēgis.”

ad-iuvāre = iuvāre
occurrere -risse

candida: pulchra

bonum -ī n ↔ malum

egēre + abl = (rē necessariā carēre)

Arcessīvit igitur Nausicaa ancillās, quae perterritae hūc et
illūc fūgerant, iīsque imperāvit ut Ulixem lavārent in fluvio

arcessere -īvisse

et tunicā palliōque vestīrent. Ulixēs vērō ancillīs “Stāte, ōrō vōs,” inquit “procul, dum ego ipse corpus lavō: nam pudet mē nūda membra ante puellārum oculōs ostendere.” 210

Postquam autem corpus lāvit, tam pulcher erat, ut sīc Nausicaa cum ancillīs loquerētur: “Initiō quidem mihi ille vir foedus esse vidēbātur; nunc vērō diīs similis est, quī caelum lātum habitant; ō ancillae! Nēmō mihi persuādēbit eum nōn esse rēgem quendam, vel fortissimum ducem. Optō ut ille dēlectētur hīc apud nōs manendō, et meus fiat marītus! Vērū date eī cibum, et vīnum, ut edat et bibat: diū enim, crēdō, cibō caruit.” Ulixēs igitur prīmum sūmpsit cibum, deinde vērō cum Nausicaā et ancillīs urbem petīvit, ubi ā rēge et rēgīnā acceptus est. 215 220

Post cēnam autem rēx eum rogāvit ut sibi nārrāret unde et quōmodo venīret, quō ire vellet. Ulixēs igitur, quī statim dīxit sē esse cupidum in patriam redeundī, multīs cum lacrimīs trīstem fābulam suam omnibus, quī ibi aderant, nārrāvit.

Rēx, tālī fābulā audītā, tam mōtus est animō, ut Ulixem omnī modō iuvāre vellet. Imperāvit itaque ut nāvis parārētur, quā vectus Ulixēs in patriam suam redīre posset. Ergō posterō diē Ulixes omnibus ‘valē’ dīxit et nāvem cōnscendit, ut tandem post tot annōs domum suam reverterētur. 225

Nausicaa autem trīstissima erat: postquam nāvis, quā Ulixēs vehēbātur, prōfecta est, in altum saxum ascendit; unde prōspiciēns diū nāvem abeuntem oculīs secūta est. Lacrimae vērō ex eius oculīs lābēbantur, neque quisquam aderat, quī eam maerentem cōnsōlārī posset. 230

4. Cyparissus

Cyparissus fōrmōsissimus adulēscēns fuit, quī ab Apolline dīligēbātur. Cotīdiē per silvās et campōs errāns, ferās, quae ibi versābantur, persecūtus capiēbat. 235

Dēlectābātur vērō ingentī quōdam cervō quī magna et lāta cornua in capite gerēbat, quae Nymphae aurō gemmīsque ita ōrnāverant ut etiam in obscurā silvā lūcērent; ipse cervus, sine metū, hominum domōs adīre solēbat, quī, manūs extendentēs, eius collum tergumque tangēbant. Ille enim 240

similis -e (+ dat) = quī idem esse vidētur
caelum lātum (= in caelō lātō) habitant

optāre = cupere

carēre -uisse

velle, *coni imperf.*
vellem vellēmus
vellēs vellētis
vellet vellent

parāre = parātum facere

vehere vēxisse vectum
posterus -a -um (< post) = sequēns

Cyparissus -ī m

cervus -ī m

Apollō -inis m = deus
lūcis et artis canendī

Nymphae -ārum *f pl*: deae silvārum et flū-
minum

Cypris, cervo sagitta percusso, ob animi dolorem in arborem mutatur

ignōtus -a -um ↔ nōtus

of-ferre (< ob-) = sē datūrum esse ostendere

rapidus -a -um (< rapere) = celerrimus

herbōsus -a -um < herba
pōnere posuisse positum

im-prūdēns -entis ↔ prūdēns

per-cutere -cussisse -cussum
accurrere -currissevelle, *coni imperf.*
vellem vellēmus
vellēs vellētis
vellet vellent

dīlēctus -a -um = quī diligitur

nōllet nōn vellet | petere: poscere

viridis -e = herbae colōre

rigidus -a -um = dūrus

cupressus -ī f

adesse + dat = auxilium ferre

sepulcrum -ī n = locus ubi homō mortuus
ponitur

collum manibus, quamquam ignōtīs, nōn sine gaudiō offerēbat.

Prae cēterīs Cyparissus eum tam multum dīligēbat, ut 245
cotīdiē ad novōs campōs dūceret, ut bonam herbam ēsset, et
ad rapidōs fluviōs ageret, ut pūram aquam biberet; flōribus
variōrum colōrum cervī cornua mīrābilī modō ōrnābat, et,
tamquam eques, in eius tergō sedēns hūc et illūc vehēbātur.

Ōlim vērō, quoniam aēr calidissimus erat, circā merīdiem 250
cervus fessus suum corpus in herbōsā terrā posuit sub altae
arboris umbrā, ut frīgus ibi caperet. Cyparissus autem,
imprūdēns, dum suō arcū in silvā lūdit, sagittā cervum sub
arbore cubantem forte percussit; cum vērō, accurrēns, eum
morientem vīdit, ita turbātus est animō, ut ipse cum cervō 255
morī vellet.

Apollō, quī, postquam puerī clāmōrēs audīverat, ad eum
maerentem accurrerat, multīs verbīs eum cōnsōlārī cōnābātur;
neque tamen facere potuit ut miserrimus puer minus ob
dīlēctissimae bēstiae mortem dolēret. Plōrābat enim ille, ac 260
multīs cum lacrimīs flēbat; tam trīstis erat, ut vīvere iam
nōllet; immō, ā deīs inter lacrimās petīvit, ut sibi flēre sine
fīne licēret. Et iam membra in viridem colōrem vertī atque
capillī, quibus candida frōns operiēbātur, horrēre coepērunt:
Cyparissus tunc arbor factus est alta et rigida, cuius pars 265
summa caelum stēllīs ōrnātum spectāre vidēbātur.

Apollō igitur, trīstis ad arborem
accēdēns, “Ego” inquit, “semper tē
flēbō, amīce; tū vērō aliōs flēbis et
dolentibus hominibus omnī tempo-
re aderis!”

Hoc est cūr arborem, quae ex
illō puerō Graecē ‘cyparissī’, La-
tīnē vērō ‘cupressī’ nōmen habet,
prope amīcōrum nostrōrum sepul-
cra pōnāmus.

sepulcrum

270

275

5. Alcēstis

Alcēstis bona et proba uxor Admētī fuit, quī eam Graeciae regiōnem, quae Thessalia appellātur, tam bene regēbat, ut nōn modo incolīs, vērū etiam deīs, et prae cēterīs Apollinī, cārissimus esset.

Postquam vērō Admētus ad quadrāgēsimum aetātis annum pervēnit, Apollō eī in cubiculō suō versantī “Mox” inquit “pallida mors ad tē veniet, quae imperābit ut ad Īnferōs dēscendās, unde nēmō rediit umquam. Magnō igitur in perīculō versāris; petīvī tamen ā Parcīs, ut, aliō homine prō tē datō, tot annōs posthāc vīverēs, quot iam vīxistī; ergō, sī aut pater aut māter aut uxor aut amīcus quīdam prō tē morī volet, tū mortem effugiēs, atque inter vīvōs multōs adhūc annōs manēre poteris. Ergō cūrā, ut inveniās aliquem, quī prō tē sit ad moriendum parātus, nē Thessalī rēge suō careant.”

Ut tempestātēs mare tranquillū turbāre solent, ita verba Apollinis animum Admētī turbāvērunt. Pater vērō, cubiculum ingressus, filium colōrem mūtāvisse animadvertit et “Quid pallēs, fili?” inquit “Utrum aegrōtās an territus es?” Filius autem id, quod Apollō dīxerat, patrī nārrāvit, eumque rogāvit, ut prō sē ad illud rēgnū dēscenderet, ubi umbrae mortuōrum versārī dīcuntur. At pater, manum extendēns ac filiī manum apprehendēns, multīs cum lacrimīs “Quis” inquit, “tam fortis est, ut ipse mortī sine metū occurrat? Quamquam enim tē multum dīligō, fili mī, nesciō quid faciam: nam timor mortis animum meum vincit.” Admētus ā patre tam maerēns discessit, ut prae animī dolōre loquī nōn posset.

Ad māterem igitur accessit, cui persuādēre cōnātus est ut prō sē morerētur. “Ō māter,” inquit “saepe dīxistī tē deōs deāsque omnēs ōrāvisse, ut mihi longissimam beātamque vītam darent: nunc autem vidē: nisi quis prō mē ad Īnferōs dēscendat, brevī ātra mors mē rapiet, neque umquam ad vīvōs redībō. Adiuvā mē, sī mē amās!” Māter autem, etsī valdē dolēbat quod tantum perīculum filiō impendēbat, mortem prō eō adire nōn audēbat; Īnferōs enim ita timēbat, ut dē iīs cogitāns tōtō corpore tremere.

Alcēstis -is *f*Admētus -i *m*Thessalia -ae *f* regiō Graeciaeincola -ae *m/f* = quī/quae incolitApollō -inis *m* = deus lūcis et artis canendī

cārus -a -um = quī dīligitur

aetās -ātis *f* = annī quōs aliquis vīxit

petere = poscere

Parcae -ārum *f pl* = trēs deae quae filium aetātis hūmānae circum vertuntThessalī -ōrum *m pl*: cīvēs Thessaliae

in-gredī -gressum esse ↔ ē-gredī animadvertere -vertisse

rēgnū -ī *n* = rēgis imperium

discēdere -ssisse

ad-iuvāre = iuvāre

dilēctus -a -um = quī diligitur

Plūtōnis rēgnum: Īnferōs

ego, *gen* meī

ā-mittere -mīsisse -missum ↔ accipere
diū = per longum tempus

flēre -ēvisse

Herculēs -is *m* = Iovis filius, deus Graecus

rēgia -ae *f* = rēgis domus

etiam-sī = quamquam, etsī

cōgere < cum + agere; ne cōgerēris: nē
necesse tibi esset | ex-cipere -cēpisse -
ceptum = accipere, admittere
hospes -itis *m* hospitēs sunt amīcī quōrum
alter alterum apud sē semper bene accipit
honōs -ōris *m* = signum laudis, laus

re-dūcere
relinquere -līquisse -lictum
currere cucurrisse
vincere vīcisse victum

Tum Alcēstis, quae Admētum tōtam rem nārrantem, pa-
rentēsque ‘sē nōlle prō eō morī’ dīcentēs exaudīverat, “Ō Ad-
mēte, dilēctissime coniūnx,” inquit “tē plūs quam vītam 315
meam amō; sine morā parātissima sum ad moriendum; Plū-
tōnis rēgnum prō tē petam, unde negant redīre quemquam;
hoc ūnum tamen tē rogō, ut līberōs nostrōs etiam post mor-
tem meam bene cūrēs et doceās; ōrō quoque nē meī, quae
tantum tē amāvī, oblīvīscāris.” 320

Postquam Alcēstis tālia dīxit, Mors, adveniēns, eam rap-
tam ad mortuōrum rēgnum sēcum trāxit. Servī et ancillae,
maerentēs, āmissam dominam, quam omnēs amābant, diū
multumque flēvērunt.

Mox vērō Herculēs, virōrum fortissimus, mortālis fēmi- 325
nae et Iovis fīlius, quī per Thessaliam errābat, ad rēgiam Ad-
mētī perveniēns, postulāvit ā rēge, ut sibi fessō cibum
vīnumque daret.

Admētus, etiamsī ipse māximē maerēbat ob uxōris mor- 330
tem, nihil tamen dē eā rē dīxit, sed servīs imperāvit, ut cibum
et vīnum optimum ad mēnsam afferrent. Ipse vērō poposcit
ab Hercule, ut sineret sē ire dormītum, atque discessit.

Dum autem ēst et bibit, animadvertit Herculēs ancillās ser- 335
vōsque trīstissimōs esse ac lacrimāre, cuius reī causam inter-
rogat. Quī dē dominae suae morte nārrāvērunt; “Nescīs tū”
inquiunt “mala quae sunt in hāc domō: dominus enim noster
nihil tibi dīxit, nē animum tuum turbāret: coniūnx Admētī pe-
riit; quī tamen, nē cōgerēris aliam domum invenīre, tē excē-
pit, atque nōbīs imperāvit, ut tibi, hospitī omnī honōre dignō,
cibōs appōnerēmus. Ille vērō uxōrem mortuam in cubiculō 340
suō flet.”

Herculēs igitur surgēns magnā vōce clāmat: “Ad Īnferōs
dēscendam, ubi cum Morte ipsā pugnābō, ut, victa, tam pro-
bam fēminam marītō vīvīsque reddat! Nōlīte timēre: mox rē-
gīnam ad rēgiam redūcam!” 345

Haec locūtus, relictīs servīs, ad Plūtōnis rēgnum cucurrit,
ubi Mortem fortissimē oppugnātam vīcit, atque Alcestim ad
coniugem suum, quī vix oculīs suīs crēdebāt, redūxit.

AD CAPITVLVM XXIX

1. Orpheus et Eurydicē

Orpheus nōbilissimus fidicen atque poēta ēgregius fuit, quī inde ā puerō tam pulchrē canēbat, ut nōn sōlum bēstiae ferae ad eum accurrerent, vērū etiam rapida flūmina cōnsisterent, nē strepitū cantum eius turbārent, ac saxa ipsa arborēsque (mīrābile vīsū!) ad audiendum venīrent.

Cum igitur Orpheus Eurydicēn, pulcherrimam virginem, valdē amāret neque iam sine eā vīvere posset, eam uxōrem dūcere cupiēbat, quae tamen eius amōrem contemnere vidēbātur. Brevī vērō, cum cotīdiē trīstissimum Orpheī dē suō amōre dēspērantis cantum in silvīs audīret, virginis animus ita permōtus est, ut ipsa eius amōre magis magisque caperētur.

Laetī igitur et māximō amōre coniūctī, Orpheus et Eurydicē ad nūptiārum diem pervēnērunt; quī tam fēlicēs omnibus esse vidēbantur, ut nēmō fortūnam eōrum umquam mūtārī posse putāret. Tanta tamen erat eōrum laetitia, tam grātae omnibus illae nūptiae, tam multae omnium laudēs, ut Aristaeus, pāstōr quī iam anteā Eurydicēn amāverat, nōn sōlum trīstītiā, vērū etiam magnā invidiā afficerētur, cum sē nihil iam ex virgine spērāre posse vidēret. Cum igitur illa in silvā versārētur ubi flōrēs carpere volēbat, ut mēnsam ōrnāret, Aristaeus, quī post arborem sē occultābat, eam persequī coepit.

Eurydicē, cum prīmum hoc animadvertit, tantō illīus virī metū affecta est, ut, omnia perīcula oblīta, per altās herbās et inter dūra saxa nūdīs pedibus celerrimē curreret, ut ab eō fugeret et ad Orpheum, marītum suum amātissimum, redīret. Cum vērō iam eum haud procul stantem vidēret, et ut sibi

Eurydicē -ēs *f*

ēgregius -a -um = melior cēterīs, optimus

inde ab ↔ ūsque ad

uxōrem dūcere = uxōrem suam facere

con-temnere = parvī aestimāre

trīstissimum cantum

nūptiae -ārum *f* = dies quo vir et femina coniugēs fiunt

grātus -a -um = qui dēlectat

Aristaeus -ī *m*

animadvertere -vertisse

cum... vidēret, et cum... clāmāret

Cum Orpheus canat, bestiae ferae et ipsae arbores ad audiendum veniunt

auxilium ferret clāmāret, serpēns, quī in herbā latēbat, eius nūdum pedem dextrum momordit; quō morsū statim misera fēmina periit.

30 Tum Orpheus, quī, uxōre mortuā, dē suā quoque vītā dēs-
pērābat: “Heu!” exclāmāvit, “Quid nunc faciam? Quid spē-
rem? Quōmodo vīvam posthāc? Cūr mē infēlicem reliquistī,
mea cārissima coniūnx?” Per multōs diēs, trīstis et maestus,
neque cibum neque aquam sūmere voluit. Postquam autem
35 multīs cum lacrimīs amātissimae uxōris mortem flēvit, cum
sentīret sē nullō modō sine Eurydicē vīvere posse, audācissi-
mum cēpit cōnsilium: cum enim iam parvī aestimāret vītā,
postquam tam iūcunda sibi uxor ērepta erat, id facere cōnsti-
tuit, quod nēmō anteā cōnārī ausus erat, nec ūllīs periculīs
40 dēterrēbātur.

Ad mortuōrum igitur rēgnum dēscendere voluit, ut a Plū-
tōne, rēge Inferōrum, quī ibi cum Proserpinā, eius coniuge,
imperābat, peteret ut Eurydicē sibi redderētur. Itaque tam te-
merārius fuit, ut, sūmptīs fidibus suīs atque itinere sub terrā
45 factō, ad illum terribilem rēgem pervenīret, quem, cum iam
omnia cētera sua dēspērāret, id ūnum ōrāvit, ut sibi liceret
uxōrem sēcum in vītā et ad sōlis lūcem redūcere: “Permitte
mihi, Plūtō,” aiēbat lacrimāns, “meam coniugem mēcum re-
ferre, ut cum eā reliquam vītā vīvam!” Quod vērō cum sē
50 haud facile impetrāre posse vidēret, interrogāvit num sibi li-
cēret carmen canere. Rēx et rēgīna, cum studiōsī essent eius
cantum audiendī, quia iam quanta eius canendī ars esset sciē-
bant, id eī permīsērunt. Sūmptīs igitur fidibus, Orpheus tam
pulchrē canere coepit, ut nōn solum mortuōrum umbrae, al-
55 lectae sonō, accurrerent, vērū etiam dūrissimī rēgis rēgī-
naeque animī tam trīstī cantū movērentur: quī, maestā
Orpheī vōce ad fidēs canentis audītā, ita perturbātī sunt, ut
dubitāre inciperent utrum eī uxōrem redderent an in suō
rēgnō retinērent.

60 Postquam vērō ille finem canendī fēcit, Plūtō sic locūtus
est: “Tū, Orpheu, cantū tuō animōs nostrōs vīcistī: redī igitur
ad superōs, et tēcum Eurydicēn dūc, hāc tamen lēge, nē res-
piciās nēve ūllō modō uxōrem intueāris, antequam ad vītā

serpēns -entis *f*
latēre = se occultāre
morsus -ūs < mordere

īn-fēlīx -īcis ↔ fēlīx
relinquere -līquisse -lictum
cārus -a -um = quī dīligitur

flēre -ēvisse

iūcundus -a -um = quī dēlectat
audēre ausum esse (*perf dep*)

rēgnum -ī *n* = rēgis imperium
Proserpina -ae *f*
petere (ab aliquo) = poscere
iter itineris *n* < īre

re-ferre

impetrāre = cōsequī (id quod poscitur)
rēgīna -ae *f* = rēgis coniūnx

vincere vīcisse victum
superī -ōrum *m pl*: hominēs vīvī
lēx lēgis *f*
re-spīcere-spexisse -spectum ↔ prōspīcere

lūcemque redeās: quod sī aliter faciēs, numquam iterum
coniugem tuam vidēbis!” 65

Quā lēge acceptā atque magnā laetitiā affectus Orpheus,
quem Eurydicē mūta sequēbātur, ad superās terrās redire coe-
pit. Cum vērō iam procul sōlis lūcem aspiceret, neque ūllum
sonum post sē audīret, dubitāns num Eurydicē sē sequeretur,
tantō metū captus est, ut iam dēsīderium uxōris rūsus vi- 70
dendī, quō ārdēbat, retinēre nōn posset: cōstitit igitur nōn
iam patiēns morae, et ferē sub ipsā lūce, amōre victus, res-
pexit. Tunc illa: “Quae īnsānia” inquit, “ et mē et tē perdidit,
Orpheu? Ecce: crūdēlis fortūna mē iterum retrō vocat; mor-
tis somnus oculōs rūsus operit. Iam valē! Ad Īnferōs iterum 75
trahor, obscurā nocte circumdata, ad tē frūstrā extendēns
manūs, mī vir: heu! nōn iam tua erō...”

Cum tālia dīceret, ut fūmus in aera ē cōspectū fūgit,
neque Orpheum vidēre potuit frūstrā prehendentem umbrās,
et multa volentem dīcere. Quid ille faceret? Quō īret, coniuge 80
bis ēreptā? Quō flētū, quā vōce Plūtōnis et Proserpinae ani-
mōs movēret? Prohibēbat rēx Īnferōrum, nē iterum ad suum
rēgnum vīvus dēscenderet.

Diē flēbat, flēbat noctū Orpheus, quī, hominēs fugiēns, in
silvīs cum ferīs errābat, neque ūllam iam fēminam vidēre vo- 85
lēbat: ūnam Eurydicēn quaerēbat, eam sōlam invocābat, cē-
terās omnēs spernēbat. Tunc fēminae īrātae eum pūnīre
cōstituērunt: noctū igitur eum circumdedērunt et saevē ne-
cāvērunt: deinde miserī iuvenis membra, ex corpore scissa,
per campōs in variās partēs iēcērunt. Cum vērō aquae flūmi- 90
nis, in quod erat ēiectum, caput ē collō ēreptum sēcum tra-
herent, vōx ipsa et frīgida lingua vocābant: “Eurydicē,
Eurydicē...”

2. Cerēs et Prōserpina

Cerēs est dea frūmentī et frūgum omnium, quae in agrīs
Crēscunt et ab agricolīs metuntur, cum prīmum mātūrae 95
videntur esse. Ipsa hominibus sēmina largīta est atque mōns-
trāvit quōmodo in agrōs spargerent ac sererent, ut terra mag-
nam frūmentī cōpiam ferret.

accipere -cēpisse -ceptum

dēsīderium -ī *n* = cupiditās (reī āmissae)

ārdēre = ūrī (animō)

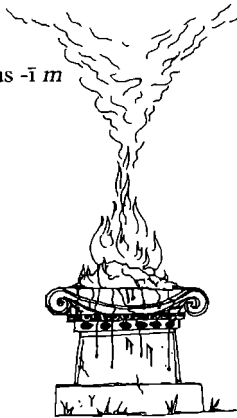
ferē = paene

īnsānia -ae *f* = animus nōn sānus

crūdēlis -e = saevus atque inhūmānus
retrō = illūc unde vēneram (←)

circum-dare -dedisse -datum = cingere

fūmus -ī *m*
āēr, acc *Gr* aera

noctū *adv* = nocte

spernere = parvī aestimāre

iuvenis -is *m* = vir circiter XXX annōrum

Cerēs -eris *f* | Prōserpina -ae *f*

largīrī -ītum esse

Cum primum Orpheus respicit, Eurydice ad Inferos iterum trahitur

col-ligere -lēgisse -lēctum ↔ spargere

com-mūtāre < cum-mūtāre

calathus -ī *m*
sinus -ūs *m* (v. pāg. 16)viola -ae *f*

nūntiāre < nūntius

simul ac = eōdem tempore quō, cum
prīmum

liberāre = liberum facere

iter itineris *n* < īrescēptrum -ī *n* = baculum quō rēgis imperium
significātur | per-cutere -cussisse -cussum

intereā = interim

noctū *adv* = noctetenebrae -ārum *f pl* ↔ lūx

Hominēs magnī aestimāvērunt illud deae beneficium, quō
māximā laetitiā affectī sunt, cum vidērent sē, agrōs colendō, 100
nōn solum facilius liberōs et uxōrēs cotīdiē alere, vērūm
etiam tantam frūmentī cōpiam colligere posse, ut aliīs homi-
nibus vēnderent aut cum aliīs mercibus ad vītā necessāriīs
commūtārent.

Ōlim Prōserpina, Cereris fīlia virgō, cum aliīs puellīs in 105
campīs Siciliae laeta errābat lūdēns et aut violās aut candida
līlia carpēns, calathōs ac sinum eō cōnsiliō implēbat, ut cēte-
rās amīcās flōrēs colligendō vinceret. Apud lacum currēbat
amoenum, quem pulcherrima silva cingēbat novīs foliīs
modo vestīta; avēs canentēs vēr nūntiābant, et sōl clārā suā 110
lūce omnia ita illūstrābat, ut nūllum perīculum puellīs lūden-
tibus impendēre vidērētur.

At Plūtō, rēx et deus Īnferōrum, cum forte per superās ter-
rās currū suō vectus errāret, simul ac Prōserpinam in campīs
flōrēs carpentem cōspexit, subitō tantō eius amōre affectus 115
est ut eam sēcum in loca sub terrā sita dūcere cōstitueret.
Sine morā eam rapuit, quae, territa, et mātrem et amīcās clā-
māns vocābat; cum vērō sē ex deī brachiīs liberāre cōnārē-
tur, omnēs flōrēs, quōs collēgerat atque in sinū tenēbat, scissīs
vestibus, sparsī sunt; deum quoque ōrābat ut sibi parceret 120
atque sē ad mātrem suam redīre sineret.

Postquam vērō vīdit Plūtōnem nūllum verbum respondēre,
sed iter ad loca Īnfera pergere, cum iam vītā dēspērāret, id
ūnum ōrāvit, nē nimis saevē sē occīderet; cui deus ille rīdēns:
“Quid ais” inquit “ō pulcherrima virgō? Nōn solum nūllum ā 125
mē maleficium patiēris, sed etiam rēgnābis mēcum apud Īn-
ferōs, neque misera erit vīta tua: ego enim tē tam multum amō,
ut tantum laetitiā animum tuum afficere cupiam.” Hīs verbīs
Plūtō perterritam virginem cōnsōlātus est; agēns deinde cur-
rum, equīs celeriter currentibus, ad locum pervēnit, ubi terra, 130
sceptrō percussa, sē aperuit ut iīs viam ad Īnferōs faceret.

At intereā mātēr, magnō metū affecta, fīliam in omnibus
terrīs quaerēbat, in omnibus rīvīs, in omnibus maribus; neque
diē neque noctū quiescēbat: etiam per obscurās frīgidāsque
tenebrās, fīliae sibi ēreptae vestīgia reperīre cōnābātur. “Heu, 135

quid faciam?” clāmābat, “Quid spērem? Quōmodo filiam meam inveniam?”

140 Postquam vērō per tōtum terrārum orbem frūstrā errāvit, in Siciliam rediit, ubi tandem, apud locum ubi terra patuerat ut Plūtō et Prōserpina ad Īnferōs dēscenderent, cingulō filiae inventō, eam ab Īnferōrum rēge raptam esse intellēxit. Tum dea clāmāns et maerēns multīisque cum lacrimīs hūc et illūc currēns capillum et vestem scindēbat, atque iterum iterumque manibus pectus percutiēbat; terrās ipsās omnēs reprehendēbat, quās frūgum dōnō indignās esse dīcēbat; Siciliam ante omnēs, in quā vestīgia Prōserpinae raptae invēnerat. Īrāta igitur effēcit ut non iam fertilēs terrae essent: frūmentum moriēbātur in agrīs; et modo sōl nimis ārdēns, modo magnus imber iactūram frūgum faciēbat: ventī quoque nocēbant agrīs, 145 et cupidae avēs sēmina sparsa carpēbant.

Deinde ad Iovem in summum Olympum ascendit eumque interrogāvit num scīret ubi esset Prōserpina et quid faceret; quī quidem respondit eam apud Īnferōs rēgnāre et uxōrem Plūtōnis factam esse. Māter p̄mum ad haec verba, quasi in saxum conversa, stupuit; tum “Mī Iuppiter” inquit, “tua quoque filia Prōserpina est; ecce, tandem, postquam diū quae-sivī, eam repperī: sī ‘reperīre’ vocās, ‘scīre ubi sit’ Aequō animō feram eam ā Plūtōne tam indignē raptam esse: si modo eam reddat! Neque enim marītō praedōne filia tua digna est!”

160 Cui Iuppiter “Certē filiam meam ego quoque dīligō; sed Plūtō eam amat et eō cōnsiliō rapuit, ut uxōrem dūceret. Nōne beneficium potius quam maleficium hoc tibi esse vidētur? Est enim Plūtō frāter meus, est rēx Īnferōrum: nōn tam indignus marītus Prōserpinae erit.”

165 Negāvit Cerēs, quae omnī modō filiam ad sē redūcere volēbat. “Nihil est miserius” ait, “quam līberōs āmittere: permitte eī prōtinus ad mātrem revertī! Ōrō tē ut mihi miserae parcās!”

Cum igitur Iuppiter vidēret Cererem filiā carēre nūllō modō posse, permīsit ut illa reverterētur: “Redīre tamen poterit” inquit, “sī modo nūllum cibum apud Īnferōs sūmpsit.”

170 Gaudet Cerēs et iam spērat sē brevī filiam complectī posse; nōn ita tamen fit. Nam Prōserpina, dum errat in hortīs

patēre -uisse

cingulum -ī m

intel-legere -ēxisse -ēctum

Olympus -ī m = mōns Graeciae, ubi deī habitant

con-vertere -tisse -sum
stupēre -uisse

diū = per longum tempus

uxōrem dūcere = uxōrem suam facere

Pluto Proserpinam rapit, quae matrem clamans vocat

175 quī sub terrā sunt, mālum Pūnicum ex arbore carpserat; ex
quō mālō septem grāna sūmpta ēderat. Māter autem, hāc rē
cognitā, cum intellexeret filiam prohibērī nē in terrās et ad
sōlem redīret, īrāta effēcit ut in agrīs nūllum iam frūmentum
crēsceret, neque ūllī flōrēs campōs ōrnārent.

180 Tunc Iuppiter Mercurium, deōrum nuntium, ad Plūtōnem,
frātre suum, mīsīt, hoc ūnum ōrāns, ut Prōserpinam ad mā-
trem revertī sineret; nōn tamen cōsequī potuit ut per tōtum
annum in lūce vīveret, sed tantum ut quotannis sēnōs mēnsēs
in terrā vīvōrum habitāret, sēnōs vērō apud Īnferōs versārētur.

185 Quam ob rem etiam nunc per dīmīdium annum frūgēs et
flōrēs habēmus, cēterīs vērō mēnsibus frīgora sunt, imbrēs et
nivēs.

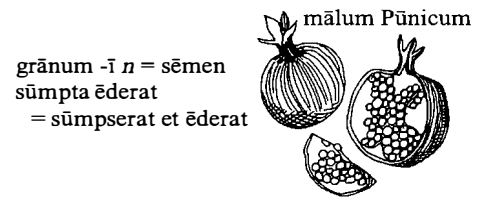
3. Arethūsa

Arethūsa fōrmōsissima nympha fuit, quae unā cum
Diānā, Apollinis sorōre ac silvārum deā, per montēs et
vallēs eō cōnsiliō errābat, ut bēstiās ferās persequerētur.

190 Cum vērō ōlim Arethūsa, postquam diū per silvās cucur-
rerat, domum sōla redīret, ad rapidum fluvium pervēnit, cuius
frīgidae aquae, nūllō modō turbidae ac percussae radiīs sōlis,
quī in mediō caelō sine nūbibus fulgēbat, ita illūstrābantur ut
nympha ipsōs calculōs in Īmō flūmine iacentēs cernere pos-
set. In flūminis rīpīs altae arborēs, quārum in rāmīs avēs suīs
195 vōcibus pulchrē canēbant, umbram quasi offerre vidēbantur.
Aqua flūminis tam lentē currēbat, ut in utram partem flueret
oculīs cernī nōn posset.

200 Locī amoenitāte allecta, et corpus sūdōre ac terrā sordi-
dum lavandī cupida, Arethūsa, veste positā, in fluvīi aquās
intrāvit ac prīmum pedēs et crūra, deinde ventrem, tum pec-
tus, tōtum dēnique corpus ūsque ad collum mersit.

205 Cum ita in mediō flūmine nūda natāret ac frīgidārum aquā-
rum beneficiō gaudēret, subitō vōcem audīvit, quae “Ō Are-
thūsa” clāmāvit, “audī verba mea!” Cum autem nympha vōcem
quidem audīret, nēminem vērō quī loquerētur cernere posset,
ita perterrita est, ut, ex aquīs sine morā ēgressa, continuō ad
rīpam curreret, ut ex illō locō terribilī quam celerrimē fugeret.

cōsequī = precibus efficere

sēnī - ae -a = VI et VI...

Arethūsa -ae *f*

nympha -ae *f* = nymphae sunt deae minōrēs
silvārum et flūminum

Diāna -ae *f*

Apollō -inis *m* = deus lūcis
et artis canendī

diū = per longum tempus
currere cucurrisse

per-cutere -cussisse -cussum

fulgēre = clārē lūcēre

calculus -ī *m*

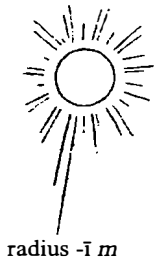

rīpa -ae *f* = lītus flūminis

of-ferre (< ob-) = dare, sē datūrum esse
ostendere

amoenitās -ātis *f* < amoenus

sūdōr -ōris *m*

radius -ī *m*

con-vertere -tisse -sum

Alphēus - ī m

Ipsum tunc flūmen, in ingentem fōrmam hūmānam
 conversum, ē mediīs aquīs surrēxit et magnā vōce: “Ō Are-
 thūsa” iterum inquit, “nōlī fugere! Quō curris? Alphēus sum, 210
 huius flūminis deus, quī postquam tē tam pulchram cōspexī,
 tantō amōre sum affectus, ut sine tē iam vīvere nōn possim!
 Manē, ō fōrmōsissima nymphārum!”

re-linquare -līquisse -lictum

ārdēre -sisse = ūrī (animō)

At Arethūsa tam perturbāta est, ut, oblīta sē in alterā rīpā
 vestem relīquisse, alteram partem fugiendō peteret; itaque, 215
 sicut erat, fūgit sine vestibus. Alphēus vērō, cum eam nūdā
 vidēret ex aquīs ēgredientem, etiam magis amōre ārsit. Are-
 thūsa currēbat; ille autem ferus eam persequēbātur, ut aquī-
 lae parvās persequuntur avēs, quae, perterritae, inter rāmōs
 et folia arborum trementēs sē occultāre cōnantur. 220

operīre -uisse -rtum

Neque cōstitit nympa, sed per campōs, per montēs ar-
 boribus opertōs, per vallēs obscurās ubi nūlla erat via, per
 saxa tam celeriter currēbat, ut ex pedibus multum sanguinis
 flueret. Nec vėlōcior erat Alphēus: sed tandem Arethūsa tam
 fessa fuit, ut iam currere non posset. “Heu! Quid faciam?” 225
 inquit, “Quōmodo fugiam? Ubi mē occultem?” Pedum sonō
 terrebātur; capillī in capite horrēbant, cum terribilem illum
 deum appropinquantem audīret. Tunc “Auxilium fer, Diāna!”
 invocat, “Sī mē amās, quae saepe et arcum et sagittās tibi tulī,
 servā mē!” 230

im-mittere (< in-)

Diāna, sīc invocāta, animō valde mōta est; itaque ex altō
 caelō nūbem in nympham suam immīsīt, quā eam occultāret.
 Alphēus frūstrā eam sīc nūbe opertam quaerēbat et ignārus
 bis aspexit stupēns omnia loca atque vestīgia circā nūbem in
 quā dea Arethūsam occultāverat; bis etiam “Arethūsa! Are-
 thūsa!” vocāvit. Arethūsae vērō tunc tālis animus fuit, quālis
 est agnō, cum lupum audit in silvā ululāntem. 235

discēdere -ssisse

Alphēus tamen nōn discessit: nam nūlla vestīgia pedum
 aliīs in locīs cernere poterat. Cūstōdiēbat igitur locum et
 nūbem, exspectāns tempus quō nympa appareret. Tum sūdor 240
 frīgidus Arethūsae per membra ita fluēbat, ut guttae dē tōtō
 corpore caderent; sī forte pedēs movēbat, lacus oriēbātur; ex
 capillīs aqua lābēbātur: et celerius quam nārrārī possit, in fon-
 tem mūtātur.

gutta -ae f

fōns fontis m

Diana ex alto caelo nubem in Arethusam immittit, qua eam occultat

Ortygia -ae f

Syrācūsae -ārum f pl: urbs Siciliae

ē-dūcere

iter itineris n < īre

Pandōra -ae f

Promētheus -ī m

Ūranus -ī m = deus caelī antīquissimus

nepōs -ōtis m = filius filii/filiae

ā deīs

egēre = (rē necessariā) carēre

cultus -ūs m < colere

petere: poscere

Minerva -ae f Iovis filia, dea artium

Epimētheus -i m

Cum primum vērō Alphēus amātās aquās cognōvit, po- 245
sitā hominis fōrmā, quam eō cōnsiliō sūmpserat, ut Arethū-
sam sequi posset, in flūmen iterum sē convertit, ut sē
cum nymphā coniungeret. Diāna igitur terram aperuit; Aret-
hūsae aquae, mersae in humum apertam, sub terrā Orty-
giam, ad īnsulam prope Syrācūsās sitam, vectae sunt, ubi 250
dea ad lūcem et sōlem eās iterum edūxit. Alphēus vērō, trīs-
tis ac maerēns, omnī āmissā spē, ad locum ubi iam antea
fluēbat rediit.

Postea autem Iuppiter, tantō illius fluvii dolore mōtus est,
ut eum sineret sub marī longum iter cōnficere, ut ex Graeciā 255
Siciliam peteret, ac nymphae, quam tam valdē amābat, oc-
curreret.

4. Pandōra

Iuppiter, quī deōrum est prīnceps et terrās caelumque suā
Ipotestāte regit, valdē irātus erat, quod Promētheus, Ūranī 260
nepōs, ignem deīs surreptum hominibus dōnāverat; quī, hōc
beneficiō ūsī, tam multās invēnerant artēs tamque meliōrem
suam vītā reddiderant, ut deōrum auxiliō nōn iam egēre vi-
dērentur: itaque cum Iuppiter hominēs vidēret, neglectō deō-
rum cultū, terrās multīs maleficiīs implēre, eōs sevērē pūnīre 265
cōnstituit, modumque excogitāvit, quō malīs antea ignōtīs
eōs perdere posset. Vulcānum igitur filium arcessīvit, eumque
iussit mulierem ex aquā et terrā cōnficere, quae fōrmā pul-
cherrima esse vidērētur.

Vulcānus, quī arte suā multās rēs mīrābilēs cōnficere so- 270
lēbat, quamquam id quod Iuppiter petēbat haud facile factū
erat, brevī tempore opus perficere potuit.

Deōrum quisque, Iove iubente, fōrmōsissimae virginī ita
cōnfectae aliquod dedit dōnum, ut illa hominēs allicere pos-
set: Minerva enim pulcherrima ōrnāmenta eī dōnāvit, Mer-
curius vērō cōnsilia, quibus hominum animōs falleret, aliī 275
aliās rēs dedērunt.

Iuppiter igitur fēminam illam ‘Pandōram’ vocātam (quod
nōmen Graecōrum linguā ‘omnibus dōnīs ōrnātam’ signifi-
cat) Mercuriō trādīdit ut ad Epimētheum, Promētheī frātre,

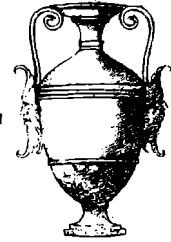
280 dūceret. Quī, quamquam ā frātre monitus erat nē ūllum
dōnum ā Iove missum acciperet, cum prīmum fōrmōsissi-
mam illam virginem vīdit, tam multum eius pulchritūdine al-
lectus est, ut, amōre captus, statim eam uxōrem dūcere
cuperet. Plūris enim aestimāvit tam pulchram coniugem domī
285 sēcum habēre, quam frātrī dē perīculō monentī parēre. Lae-
tus igitur domum petīvit cum eā fēminā et omnibus dōnīs pre-
tiosīs (in quibus etiam magnum vās erat), quibus dī eam
ōrnāverant.

Iuppiter magnum illud vās Pandōrae dederat, eīque impe-
290 rāverat nē umquam illud aperīret, sed clausum magnā cum
cūrā cūstōdīret; nam in illō vāse Iuppiter, quī mortālēs pūnīre
volēbat, omnia mala inclūserat. Mulier vērō cotīdiē vās aspi-
ciēbat, cupida videndī quid in eō continērētur. “Heu, quid fa-
ciam?” sē ipsa interrogābat, “pāreamne Iovī an vās aperiam?”
295 Fēmina, quae animō valdē perturbāta erat, nesciēbat quid fa-
ceret: saepe tam cupida erat īnspiciendī quid in illō vāse ines-
set, ut manum extenderet ad aperiendum; sed continuō
manum retrahēbat, ut īram Iovis vītāret.

Tanta tamen erat cupiditās īnspiciendī, ut sē ā maleficiō
300 retinēre nōn posset. Accessit igitur ad vās et “Brevī” inquit,
“tantum īnspiciam quid contineat; nihil tangam; nēmō ani-
madvertet mē aperuisse: nam iterum claudam et omnia repō-
nam eō locō quō nunc sunt. Quid malī fierī potest?” Nullō
igitur perīculō dēterrita, Pandōra eō cōnsiliō vāsī appropin-
305 quāvit, ut illud aperīret.

Cum prīmum autem leviter operculum sustulit, subitō
omnia mala, omnēs morbī omnēsque dolōrēs ex illō vāse
exiērunt atque longē lātēque per tōtum terrārum orbem sparsī
sunt. Cum haec vidēret, Pandōra, quae perterrita erat, prōti-
nus vās, operculō repositō, clausit: at iam omnia mala effū-
310 gerant atque per terrās omnēs omnēsque domūs errābant. In
vāse nihil iam remanēbat, nisi rērum futūrārum spēs, quam
hodiē quoque mortālēs, inter tot mala, quibus afficiuntur,
semper in animīs colunt.

uxōrem dūcere = uxōrem suam facere

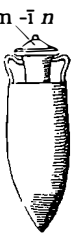

vās vāsis *n*

mortālēs -ium *m pl* = hominēs

īn-spicere = dīlīgenter aspicere

operculum -ī *n*
tollere sustulisse sublātum
morbis -ī *m*: qui aegrōtat
morbō afficitur

Niobē -ēs *f(acc Gr -ēn)*mortālēs -ium *m pl* = hominēs

pārere peperisse

immortālēs -ium *m pl* = diī
con-temnere = parvī aestimāre, nōn timēreLātōna -ae *f* dea Iovis filia

dēbilis -e ↔ validus

tot-idem *indēcl* = idem numerusApollō -inis *m* = deus Lātōnae filius
Diāna -ae *f* = dea Lātōnae filiaOlympus -i *m* = mōns Graeciae, ubi deī
habitāt
superbus -a -um = quī aliōs contemnit

colere -uisse

āra -ae *f* (*v. pāg.* 19)
audēre ausum esse (*perf dep*)

5. Niobē

Niobē fēmina Graeca fuit, cui septem filiī septemque filiae erant. Hīs vērō liberīs, quī omnibus pulchrī et fortēs vidēbantur, tantā laetitiā afficiēbātur, ut sē mortālium fēlicissimam esse crēderet. Tam magnī sē ipsa aestimābat, quae tot filiōs filiāsque pepererat, ut, cum nūllum deōrum plūrēs liberōs quam sē habēre vidēret, ipsōs immortalēs contemneret. 315 320

Cum igitur suōs cīvēs novum Lātōnae templum aedificantēs cerneret, iīs persuādere cōnābātur nē id facerent, nēve dēbilem illam deam duōs tantum liberōs habentem tam magnī aestimārent, nēve eam nimis multum verērentur. 325

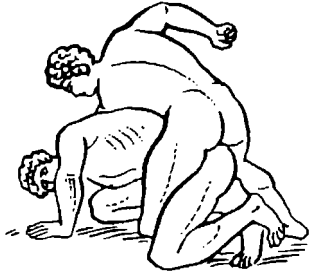
“Nōne vidētis” inquit, “meam potestātem māiōrem esse quam Latōnae? Ecce, faciē nōn sum minus pulchra; praetereā septem mihi sunt filiae et totidem filiī adulēscentēs, quī mox omnēs liberōs habēbunt. Sum fēlix: quis enim neget hoc? Et fēlix manēbō: quis dubitet? Tanta est enim mihi liberōrum cōpia, ut, etiam sī fortūna mala ūnum et alterum tollat, mihi tamen multō plūrēs relinquat. Fortūna igitur mihi nocēre nōn potest, neque eam metuō. Aspicite vērō quam misera sit Lātōna, quam vōs colitis et timētis: nōn nisi duōs liberōs habet, Apollinem et Diānam!” 330 335

Lātōna autem, quae tālia verba ex altō Olympō audīverat, liberōs suōs Irāta arcessīvit et “Ista fēmina superba” inquit, “dubitat simne ego, māter vestra, dea; et eius verbīs fit ut hominēs, quī per tot saecula mē coluērunt, ā meīs templīs et ab ārīs prohibeantur; neque hic dolor est sōlus: nam ausa est suōs liberōs plūris quam vōs aestimāre!” Cum alia vellet dīcere, Apollō “Dēsine,” ait “iam satis est: eam sevērē pūniēmus, ut intellegat hominem cum dīs immortalibus certāre nōn posse!” Idem dīxit Diāna. 340

Uterque igitur ad urbem, in quā Niobē cum liberīs suis habitābat, pervēnit. Prope moenia erat lātus campus, in quō currere solēbant equī, et iuvenēs currū certābant. Ibi cōnscenderant equōs duo ex septem Niobēs filiīs; prīmus vērō, cum equum currentem eō cōnsiliō verteret, ut ad urbem redīret, “Heu mihi!” subitō exclāmavit, sagittā in mediō pec- 345 350

tore percussus: habēnīs ex morientibus manibus dēlāpsīs, iu-
venis ā dextrō latere ad terram cecidit.

Audītō sonō, frāter, quī proximus erat, equum suum virgā
355 Apollinis arcū missa, cōnsequitur et in collō fīgitur. Lābitur

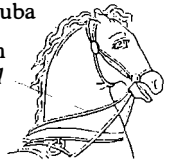
virī luctantēs

360 ille in equī iubam, et terram calidō sanguine foedat. Tertius et quārtus ex filiīs, postquam operī cotīdiānō finem imposuerant, in palaestram īverant, ut validiōra corporis membra facerent: cum vērō iam alter alterum luctandō complecterētur, ūna sagitta eōs ita iūctōs trānsfixit. Simul clāmāvērunt ob dolōrem; simul membra in solō posuērunt; simul oculōs clausērunt; simul dēnique animam efflāvērunt.

Alphēnor, filiōrum quīntus, eōs cadentēs aspicit, et continuō accurrit, ut frīgida corpora complectātur: cadit et ipse; nam Apollō intima viscera eī rumpit ferrō. Cum vērō amīcī, quī apud eum stābant, ferrum ēdūxērunt, ūnā cum sagittā
370 cruentā pars pulmōnis est extracta. Damasichtōn, sextus fili- lius, percussus erat in eā corporis parte ubi crūs incipit; dum- que manū cōnātur trahere tēlum, altera sagitta eī collum trānsfixit. Ultimus, nomine Īlioneus, orābat ut sibi dī parcerent: Apollō eius precibus lacrimīsque animō movēbātur, sed
375 sagitta iam missa revocārī nōn poterat.

Clāmōrēs pervēnerant ad aurēs mātris, cui cīvēs maestī filiōrum mortem nūntiāvērunt. Heu! Quam dissimilis fuit haec Niobē ab illā quae paulō ante, superba, cīvibus dissuāserat nē Lātōnam colerent! “Quid faciam?” clāmābat, “Quid spē-
380 rem? Quōmodo vīvam posthāc sine filiīs meis?” Tam misera erat, ut etiam eius inimīcī lacrimārent. Sē prōiēcerat in frīgida corpora et omnēs filiōs osculābātur; deinde tollēns brachia ad caelum: “Pāsce” inquit “ferum cor tuum meō dolōre, crūdēlis Lātōna: vīcistī!” Lacrimābat; at postea, subitō: “Cūr
385 ‘vīcistī’? Mihi, etsī misera sum, plūra manent quam tibi, quae fēlix esse dīceris: adhūc septem habeō filiās! Etiam post tot filiōs mortuōs, vincō!”

iuba

per-cutere -cussisse -cussum
habēnae -ārum *f pl*
dē-lābī = lābī

proximus -a -um *sup* (< prope)iuba -ae *f*

foedāre = foedum facere

cotīdiānus -a -um < cotīdiē

finem impōnere = finem facere

palaestra -ae *f* = locus ubi membra arte mo-
ventur ut validiōra fiant

luctārī

trāns-fīgere = per/trāns medium corpus
percutere

ef-flāre (< ex-); animam e. = morī

intimus -a -um *sup* < intrā
ferrō: sagittā

ē-dūcere

ex-trahere (< ex-)

tēlum -ī *n* = pīlum vel sagitta

ultimus -a -um = postrēmus

nūntiāre < nūntius

dissimilis -e = quī non īdem esse vidētur

dis-suādēre + *dat* ↔ persuādēre

crūdēlis -e = saevus atque inhūmānus

Apollo et Diana Niobes liberos sagittis interficiunt

Nē dīxerat quidem haec, cum aliae sagittae ex Diānae arcū
 missae sunt, quae nōn ūnam Niobēn, sed omnēs quī aderant
 390 terruērunt. Subitō sex sorōrēs, quae ātrīs vestīmentīs vestītae
 stābant ante corpora frātrum et mātrem cōnsōlārī cōnābāntur,
 alia post aliam, cecidērunt neque mortem effugere potuērunt;
 ultimam tōtō corpore mātē tegēbat, clāmāns: “Ūnam mini-
 mamque relinque mihi! Ex multīs minimam poscō, et ūnam!”
 395 Dumque rogat, ultima quoque interficitur.

mittere = iacere

tegere tēxisse tēctum = operīre

Sēdit tunc Niobē inter filiōs filiāsque mortuās, ipsa etiam
 ferē mortua: nūlla membra movēbat: immōtīs oculīs ante sē
 spectābat; ipse sanguis in vēnīs cōstitit; nec caput iam flec-
 tēbātur, nec bracchia tollēbantur: etiam viscera saxum erant
 400 facta. Flante validissimō ventō in altum montem est vecta; ibi
 etiam nunc saxum, in quod mutāta est, lacrimāre nōn dēsinit.

ferē = paene

im-mōtus -a -um = quī nōn movētur

flectere: movēre

Polyphemus in celso saxo tibiis infelicem amorem suum canit; Galatea vero ab Acide pastore amatur

AD CAPITVLVM XXX

1. Polyphēmus et Galatēa

Polyphēmus fuit Cyclōps quī ōlim in īnsulā Siciliā habitābat ibique vītā rūsticā fruēbātur (Cyclōps est mōnstrum homine altius atque fortius, quod vērō ūnum oculum in mediā fronte habet). Ibi Galatēa, nymphārum omnium pulcherrima, quae ūnā cum sorōribus Siciliae undās incolēbat, ab Acide pāstōre amābātur.

Quōdam diē Polyphēmus prīmum illam vīdit, quae, ut pulchrōs flōrēs carperet, campum petēbat, ubi Cyclōpis ovēs pāscēbantur et herbā fruēbantur: tum statim Polyphēmus quid esset amor sēnsit. Cēterārum igitur rērum oblītus, ita omnia, praeter Galatēam, negligēbat, ut pecora saepe domum nūllō dūcente reverterentur.

Ut vērō amōris dolōrem, quō animus eius afficiēbātur, levāret, nōnumquam in celsum saxum ascendēbat, unde, mare prōspiciēns, tibiīs ūsus hōc modō canēbat: “Ō fōrmōsa Galatēa, cāseō candidior, agnō suāvior, ūvā mātūrā dulcior, cūr mē amantem contemnis, sī dīligerter tē cūrō? Propter amōrem, quem in animō sentiō, iam multī diēs sunt, cum cibum nōn sūmpsī; at equidem cibō et aquā carēre, famem et sitim perferre facilius possum quam paulisper sine tē vīvere. Parce mihi, ō pulcherrima Nymphārum! Patienter enim cotīdiē expectō dum tē tandem in campīs ambulāntem aspicere liceat; dubitō tamen num tibi appropinquāre possim: nam semper fugis, cum prīmum mē cernis aut inter nōs aspicimus: neque equidem aequō animō hoc ferre possum. At ego sciō quā dē causā mē fugiās: tibi neque capillī neque barba mea placent,

Polyphēmus -ī *m*
Galatēa -ae *f*

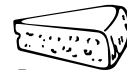
Cyclops -clopis *m*

nymphae -ārum *f pl*: deae minōrēs silvārum et flūminum

Acis -idis (*acc Gr*Acin) *m*

sentīre sēnsisse

levāre = minuere, leviōrem facere

cāseus -ī *m*
suāvis -e = quī dēlectat

con-temnere = parvī aestimāre

dum + *coni* = ūsque ad tempus quō

barba -ae *f*

frōns frondis *f* = folia arborumantrum -ī *n*capra -ae *f*similis -e (+ *dat*) = quī īdem esse vidētur

placēre -uisse

per-cutere -cussisse -cussum
tremere tremuisseprō-icere -iēcisse -iectum
iacēre -cuisse

ef-fundere < ex-fundere

Glaucus -ī *m*Anthēdōn -ōnis *f*rēte -is *n*

etsī capillī et barba virum decent: num tū pulchram sine frondibus arborem, pulchram sine pennīs avem, pulchram sine lānā ovem umquam vīdistī? Neque tam foedus sum: nūper mē in aquā vīdī, et mihi vultus meus valdē placuit. Praetereā 30
dīves sum et multa possideō. Prō domō antrum aestāte frīgidum, hieme vērō calidum habeō. Veniās igitur ad antrum meum! Sī in illud intrāveris, etiam sī inexpectāta vēneris, semper bene tē recipiam et multōs cibōs appōnam: mihi est enim magna cōpia lactis atque cāseī, quibus aestāte et hieme 35
fruor, nam multae ovēs multaeque caprae in meīs vallibus errant. Sī forte eārum numerum rogāveris, respondēre nō poterō, nam solum pauperēs hominēs pecora numerant. Sunt mihi etiam ūvae aurō similēs, nucēs atque varia genera mālōrum, melle multō dulciōra. Sī tibi haec omnia placuerint 40
et plūra volueris, omnia quae mihi sunt habēbis. Tantum liceat tēcum versārī! Nōn ante requiēscam quam mea uxor fueris, Galatēa.” Hīs verbīs Galatēae persuādēre cōnābātur nē sē timēret.

Quōdam vērō diē per silvās et vallēs errābat, cum forte Galatēam et Acin simul ambulantes vīdit. Māximā vōce clāmāvit Cyclōps: clāmōre percussī montēs tremuērunt; Galatēa perterrita sē in maris aquās mersit; Acis vērō, miserē fugere cōnātus, “Ōrō tē” clāmāvit, “Galatēa, ut auxilium mihi ferās!”; at Polyphēmus, pāstōrī illī invidēns et irātus (ut Cyclōpem decēbat!), ē monte magnum saxum sūmpsit quod in eum prōiēcit; Acis, saxō percussus, humī iacuit: ē saxō vērō, quō eius corpus operiēbātur, ruber cruor effundēbātur. At Nymphae precibus factum est ut cruor flūminis colōrem sūmeret: aqua prō cruōre fluere coepit, et Acis ipse in flūmen 55
versus est.

2. Glaucus

Piscātor quīdam, nōmine Glaucus, ōlim Anthēdōnem, īn-sulam Graecam, incolēbat. Quōdam diē, postquam multōs piscēs rētī cēperat, ē marī reversus, ita negligenter prope ōram maritimam ambulābat, ut per ignōta loca errāret, 60
ubi neque ūllae ovēs umquam herbam ēderant neque ūlla apis

mel ē flōribus fēcerat neque agricolae, falce ūsī, frūmentum messuerant.

metere messuisse

65 Cōsistēns dēmum in herbā cōnsēdit ut rēte piscibus complētum siccāret atque piscēs captōs numerāret. “Cum ad oppidum reversus erō” sēcum ipse laetus aiēbat, “hōs piscēs vēndam et magnam pecūniam ex iīs faciam.” Dīligerter igitur cūrābat ut piscēs ex rētī extractī in terrā pōnerentur.

com-plēre -ēvisse -ētum
siccāre = siccum facere

70 At cum prīmum piscēs herbam tetigērunt, aliquid inexpectātum factum est: piscēs enim, quōs iam prīdem mortuōs esse oportuit, ut paulō ante in marī, sīc tunc in terrā movērī coepērunt; dein, piscātōre spectante, tōtus piscium grex, postquam ad vītā rediit, in maris undās celeriter fūgit.

ex-trahere

tangere tetigisse

oportēre -uisse

unda -ae *f* = parvus flūctus

75 Diū mīrātus, Glaucus reī causam quaesīvit. Tandem haec sibi dīxit: “Utrum deus an herba hoc fēcit? Quid in hāc herbā inest? Sī ego eam sūmpserō atque gustāverō, quid mihi, quid corporī meō fiet? Hanc capiāmus atque captam gustēmus.”

80 Haec locūtus ē terrā herbam manū carpsit atque dentibus momordit. Sed cum prīmum herbam gustāvit, cor in pectore palpitāre sēnsit; animus eius alterīus nātūrae amōre rapiēbatur.

carpere -psisse

sentire sēnsisse

placēre -uisse

85 Glaucō tunc subitō nōn iam vallēs et montēs placuērunt, sed per undās et mare iter facere ibique vītā agere iūcundum vīsum est. Remanēre igitur nōn potuit; suae nātūrae oblītus terram valēre iussit: “Valē, terra!” dīxit, et sine morā corpus in maris undās mersit.

re-cipere -cēpisse -ceptum

Ōceanus -ī *m* = deus ōceanī

Tethys -yos, *acc Gr -yn* = dea maris, uxor

Ōceanī | au-ferre (+ *dat*) < ab-

omnia mortālia: omnēs rēs mortālēs

90 In marī ā cēterīs deīs receptus est, quī statim Ōceanum et Tethyn rogāvērunt ut auferrent Glaucō omnia mortālia eumque deum immortalē facerent. Ōceanus igitur et Tethys eum aquā tōtīus maris omniumque flūminum lāvērunt, ut animum pūrum facerent corpusque mūtārent. Tunc eius animus nihil iam sēnsit, neque quidquam posteā meminisse potuit.

lavāre lāvisse

meminisse ↔ oblīvīscī

95 Postquam vērō ad sē rediit, alium sē vīdit corpore tōtō: tum enim animadvertit viridem sē gerere barbā, viridem et longum habēre capillum, magnōsque sibi esse umerōs et caerulea bracchia; praetereā crūra in piscis caudam erant mūtāta. Nam inter cēterōs maris deōs, deus ipse factus erat.

animadvertere -vertisse

viridis -e = herbae colōre

barba -ae *f* (*v. pāg.* 53)

caeruleus -a -um = mare/caelī serēnī colōre

Navis qua Ceyx vehitur, toto mari tempestate turbato, huc illuc iactatur

3. Ceyx et Alcyone

Cēyx -ycis *m*
Alcyonē -ēs *f*

Fuērunt ōlim duo coniugēs: virō Cēyx, uxōrī vērō Alcyonē
nōmen fuit. Nēmō iīs laetior erat in tōtā Graeciā, nam
100 alter alterum valdē amābat.

Quōdam diē Cēyx templum Apollinis Delphīs situm vī-
sere cōstituit, ut deum cōsuleret. Alcyonē autem, cum prī-
mum hoc nōvit, acerbō dolōre affecta, lacrimās per genās
effūdit tōtōque vultū palluit et, postquam ter frūstrā prae trī-
105 stitiā cōnāta est loquī, tum dēmum “Heu, mē miseram!” in-
quit, “Nōn iam mē amās, ō Cēyx? Num ita molesta sum tibi,
ut abīre mālīs quam mēcum manēre? Praetereā multa genera
periculōrum nāvigantibus impendent: sī nāvis saxīs occurre-
rit, frangētur; sī vorāginī, mergētur; sī tempestās orta erit,
110 magnī flūctūs nāvem aquā implēbunt... Nūllum mare tūtum
est ā periculīs! Neque requiēscere poterō, antequam in pa-
triam salvus reversus eris. Sinās mē tēcum īre! Sī necesse
fuerit morī, simul moriāmur!”

Cēyx autem nec uxōrem sēcum īre sīvit nec eius verbīs ā
115 nāvigandō dēterritus est, sed iussit eam bonō animō esse et
patienter exspectāre, dum ipse aberat. Etiam prōmīsīt sē brevī
ex itinere reversūrum esse.

Cum igitur in portū gubernātōrem, quī nāvī praeerat,
‘nāvem profectūram’ nūntiantem audīret, tum dēmum uxō-
120 rem valēre iussit et, ōsculō datō, nāvem parātam cōnscendit.

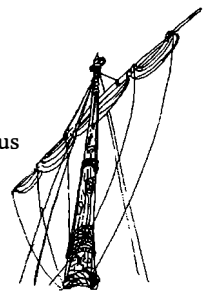
Coniūnx vērō, gubernātōre imperante ut nāvis rēmīs age-
rētur, prōtinus perturbāta ad terram cecidit et lacrimāvit. Iam
singulī nautae singulōs rēmōs sūrsum deōrsum movēbant et
nāvis ē portū proficīscēbātur. Alcyonē tamen nōn surrēxit,
125 sed oculīs ūmentibus marītum quaerēbat, quī in celsā puppī
stāns manum agitābat. Deinde nāvis longius ā terrā recessit et
coniugēs nōn iam inter sē aspicere poterant; Alcyonē vērō,
in lītore manēns, prīmum nāvem, tum mālum, dēnique vēla
spectāvit. Postrēmō, ubi nē vēla quidem vīdit, maesta domum
130 rediit et lectō incubuit, neque vērō quiēscere potuit: nam ipse
lectus vacuus marītum abesse monēbat: Alcyonē misera ite-
rum iterumque super lectum sē convertēbat, neque tamen ūllō
modō dormīre poterat.

Apollō -inis *m* = deus lūcis et artis canendī
cōsulere (aliquem) = cōnsilium poscere (ab
aliquō)
acerbus -a -um = molestus, dūrus
ef-fundere < ex-fundere
pallēre -uisse

sinere sīvisse

ūmēns -entis *adi* = ūmidus

agitāre = celeriter hūc
illūc movēre

mālus -ī *m*

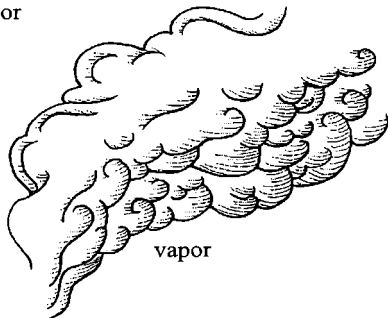
in-cumbere -cubuisse (+ *dat*) = cubantem se
pōnere

operīre -uisse -rtum

augēre -xisse -ctum

aliō *adv* = in/ad alium locum | aliī aliō (: aliquī ad aliquem locum), *aliī aliō* currunt

ē-mergere -mersisse = exīre (ex aquā)

Īris -idis *f*nūntius *m*, nūntia -ae *f*
ex-ōrnāre = ōrnāresomnia -ī *n* = quod in somnō vidēturspēlunca -ae *f*cālīgō -inis *f* = obscūra nūbēs
nebula -ae *f* = nūbēs quae terram operit
ibi cālīgō nebulīs miscētur = ibi obscūriſsimae
sunt nebulae | silentia silentiumdiū, *comp* diūtiusvapor -ōris *m*: ex aquā nimis calidā oritur
vapor

Interim, cum nautae ventō secundō ūterentur, gubernātor
omnia vēla ventīs darī iussit. Tum, cum omnēs gaudērent
quod marī tranquillō fruēbantur, ventus inexpectātus flāre
coepit brevīque caelum nūbibus ātrīs opertum est. Continuō
flūctūs auctī sunt et, ūnā cum tonitrū et fulguribus, magna
tempestās orta est. Itaque gubernātor clāmāns vēla contrahī
iussit, sed ob strepitum nautae audīre nōn poterant. Dum aliī
aliō currunt, omnēs dubitābant utrum ē tempestāte servārī
possent an dē salūte dēspērāre dēbērent. Flūctūs tam altī sur-
gēbant ut ātrās nūbēs tangere vidērentur. Tōtō marī tempe-
stāte turbātō, nāvis hūc illūc iactābātur et flūctibus
operiēbātur. Repente aquārum impetū nāvis est frācta et
omnēs, quī eā vehēbantur, in aquam cecidērunt. Aliī ligna
frācta tenēbant, aliī brachia agitābant. Cēyx autem dē suā
Alcyonē cōgitāns: “Valē, Alcyonē! Valē!” trīstī vōce clāmā-
bat. Postrēmō altissimō flūctū mersus est nec iam sūrsum ex
īmō marī ēmersit.

Cum haec ex caelō spectāret, Iūnō, deōrum rēgīna, Īridem,
suam nūntiam variīs colōribus exōrnātam, vocāvit et eī im-
perāvit ut somnium ad Alcyonem
mitteret, quō coniugis mors nūntiā-
rētur. Īris igitur, vėlōcissima ad
Somnī spēluncam volāvit (Somnus
enim est deus cui somnia oboe-
diunt). Ibi cālīgō nebulīs miscētur, nec ūllus sonus silentia
rumpit: omnia, mūta, quiēscunt. Postquam verba Iūnōnis
nūntiāvit, Īris prōtinus abiit, nam diūtius vapōrēs, quibus tōta
spēlunca complēbātur, perferre nōn potuit. Itaque Somnus
ūnum ex mīlle somniīs ēlēgit, quod ad Alcyonem mīsīt.

spēlunca

Somnia igitur, fōrmā Cēycis indūtum, Alcyonēs cubicu-
lum intrāns super eius lectum stetit et “Ō, miserrima co-
niūnx!” inquit, “Cēyx sum, quem vīvum valdē amābās neque
vīvum iterum vidēbis. Numquam domum revertar, ut ipsa ti-
mēbās, nam nāvis saevissimā tempestāte frācta in īmō marī
iacet. Valē, ō dīlectissima coniūnx!”

Cum prīmum Alcyonē hoc audīvit, cor in īmō pectore con-
trahī sēnsit et statim ē somnō excitāta est. Deinde ē lectō sur-

Somnium, forma Ceycis indutum, Alcyones cubiculum intrat

plangere = maerēns et lacrimāns pectus pulsāre (anche: trīstiae causā pectus pulsāre)

prō-icere -iēcisse -iectum

ambō -ae -ō = duo simul (et ūnus et alter), uterque

in-cubāre (+ *dat*) = cubāre super

Horātius -ī *m*

cocles -itis = alterō oculō carēns

pūblicus -a -um < *populus*
rēs pūblica = rēs omnium cīvium
rēgnum -ī *n* = rēgis imperium
Tarquinius -ī *m*

Tūscus -a -um < Tūscia; Tūscī -ōrum *m* = quī in Tūsciā habitant
superbus -a -um = quī aliōs nullīus pretiū esse putat

crīmen -inis *n* = id quod accūsātur

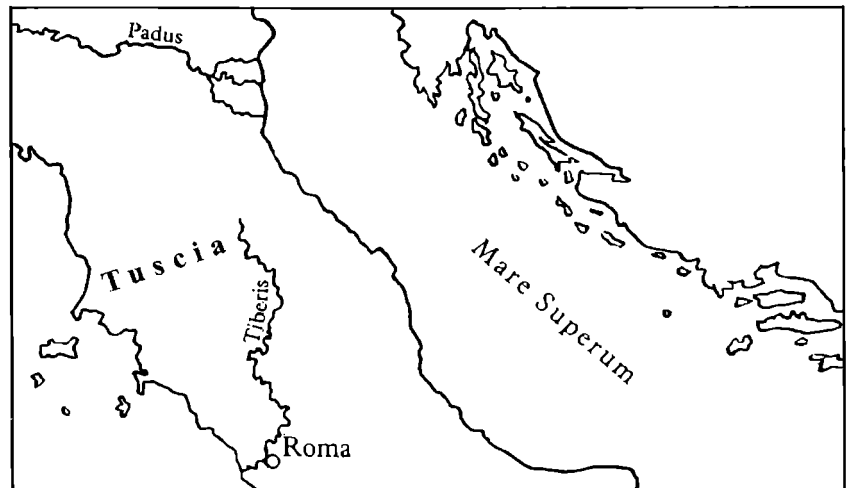
ex-pellere -pulisse -pulsum = ex aliquō locō pellere

Tūscia -ae *f*

rēxit et ad lītus iit, ubi lacrimās effundēns clāmāvit: “Ō Cēyx! Cūr tēcum mē nōn tulistī? Cum tē caream, nunc vītā parvī exīstimō!” Dum alia trīstissima verba dīcit et plangit, undās aliquid apportāre vīdit. Tum marī appropinquāvit et (ō, miseram!) corpus Cēycis invēnit. “Sīc in patriam reverteris, amātissime vir!” clāmāvit et sē in mare prōiēcit. Tantus erat Alcyonēs ergā marītum amor, ut dī immortalēs ambōs coniugēs in avēs mūtārent, quae hieme septem diēs, quibus ventus in marī cessat, etiam nunc nīdīs incubāre solent. 175

4. Horātius Cocles

Rōma nōn fuit semper magnum imperium neque tot prō-
vinciās habuit. Antequam prīncipēs imperium tenērent, 180
Rōma lībera rēs pūblica fuit et antequam rēs publica esset, rēgnum fuit, cui septem rēgēs praefuērunt. Ultimus autem rēx, nōmine Tarquinius, quī nōn Rōmānus sed Tūscus erat, glōriōsus, sevērissimus et tam nēquam fuit ut ‘Superbus’ appellārētur. Rōmānī tamen hunc tyrannum diū perferre nōn potuērunt; itaque Tarquinius, multōrum crīminum accūsātus, ex 185
urbe expulsus est.

In Tūsciam autem reversus Porsennae, Tūscōrum rēgī et amīcō suō, suāsit ut bellum adversus Rōmānōs parāret; quī, verbīs audītīs fronteque contractā, ita respondit: “Equidem exercitum revertī nōn ante iubēbō quam Rōmam expugnāverō!” 190

Mīlitēs igitur Tūscī per agrōs Rōmānōs ā Porsennā dūcēbantur. Singulī peditēs gladium, scūtum et pilum acūtum fe-

195 rēbant, et sīc armātī fortiter oppida oppugnābant. Rōmānī
autem, inexpectātō bellō perterritī, ex agrīs in Urbem fugiē-
bant ut vītā servārent. Postquam bellum in Urbem nūntiā-
tum est, Rōmānī exercitum parāvērunt ut Urbs, quae mūrīs et
flūmine iam satis dēfēnsa eīs vidēbātur, etiam armīs dēfen-
200 derētur; via tamen hostibus patēbat, nam pōns super flūmen
positus erat, per quem facile Rōmam intrāre poterant.

Urbem: Rōmam

dēfendere -fēdisse -fēnsū

pōns -ontis *m*

Brevī hostēs urbī appropinquāvērunt; mīlitēs vērō Rōmānī
ad flūmen accurrērunt ut eōs in fugam verterent. Magna
autem hostium cōpia erat: singulī Rōmānī contrā bīnōs aut
205 ternōs hostēs pugnāre dēbēbant. Itaque numerō hostium de-
territī in Urbem recēdēbant. Ūnus tamen ex omnibus mīliti-
bus nōn fūgit, sed manēns magnā vōce clāmābat: “Quō itis,
Rōmānī? Ex animīs vestrīs timōrem expellātis! Cum hostis
pontem trānsierit, nōn extrā Urbem, sed in Urbis viīs cīvēs
210 nostrōs dēfendere oportēbit. Nisi pontem dēstrūxerimus,
domūs et templa tūta nōn erunt. Impetum hostium diūtius
sustineāmus! Equidem nōn ante recēdām quam pōns lāpsus
erit.” Hic fortissimus mīles Horātius appellābatur, cognōmen
vērō eius ‘Cocles’ erat, nam alterō oculō carēbat.

dēstruere -ūxisse -ūctum ↔ aedificāre

diū, *comp* diūtius

215 Cum ille in mediō ponte sōlus clāmāret et gladium valdē
quateret, hostēs stupeērunt et repente pugnāre dēsiērunt. Mī-
litem tam audācem mīrābantur et paulum metuēbant: ita
ferōx et fortis Horātius Cocles eīs vidēbātur. Deinde duo aliī
ex Rōmānīs, quōs fugae pudēbat, accessērunt ut ūnā cum
220 Horātiō pugnārent. Tum dēmum hostēs in eōs p̄mum im-
petum fēcērunt, sed singulī Rōmānī multōs Tūscōs interfi-
cere potuērunt. Hostēs, cum sē ā tribus Rōmānīs priōre
impetū superārī vidērent, sagittās prōtulērunt quās arcubus in
Rōmānōs iēcērunt.

stupēre -uisse

superāre = vincere
arcus, *dat/abl* arcubus

225 Tunc Horātius cēterōs recēdere iussit et clāmāns imperā-
vit ut pōns ignī darētur; dein “Pater Tiberis” inquit, “in tuās
undās recipe mē salvum.” Cum p̄mum hoc dīxit, in flūmen
prōtinus dēsiluit, dum multa tēla ab hostibus iacta ex altō ca-
dunt. Sīc ūnus vir fortiter Rōmam dēfendit, quī semper ā Rō-
230 mānīs propter magnam virtūtem memorābitur .

unda -ae *f* = parvus flūctus

tēlum -ī = p̄lum vel sagitta

virtūs -ūtis *f* = animus fortis

Iuppiter, forma aquilae indutus, Ganymedem in Olympum vehit

5. Ganymēdēs

Fuit ōlim in urbe Trōiā puer pulcherrimus, nōmine Gany-
mēdēs, nōbilissimīs parentibus nātus, quī tamen pāstoris
opus facere solēbat. Cotīdiē igitur sub urbe in campīs et in
silvīs, quamquam fīlius Trōiānōrum rēgis erat, cum ovibus
235 errābat. Ovēs eius nihil ēdēbant, praeter optimum pābulum,
quod in monte Īdā inveniēbātur. Itaque Ganymēdēs, māne ex
urbe ēgressus, loca, in quibus ovēs herbā pāscēbantur, cele-
riter petēbat.

In altō monte, cum gregem cūstōdīret, ut inter pāstorēs
240 fierī solet, pulchra carmina, etsī rūstica, tibiīs canere incipiē-
bat. Tam pulchrē canēbat Ganymēdēs ut pecus paene magis
carminibus quam cibō dēlectārētur: ovēs enim, pābulum oblī-
tae, ad eum accēdēbant, ut eum canentem audīrent.

Quōdam diē, eum in umbrā cuiusdam arboris sedentem
245 atque tibiīs canentem cōspexit Iuppiter, deōrum pater, quī,
eius amōre statim captus, sine morā adulēscēntulum in Olym-
pum arcessere voluit ut apud sē cēterōsque deōs habitāret.
Itaque, fōrmā aquilae indūtus, dē summō Olympō dēscendit
et trāns montēs et vallēs, flūmina mariaque, ventō celerius
250 advolāvit. Pulchrum erat aquilam illam ālās sūrsum deorsum
moventem et ab ĩnfimō in summum āera ascendentem intuērī.

Cum prīmum ad Asiam pervēnit, in magnum orbem cir-
cum Īdam, Ganymēdem quaerēns, volāvit. Quem, cum prī-
mum vīdit, hīs verbīs salvēre iussit: “Salvē” inquit,
255 “pulcherrime puer. Ego sum Iuppiter, quī tē ōrātum veniō ut,
relictīs mortālium rēbus, ad deōrum immortalīum domōs
mēcum ascendās, ubi beātā vītā fruēris mihi que vīnum in pō-
cula fundēs. Gaudēbō, sī mēcum venīre volueris.” Cui Ga-
nymēdēs “Eāmus,” respondit, “sī hoc tibi, summe Iuppiter,
260 placet. Equidem id, quod mihi suādēs, magnum bonum esse
cēnseō. Gaudēbō ego quoque et iūcundam vītā agam inter
deōs, sī tēcum vēnerō.”

Cum prīmum hoc audīvit, Iuppiter “Ergo,” inquit, “quo-
niam tam cupidus es mēcum veniendī, Olympum petāmus:
265 tē statim illūc veham.” et puerum apprehēsum portāvit, ca-
vēns tamen nē candidīs Ganymēdis membrīs unguibus nocē-

Ganymēdēs -is *m*

ē nōbilissimīs parentibus

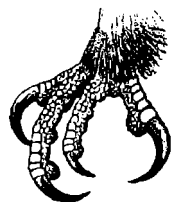
sub urbe: apud urbem

Trōiānī -ōrum *m pl* = quī in urbe Trōiā habi-
tantĪda -ae *f* = mōns apud Trōiamadulēscēntulus -ī *m* = adulēscēns (nōndum
XX annōrum) | Olympus -ī *m* = mōns
Graeciae, ubi deī habitant

ad-volāre

āēr, *acc* āerarelinquere -līquisse -lictum
mortālēs -ium *m pl* = hominēs

vītā agere = vīvere

apprehendere -prehēdisse
-prehēnsūmunguis -is *m*

ab-esse a-fuisse (< ab-fuisse)
 ab īmīs locīs ad summa loca

ret; neque diū, quamquam iter satis longum erat, Iuppiter domō āfuit, sed celerrimē, ut Trōiam pervēnerat, ita inde, ab īmīs ad summa ascendēns, rūsus ēvolāvit, domumque rēctā viā iterum petīvit. 270

Ganymēdēs autem, dum in āere vehitur, novā volandī potestāte dēlectātus et cōspectūs pulchritūdinem mīrātus, studiōsus omnia aspiciendī, Iovem rogāvit ut altius in caelum sē levāret. Tunc deōrum pater, quī adulēscentulō pārēre volēbat, in summum caelum ascendit, unde Ganymēdēs dēspiciēns magnās Asiae, Eurōpae atque Āfricae partēs cernere potuit; quibus vīsīs māximē gaudēbat. 275

Cum dēmum Iuppiter domum cum puerō reversus est, eī ministrī opus dedit, ut semper in tricliniō, inter deōrum convīvia, vīnum aquae mixtum sibi hospitibusque suīs in pōcula funderet. 280

AD CAPITVLVM XXXI

1. Deucaliōn et Pyrrha

Deucaliōn -ōnis *m*
Pyrrha -ae *f*

Antīquissimīs temporibus hominēs tam scelestī factī
erant, ut, infīdī et falsī, omnis generis iniūriās facerent,
neque quidquam magis optārent quam aurum et dīvitiās, quā-
rum cupidissimī esse vidēbantur. Cum sibi deōs verendōs
5 esse negārent eōsque contemnerent, manūs nōn abstinēbant
ab aurō quod in templīs servābātur, et tam nēquam atque
iniūstī erant ut aliī crūdēlissimī ergā liberōs essent, aliī pa-
trēs suōs ipsī necārent; nam neque patrēs amābant liberōs,
neque liberī patrēs: aliī aliōs ođerant. Neque eōs scelerum
10 pudēbat suōrum.

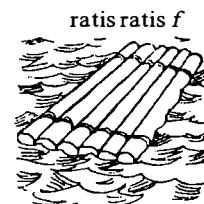
con-temnere = parvī aestimāre

Cum prīmum vērō Iuppiter per Mercurium, deōrum nūn-
tium, tālia scelera cognōvit, tantās hominum iniūriās sevē-
rissimē pūniendās esse putāvit. Tōtum igitur hūmānum genus
flūctibus perdere statuit. “Perdendum est” inquit, “mortāle
15 genus! Pereant hominēs, cum tam scelestī sint! Pūniantur
quam celerrimē omnēs!”

genus mortāle = genus hominum (: hominēs)

Mercurius vērō, quī duōs hominēs probōs et iūstōs esse nō-
verat, Iovī suāsīt ut clēmēns esset iīsque parceret. Iuppiter igi-
tur postquam Deucaliōnem eiusque uxōrem, Pyrrham nōmine,
20 quōs Mercurius praeter ceterōs servandōs esse cēnsēbat, in
rate quādam posuit, ventōs omnēs liberāvit, nūbibusque ātrīs
tōtum caelum operuit; deinde ingentēs imbrēs dē caelō mīsīt,
et aquās tōtīus orbis ita auxit, ut omnēs terrae mergerentur:
omnia mare erant, et lītora quoque marī dēerant. Etiam flū-
25 mina per apertōs campōs celerrimē fluentia sēcum arborēs et
pecora et hominēs ipsāsque vīllās rapiēbant et abdūcēbant.

operīre -uisse -rtum
augēre -xisse -ctum

Deucalion et Pyrrha, capitibus opertis, lapides post se iaciunt, ex quibus viri et feminae nascuntur

Fluctūs operiēbant omnia; ipsa tēcta altissimārum domuum et summae montium partēs sub aquīs latēbant: ubi modo ovēs herbam carpēbant, ibi nunc piscēs natabant.

domus, *gen pl* domuum

30 Cum vērō omnēs cēterī altissimīs in flūctibus perīrent, ūnus Deucaliōn, quī multīs cum lacrimīs hominēs undīs mersōs perīre vidēbat neque eōs ūllō modo iuvāre poterat, rate vectus cum uxōre suā servātus est.

Post multōs vērō diēs, postquam iam omnēs mortuī erant
35 et Iuppiter suam īram dēposuerat, Deucaliōn et Pyrrha, aquīs recēdentibus, ad summum montem Parnāssum pervēnērunt, quī mōns altissimus est. Coniugēs igitur, quī sōlī ex tot mīlibus hominum superfuerant, ē rate in terram dēscendērunt. At cum Deucaliōn tōtum orbem vidēret animālibus vacuum et
40 terrās hominibus omnibus carēre, inter lacrimās sīc ad uxōrem locūtus est: “Ō soror, ō coniūnx: nōs duo tantum superfuimus; cēterī omnēs flūctibus mersī sunt. Nunc genus mortale in nōbīs duōbus sōlīs restat. Sīc voluit Iuppiter.”

īra -ae *f* = animus īrātus
dē-pōnere

Parnāssus -ī *m*: mōns Graeciae

superesse = reliquus esse

re-stāre = reliquus esse

Uterque flēbat et auxilium ā deīs poscēbat. Ad Themidis
45 templum igitur, quod in monte situm erat, iērunt; quō cum prīmum pervēnērunt, humī prōcumbentēs, ita precātī sunt: “Ōrāmus tē, ō Themī, ut nostrīs precibus moveāris: auxilium nōbīs ferās et dīcās quōmodo iterum terrās hominibus implēre possīmus et efficere ut genus mortāle rūsus nāscātur.”

Themis -idis *f*: dea quae quidquid iustum est statuit et cūstōdit

prō-cumbere ↔ recumbere

50 Dea, hīs precibus mōta, ita respondit: “Discēdite ā templō; vestibus capita vestra operīte et cingula solvite: deinde post terga iacite ossa magnae mātris!” At Pyrrha id, quod dea imperābat, facere nōlēbat: “Ignōsce mihi, deārum optima: ego tamen dubitō num id facere audeam, quod iubēs; nōlō enim,
55 iactātis ossibus, mātrem mortuam iniūriā afficere!”

cingulum -ī *n* (*v. pāg.* 41)

interior -ius *comp* < intrā

Quoniam vērō ex interiōre templī parte eadem verba iterum iterumque repetēbantur, Deucaliōn uxōrī suāsit ut deae sibi que ipsī cōnfīderet: “Nōlī timēre” inquit, “amātissima coniūnx: cōnfīdendum ā nōbīs est deae verbīs; neque enim
60 umquam dea suādēbit ut scelera faciāmus. Magna māter terra est; et arbitror lapidēs in corpore terrae ‘ossa’ ā deā nōminārī: lapidēs igitur iubet nōs post terga nostra iacere! Id faciendum est nōbīs! Faciāmus, quod dea imperat!”

cōnfīdendum ā nōbīs est = nōs cōnfīdere oportet

lapis -idis *m*

Discēdunt; capita vestibus operiunt, cingula tunicārum
 solvunt et post sē lapidēs iaciunt. Lapidēs (mīrābile dictū!) 65
 ut cēra molliuntur; postquam vērō mollēs fiunt, fōrmam ac-
 cipere incipiunt. Pars, quae in illīs ūmida fuit, in corporum
 membra est conversa; quod dūrum erat in ossa mūtātum
 est; quae lapidum vēnae fuērunt, suum nomen retinuērunt, 70
 et corporum vēnae factae sunt. Brevī deōrum potestāte fac-
 tum est ut lapidēs, quōs Deucaliōn iēcera, virōrum faciem
 sūmerent; ex iīs vērō, quī ā Pyrrha iaciēbantur, fēminae
 nāscerentur.

convertere -tisse -sum = mutare

re-tinēre -tinuisse -tentum

lapidum venae

Promētheus -ī m

Titānus -ī m Titānī -ōrum m pl = deī anti-
 quissimī, filiī Caelī et Terrae | Īapetus -ī m
 Clymenē -ēs f

Epimētheus -ī m

celeritās -ātis f < celer

unguis -is f (v. pāg. 63)

pilus -i m

tegere = operīre

relinquere -līquisse -lictum

in-ermis -e ↔ armātus

tuērī = tūtum facere, dēfendere

scintilla f

Olympus -ī m = mōns
 Graeciae, ubi deī habitant

flamma -ae f

igneus -a -um < ignis
 radius -ī = lūminis linea
 (v. pāg. 43) | ē-mittere

scintilla -ae f

2. Promētheus

Promētheus fuit filiū Titānī, nōmine Īapetī, et Nymphae,
 quae Clymenē appellābatur. 75

Postquam deī omnia cētera animālia in mundō posuerant
 et etiam hominēs ex terrā ūmidā et mollī ignī mixtā confēce-
 rant, Epimētheō, Promētheī frātrī, imperāvērunt ut singulīs
 animālibus mūnera daret. Epimētheus igitur aliīs celeritātem 80
 dedit, quā vēlōcissimē currentēs ā bēstiīs ferīs sē persequen-
 tibus fugere possent; aliīs vērō unguēs et dentēs, quibus et
 impetum in aliās bēstiās facerent et sē ipsa dēfenderent; aliīs
 dēnique pilōs multōs, quibus totum corpus tegerent et facilius
 frīgora paterentur.

Cum tamen Epimētheus parum prūdēs esset, omnia mū- 85
 nera cēterīs animālibus trādīdit, hominī vērō nihil relīquit.
 Quid ergō hominēs facerent? Nūdī, inermēs, miserī in silvīs
 et in campīs errābant, neque quidquam habēbant quō ā ferīs
 aut ā tempestātibus sē tuērēntur. Aut igitur frīgore moriēban-
 tur, aut ā ferōcibus bēstiīs occīdēbantur. 90

Promētheus vērō, quī hominibus bene volēbat, aliquō be-
 neficiō eōs afficiendōs esse statuit. Cum igitur cōgitāret quō-
 modo eōs adiuvāre posset, et in summā Olympī montis parte,
 ubi deī domōs suās habent, ambulāret, subitō currum Sōlis
 cōspexit, quem nēmō cūstōdiēbat. Clārissimē lūcēbat flam- 95
 mīs, et igneōs radiōs in omnēs partēs ēmittēbat. Tum Promē-
 theus, postquam cautē circum sē aspexit num quis venīret,
 currū appropinquāvit, ut inde ignis scintillam sūmeret, quam

100 hominibus dōnāret. Dum vērō ad currum accēdit, ferulam in hortō vīdit, quam eō cōnsiliō carpsit, ut in eā ignem latentem ad hominēs portāret.

Ex Olympō igitur dēscendit Promētheus ferulam manū gerēns, quā ignis scintilla continēbātur. Postquam in campōs pervēnit, hominēs vīdit hūc et illūc errantēs atque trementēs; quibus arcessītis: “Nōlīte iam timēre quidquam, hominēs!” inquit, “Mūnus enim in hāc ferulā vōbīs afferō, quō et frīgus et ferās repellere poteritis. Posthāc nihil iam vōbīs timendum erit.” Quibus verbīs cōram hominibus dictīs, ex ferulā scintillam extrāxit; quā statim magnum ignem accendit.

Prīmum hominēs, rē novā perterritī, fugere volēbant; Promētheus vērō eōs retinuit atque mōnstrāvit quam ūtile illud mūnus eīs esset: “Igne corpora vestra nūda et frīgēntia calefacere poteritis; ferōcissimae quoque bēstiae ab igne fugient, neque in vōs impetum facere audēbunt; praetereā igne vōbīs etiam ferrum mollire et arma cōnficere licēbit. Ignis erit īnstrūmentum omnium artium, quās vōs continuō docēbō!” Hominēs igitur, quī circā Promētheum erant, statim didicērunt quōmodo ignem servārent eōque ad artēs variās ūterentur; deinde, per nūntiōs, etiam aliī ea, quae Promētheus docuerat, cognōvērunt atque ipsī in campīs ignēs accendere coepērunt.

125 Iuppiter tamen dē summō Olympō dēspiciēns, postquam illōs ignēs in terrā vīdit, Mercurium, deōrum nūntium, in terrās ubi hominēs vīvēbant mīsīt, ut cognōsceret quid fieret: “Mercurī, fili mī ” inquit, “volā ad ea loca ubi hominēs vīvunt, et vidē quis eōs ignem servāre doceat! Sī enim didicerint etiam quōmodo igne ūtī possint, tam superbī fīent, ut nē deōs quidem vereantur!”

135 Sic dīxerat Iuppiter. Mercurius vērō continuō, sine morā, patris imperiō pārui: induit calceōs suōs aureōs et ālīs ōrnātōs, quibus ventō celerius volāre potest sīve super mare sīve super terram, et, virgam manū gerēns, ad campōs, in quibus

ferula -ae f

quam: ut eam
carpere -psissePromētheus ignem
accendit

arcessere -īvisse -ītum

re-pellere

ex-trahere | accendere -disse -ēnsum
ignem accendere = ignem facere

ūtilis -e (< ūtī) = quī prōdest

cale-facere = calidum facere

superbus -a -um = quī aliōs parvī aestimat

pārēre -uisse

cingere cīnxisse cīnctum

ignēs ab hominibus accēnsōs vīderat, volandō pervēnit. Cum autem nūbe cīnctus sē occultāret, nēmō eum cernere poterat; ipse vērō, praesēns, omnia vidēbat.

Postquam igitur Promētheum cōspexit, quī nōn solum ignem inter hominēs dīvidēbat, sed etiam eōs artēs variās atque mīrābilēs docēbat, continuō ad Iovem rediit, ut eī quid fieret nūntiāret. Cum cōram eō esset, Promētheum ex Olympō aufūgisse sēcum aliquantum ignis auferentem nūntiāvit. 140

Iuppiter igitur, postquam haec audīvit: “Ō scelestum Promētheum!” clāmāvit, “Atque ego illī praeter cēterōs fidēbam! Posthāc nec Titānīs nec hominī ūllī cōnfīdam: neque enim fidē meā dignī sunt: infīdī et nēquam sunt omnēs! Profectō Promētheum omnibus modīs cruciābō, cum primum eum cēperō! In montis saxō fīgētur! Tibi magnum praemium dabō, mī Mercurī, sī eum hūc retrāxeris; in eum vērō sevērissimam poenam statuam!” 145 150

Frūstrā Mīnerva, artium dea, cum Promētheum valdē dīligeret, Iovī, quem clāmāntem audīverat, suādēre cōnāta est, ut clēmēns esset: Iuppiter autem exclāmāvit: “Quam facile, Mīnerva, nēquissimō illī Titānī filiō ignōscis! Ego vērō gravissimō suppliciō eum afficiendum esse cēnseō, ut omnēs cēterī quī in terrīs et in Olympō vīvunt dēterreantur nē tālia turpissima scelera posthāc faciant! Profectō Promētheus pūniendus est! Veniat hūc Vulcānus! Arcessite eum!” Vulcānus, deōrum faber, cum Iovem irātum et tālī modō clāmāntem audīret, statim accurrit. 155 160

accurrere -currisse

Mercurius intereā celerrimē ad terrās volāvit ut Promētheum fallācibus verbīs ac prōmissīs in Olympum retraheret. Postquam vērō cōram deīs fuit, Iuppiter hanc sevērissimam gravissimamque poenam in eum statuit: ut in monte Caucasō catēnā ferreā vincīrētur; praetereā ut aquila cotīdiē eius iecur interdiū vorāret, quod nocte iterum nāscerētur, nē supplicium umquam fīnem habēret. 165

Caucasus -ī m = mōns Asiae

inter-diū ↔ nocte

Herculēs -is m = Iovis filius fōrtissimus (v. pāg. 14)
trāns-īre

Post multa mīlia annōrum tamen, cum Herculēs per eās regiōnēs errandō trānsīret, sagittā ex arcū ēmissā, aquilam interfēcit et Promētheum, quī eī beneficium fēcerat, ex tantō suppliciō tandem līberāvit. 170

3. Dē Centauromachia

175 Centaurī mīra mōnstra fuērunt, quibus vultūs, pectora et bracchia hominum erant, cētera vērō corporis membra equīna; nātūram vērō ferōcem et saevam habēbant.

180 Ōlim Pīrithous, Lapithārum rēx, cum Hippodamēn, fōrmōsissimam virgīnem, uxōrem dūcere vellet, ideō convīvium parāverat, ad quod etiam ferōs Centaurōs ūnā cum cēterīs per nūntiōs vocāvit. Servī domum tōtam multīs pulchrīsque flōribus exōrnāverant, vestibus pretiōsīs omnēs lectōs strāverant, in mēnsās vāsa argentea, in 185 quibus cibōs optimōs appōnēbant, et pōcula aurea, in quae fundēbant dulcissimum vīnum, imposuerant. Tībīcinēs et fidicinēs tam iūcunda carmina canēbant, ut omnēs hospitēs valdē dēlectārentur. “Sānē laudandī sunt” dīcēbant inter sē, “et servī, quī tam bene omnia ad convīvium parāvērunt, et hī 190 fidicinēs tībīcinēsque, quī tam pulchrē canunt, ut valdē animōs nostrōs dēlectent. Sed ubi est uxor Pīrithoī?”

Cum haec dīcerent, Hippodamē, pulcherrima virgō, ūnā cum aliīs fēminīs et mātṛōnīs triclinium intrāvit. Omnēs Pīrithoum ‘fēlicem’ illā coniuge dīcēbant. Pīrithous vērō: “Cibōs 195 et vīnum, amīcī” ait, “sine morā ā ministrīs postulāte: iī enim dabunt vōbīs quidquid optāveritis! Gaudeāmus, nēque quisquam maereat! Quisquis dē hōc laetō convīviō gaudet, pōculum tollat et bibat mēcum! Nunc bibendum et gaudendum est!”

200 Diū igitur omnēs laetī ab ōvō ūsque ad māla fābulābantur optimōs cibōs gustantēs et vīnum, quod ministrī in pōcula fundēbant, magnō cum gaudiō pōtantēs.

At subitō Centaurī, quī plūrima merī pōcula funditus exhauserant, multō vīnō ēbriī, mēnsās humī prōiēcērunt et tōtum convīvium turbāre coepērunt. Quīdam eōrum, nōmine 205 Eurytus, quī māximē ēbrius erat, Hippodamēn rapuit; aliī rapuerunt quās poterant; puellārum mātṛōnārumque clāmōribus tōta domus replēbātur: “Heus, tū, mōnstrum!” clāmābant, “Abstine manūs ā mē!” “Ō virī, auxilium ferte!” Omnēs igi-

Centauromachia -ae f = pugna cum Centaurīs

equīnus -a -um < equus

Pīrithous -ī m | Lapithae -ārum m pl

Hippodamē -ēs (acc -ēn) f Gr

uxōrem dūcere = uxōrem suam facere
velle, *coni imperf.*
vellem vellēmus
vellēs vellētis
vellet vellent

vestibus lectōs sternere = vestēs super lectōs sternere

Eurytus -ī m

re-plēre = complēre

stultitia -ae f < stultus

tur virī, cum haec indigna scelera fierī vidērent, statim ē lectīs surrēxērunt. Thēseus, fortissimus iuuenis, ad Eurytus 210
 conversus: “Quae stultitia tē,” inquit, “sceleste, capit, quī Pīrithoō ita nocēre cōnāris? Tē hōc turpissimum scelus sine poenā facere nōn sinam!”

Thēseō autem loquentī nihil Eurytus respondit, (neque 215
 quidquam dīcere poterat, ut verbīs sē dēfenderet!) sed iniūriam iniūriam addidit et saevīs pugnīs eius ōs ac nōbile pectus pulsāvit. Tunc Thēseus “Prōfectō tū,” inquit, “quī nōn modo fēminam illam pulcherrimam abdūcere ausus es, sed etiam mē nunc verberās, capite pūniendus es!”

mīsit: iēcit
 ef-fundere -fūdisse -fūsum (< ex-)
 supīnus -a -um = in tergō iacēns

Haec verba locūtus, signum magnum et grave, quod tri- 220
 clīnium ōrnābat, sustulit et in Centaurī ōs mīsit. Ille, sanguinem cum vīnō mixtum ex ōre effundēns, cecidit supīnus in terram neque iam movērī potuit. Tum aliī Centaurī ferōciter pugnāre coepērunt et “Arma! Arma!” magnīs vōcibus clāmābant. 225

prius... quam

Cum vērō vīnum animōs valdē excitāret, saeva pugna facta est. Plūrēs ex utrāque parte moriēbantur: nec tamen Lapithae dēterrēbantur nē Centaurōs oppugnārent, sed: “Fortissimus quisque arma sua capiat!” clāmābant; “Centaurī necandī sunt! Pereant Centaurī!” neque prius pugnāre dēsiērunt, quam māximam Centaurōrum partem interfēcērunt, cēterōs vērō au- 230
 fugere vīdērunt.

Tantalus -ī m

4. Tantalus

cōnsilium capere = cōstituere
 inter-dum = nōnnumquam

Tantalus, Iovis fīlius, cum nihil magis optāret quam 235
 pōtiōnēs et cibōs, inter deōrum convīvia hospes esse solēbat: ab ōvō ūsque ad māla cum deīs cēnābat, quōs dē variīs rēbus fābulantēs audiēbat; omnēs igitur, cum illī praeter cēterōs fīdere solērent, etsī summīs dē rēbus cōnsilia interdum capiēbant, liberē tamen inter sē, eō praesente, loquēbantur.

At fide Tantalus dignus non erat: nam post convīvia cōram 240
 amīcīs omnia super deīs eōrumque cōnsiliīs nārrābat. Hominēs tamen Tantalō nōn crēdēbant: eum enim malum nūntium esse et falsōs rūmōrēs nūntiāre putābant.

245 Ōlim vērō, inter convīvium, deī per quōsdam nūntiōs
 cognōvērunt Tantalum omnia cōnsilia, dē quibus immortalēs
 inter sē loquī audīverat, cōram hominibus dīxisse. Quod cum
 prīmum deī scīvērunt, scelestum illum capite pūnīre
 cōstituērunt. Omnēs igitur simul ‘Tantalum interficiendum
 250 esse’ magnā vōce clāmābant. Iuppiter autem deōs ita
 clāmantēs interpellāvit et “Nōlīte Tantalum interficiendum
 esse dīcere!” inquit, “Clēmentēs estōte! Tantalus nōn est
 necandus.” Sed deus quīdam “Nimis clēmēns es: inquit,
 “quam facile fīliō tuō, etsī scelestō et nēquam, ignōscere
 solēs!”

255 Tantalus vērō, aliquantum turbātus, ut sē excūsāret, deīs
 tālia verba dīcēbat “Ignōscite mihi dēbilī: nimium ego vīnī
 biberam atque ēbrius nūgās dīcere coepī. Neque vērō omnia
 dīxī, nam mala memoria mihi est.” Hīc Cupīdō, deus quī,
 quamquam iuvenis esse vidētur, senex tamen est, simul
 260 atque pōculum suum funditus exhausit, exclāmāvit: “Num
 ideō tantam iniūriam nōn esse pūniendam cēnsēs? Nōnne
 mōrēs nostrōs didicistī? Cōnsilia quae hīc audīs tibi
 aperienda nōn sunt.”

Iuppiter tandem, quī māximam inter deōs habēbat
 265 potestātem, hanc sententiam dīxit ut poenam iūstam statueret
 “Vītāe tibi parcimus, Tantale, sed posthāc apud nōs tē cēnāre
 vetāmus.”

Cum igitur Tantalus, quī supplicium multō sevērius
 metuerat, ob perīculum vītātum valdē laetus esset: “Ō dī
 270 bonī!” exclāmāvit, “Profectō magnum praemium et magna
 mūnera prō vestrō beneficiō sunt ā mē vōbīs danda: omnēs ad
 cēnam magnificam domī, apud mē, invītāminī.”

Diī, in triclīnium flōribus ōrnātum ingressī et in lectīs
 vestibus pulcherrimīs strātīs accumbentēs, laetē apud
 275 Tantalum cēnābant, quī eīs cibōs optimōs appōnēbat
 pōtiōnēsque, quae eīs numquam satis esse vidēbantur, in
 pōcula fundēbat. Cum igitur plūra ēsse optārent, quīdam ex
 diīs, impatiēns “Age, Tantale” inquit, “aliōs cibōs accipere
 volumus: iam prīdem eōs appositōs esse oportēbat! Nimis
 280 tardus nōbīs vidēris esse.”

immortalēs -ium *m pl* = diī

scīre -īvisse

aperīre = nōtum facere

metuere -uisse

ā mē danda sunt = mē dare oportet

invītāre = (hospitem domum suam) vocāre,
recipere

Pelops -opis *m*

Tantalus vērō, quī cibīs carēbat, filium parvum, nōmine Pelopem, quem domī edūcāverat, eō cōnsiliō vocāvit ut eum necāret eiusque carnēs coctās deīs in convīviō cubantibus appōneret. Sīc Tantalus, quī etiam cognōscere volēbat utrum diī omnia animadverterent, carnēs miserī filiī inhūmānē interfectī ē culīnā in triclīnium portāvit. 285

dē-cipere -cēpisse -ceptum = fallere

Cum autem diī aliōs cibōs tandem apportārī aliāsque pōtiōnēs fundī vidērent “Vīvat Tantalus!” clāmāvērunt, “Gaudeāmus omnēs!” Iam deōs, quōs nēmō fallere potest, scelere occultātō sē dēcēpisse crēdēbat Tantalus, sed cum prīmum illās carnēs in mēnsā appositās diī spectāvērunt, statim supplicium, quod Pelops passus erat, intellēxērunt. 290

scelus committere = scelus facere

Dea igitur quaedam, “Ō Tantale,” inquit, “crūdēlissime pater: filium tuum necāvistī!” “Quamobrem” ait Iuppiter, “nōbīs filiī tuī carnēs appōnere es ausus? Quis umquam tam turpe et inhūmānum scelus fēcit?” Cēterīs deīs sevērissimam poenam invocantibus, “Profectō māximō suppliciō afficiēris;” inquit deōrum pater, “ō Tantale, quod nisi factum erit, etiam hominēs nēquam, tē imitātī, tālia scelera committent; nec enim quidquam, nisi poena sevēra, huius generis hominēs ab iniūriīs et maleficiīs dēterrere potest.” 295 300

cruciātus -ūs *m* < cruciāre

Omnēs igitur convīvae ūnō ōre exclāmāvērunt: “Pereat Tantalus, pater crūdēlissimus et iniūstissimus, nē nōmine quidem patris dignus! Iuppiter eum māximīs perdat cruciātibus!” Tantalum igitur ad Īnferōs Iuppiter prōiēcit et in flūmen ūsque ad medium corpus mersit ut supplicium, quod ille prō scelere factō merēbat, sūmeret. 305

ex-cruciāre = valdē cruciāre

Ex eō tempore Tantalus, in Īnferōrum flūmine stāns, fame et sitī, quae nūllum habent fīnem, excruciatū: nam simul atque bibere cōnātur, aqua, quam haurire vult, recēdit; et cum pōmum, quae super caput sunt, sūmere cupit, ventus ea retrahit priusquam capiat. Sīc pater ille scelerātus, dēbilis et invalidus, sine cibō et sine pōtiōne semper manet. 310

pōmum -ī *n*: pōma sunt māla, pira, ūvae, cēt.

com-pōnere < cum-pōnere

Diī vērō Pelopis membra, ut fuerant, composuērunt, eīque iterum vītam dedērunt. 315

5. Cadmus

Cadmus -ī *m*

Agēnōr, quī rēx erat in quādam Asiae urbe, postquam Iuppiter eius filiam rapuit, cōram filiīs locūtus est, et:

Agēnōr -oris *m*

“Multī iam diēs sunt” inquit, “cum Eurōpam, sorōrem vestram, nōn vīdī; ā praedōnibus eam raptam esse crēdō!”

Eurōpa -ae *f* = Agēnoris filia

320 Rēx vērō, cum nescīret ubi puella esset, atque dē eius vītā valdē timēret, suāsit iuuenibus ut sorōrem quaerent et: “Sī forte” inquit “illōs scelestōs praedōnēs invēneritis, quī cruce aliīsque suppliciīs dignī sunt, nōlīte iīs ignōscere, sed, cum captī erunt, facite ut per nūntiōs rem cognōscam; nam in eōs
325 sevērissimās poenās statuere oportēbit; nisi autem fīliam ad mē redūxeritis, prohibēbō vōs iterum in hanc domum intrāre, immō etiam in ipsam patriam redīre: vōs enim nōmine fīliōrum indignōs esse cēnsēbō.”

sī forte = sī fortasse

Quibus verbīs audītīs, omnēs fīliī (inter quōs erat quīdam
330 nōmine Cadmus) ē patris domō exiērunt et: “Nesciō,” inquit quīdam eōrum, “quid faciāmus: nōbīs enim per tōtum mare omnēsque terrās soror quaerenda erit; nec umquam inveniēmus, nisi diū quaesīverimus.” Statuērunt igitur ut aliī aliās regiōnēs peterent.

aliī aliās (: quāsdam) regiōnēs, *aliī aliās* peterent

335 At Cadmus Apollinem deum, quem dignissimum fide esse cēnsēbat, ante omnēs interrogāre voluit. Graeciam igitur petīvit, ubi Apollinis templum situm erat, ut deum rogāret ubi esset soror. Itaque vēnit ad deī templum et: “Estō mihi bonus,” inquit, “Apollō; nam cōram tē venīre audeō ut dē
340 meā sorōre interrogem, quam praedōnēs rapuērunt.”

Deus autem: “Nōlī crēdere sorōrem ā praedōnibus raptam esse aut iniūriam ūllam patī: illa enim bene sē habet, neque vērō tēcum redīre poterit, quia eam Iuppiter apud sē retinet. Sciō tamen patrem tē prohibuisse domum sine sorōre redīre,
345 neque hinc sine ūllō cōnsiliō tē dīmittere volō. Cum enim pius mihi videāris, tibi bene volō et auxilium feram, ut terram tibi habitandam invenias, quae nova patria tibi erit. Hoc igitur faciās: cum ē templō exieris, vaccam pulchram vidēbis cornibus paene aureīs, quae numquam rūrī
350 labōrāvit; ea in latere plēnam lūnam gerere vidēbitur; tibi suādeō ut eam sequāris: nam ubi cōstiterit, ibi urbis moenia

tacere tacuisse

tibi aedificanda erunt.” Apollō, haec verba locūtus, tacuit.

Cadmus vērō, quī deō pārere volēbat, cum primum exiit, illam pulchram vaccam cōspexit, quae aurea cornua gerēbat; itaque, cōfīdēns Apollinis verbīs, eam, etsī per longum tempus terrāsque multās ambulāvit, ūsque ad locum quendam ignōtum, pulcherrimum tamen, secūtus est. Tum, simul atque eam cōsistere et in herbā recumbere vīdit, imperāvit cuidam mīlitī (nam, cum esset prīnceps suī populī, sēcum aliquot amīcōs mīlitēsque dūcēbat) ut fontem quaereret et inde aquam afferret. 355 360

Cum vērō post longum tempus ille nōndum redīret: “Multae iam sunt hōrae” inquit, “cum mīlitem ad fontem mīsī; Cūr nōndum revertit? Eum iam prīdem hīc adesse oportuit!” Alterum igitur mīlitem arcessīvit eīque imperāvit ut priōrem invenīret. At post complūrēs hōrās nē alter quidem mīles appāruit. 365

Tertiō vērō mīlite missō nec postea ūllō in locō vīsō, prīnceps metuere coepit; sed diī, quī tantum bonōs piōsque hominēs amant quantum malōs prāvōsque odērunt, auxilium eī ferre voluērunt: Minerva igitur, quae iuvenī prae cēterīs mortālibus bene volēbat, ē summō Olympō dēscendit, et simul atque eī occurrit: “Ō Cadme bone,” inquit, “Agenoris filī: mīlitēs tuī interfectī sunt ā scelestissimō mōnstrō, quod apud fontem ad quem eōs mīseras vīvit. Tū tamen estō fortis! Nam illud nēquam mōnstrum pūnīre oportet, propter māximam iniūriam, quam tibi tuīsque mīlitibus fēcit. Est enim dracō tam saevus, ut hominēs vīvōs edat nec umquam satis habeat. Tibi ille ferōx dracō capite pūniendus est; cape igitur hastam tuam et cōfīde mihi, nec quidquam malī timeās.” 370 375

Quibus verbīs audītīs, Cadmus, nihil iam timēns: “Eāmus!” inquit, “Verba deōrum fīde dignissima esse cēnseō, neque quidquam malī mē terret; quamobrem, vidē, hastam capiō quā, cum occurrerimus mōnstrō, illud occīdam. Age igitur: eī occurrāmus et vincāmus!” 380

Postquam dea et vir ad fontem pervēnērunt, Cadmus pulchritūdinem locī mīrābātur: erat enim silva amoenissima, rēge digna; mediā vērō in silvā alta arbor ērigēbātur, vīsū mīrābilis, sub quā erat fōns aquārum frīgidārum, quae vērē 385

Minerva -ae f= Iovis filia, dea artium

dracō -ōnis (v. pāg. 18)

Cadmus draconem hasta transfigere conatur

E draconis dentibus, quos Cadmus in agro sparsit, homines oriuntur

pūrae esse vidēbantur. At in ipsā arbore dea statim virō ma-
 390 gnum dracōnem ostendit, quī, simul atque animadvertit eōs
 adesse, irātus rubrum suum caput ērēxit et corpus tōtum ce-
 lerrimē hūc et illūc movēbat, ut eōs terreret.

ē-rigere -rēxisse -rēctum = tollere

Cadmus vērō, cum mīlitum suōrum ossa, cruōre aspersa,
 sub arbore iacentia vidēret, nūllō modō dēterritus est nē sae-
 395 vum dracōnem oppugnāret, at prōtinus magnā vōce clāmāvit:
 “Pereat istud mōnstrum, dignum pessimā morte! Quoniam tan-
 tam in mē et amīcōs iniūriam fēcit, certē mihi est pūniendum:
 nec enim eius ferōcia me dēterret nē in illud impetum faciam!”

ferōcia -ae *f* < ferōx

Haec verba locūtus, dracōnem hastā trānsfigere cōnābātur,
 400 quī tamen celeriter movēbātur et mordēre inimīcum volēbat.
 Cum vērō dea haec vidēret: “Cavē” inquit “hanc bestiam īn-
 fīdam: nōn enim eam occīdēs, sī modo caput hastā petīveris:
 in ventrem faciendus est tibi impetus!” Cadmus igitur ma-
 gnam hastam in īnum dracōnis ventrem tantā vī tantōque im-
 405 petū mersit, ut bēstiam arborī fīgeret; quae, postquam multum
 venēnī per ōs effūdīt, inter magnōs dolōrēs mortua est.

trāns -fīgere = per medium corpus fīgere

venēnum -ī *n* = māteria quae morbum vel
 mortem affert | ef-fundere (< ex-)

Dea vērō, cum Cadmum magnā trīstitiā affectum vidēret
 propter amōrem ergā fīdōs mīlitēs, quī ā dracōne tam hor-
 rendā morte erant occīsī, iuvenī, cui novōs sociōs dare volē-
 410 bat, suāsīt ut dentēs ex ōre dracōnis extractōs in agrō quōdam
 sereret; quod simul atque factum est, ē terrā hominēs ortī sunt
 arma gerentēs, quī iuvenem valdē terruērunt; sed Minerva:
 “Estō fortis, mī Cadme:” inquit, “ illī certē sunt hominēs malī
 et scelestī, īnfīdī et falsī: nec enim quisquam inter eōs fīde
 415 dignus est, sed turpissima scelera facient; tū vērō, ut mortem
 fugiās certam, tuā hastā ūnum eōrum ā tergō pulsā et vidēbis
 eōs inter sē ūsque ad mortem pignantēs.”

socius -ī *m* = quī alterum adiuvat

ex-trahere

Mīnervae verbīs parēns, Cadmus tergum cuiusdam ex illīs
 mīlitibus ē terrā nātīs hastā percussit: quī, credēns sē ab aliō mī-
 420 lite pulsātum esse, eum gladiō trānsfīxit; ita īī ferī hominēs ex
 agrō ōrtī suīs armīs inter sē occīdēbant; post longam autem pu-
 gnam eōrum trēs tantum mānsērunt; quōs Minerva Cadmō suā-
 sit ut amīcōs sociōsque acciperet. Cum īīs igitur iuvenis moenia
 urbis aedificāvit, quam ‘Cadmeiam’ ā nōmine suō vocāvit; in-
 425 colae autem, post Cadmī mortem, eam ‘Thēbās’ appellāvērunt.

Cadmeia -ae *f*

Thēbae -ārum *f pl*

Apollo persequitur Daphnen, quae a Peneo patre in laurum mutatur

AD CAPITVLVM XXXII

1. Daphnē

Daphnē, filia Pēnēī, quī deus cuiusdam flūminis erat, prīmus amor fuit Apollinis; quī tamen, etiam sī puellae cupiditate ferē cōsūmēbātur, ab eā ut amārētur efficere nōn poterat: namque puella eum oderat atque fugiēbat. Quōmodo id acciderit, nōbīs nārrat Ovidius poēta.

Postquam Apollō, quī deus arcū validissimus est, Pŷthōnem, anguem ingentem et tam terribilem, ut etiam diī eum metuerent, mīlle sagittīs eius corpus percutiēns dēvīcit, ob magnam victōriam valdē gaudēbat atque glōriōsus per viās ībat. Dum vērō sic superbē sē gerit, Cupīdinem, parvulum deum, arcum amōris flectentem cōspexit. Clamāvit igitur ad eum rīdēns: “Nōn tibi, parve puer, fortia arma conveniunt: umerōs meōs ista decent, quī nūperrimē sōlus Pŷthonem serpentem interfēcī. Quid opus est tibi arcū? Apud mātrem maneās! Nē laudēs meās cupīveris, nēve posthāc tālibus armīs ūsus sīs!”

Tunc Cupīdō, fronte contractā: “Nōn impūne,” inquit, “hoc mihi dīcis. Ecce: cūrābō ut scias quam fortis sit meus arcus!” Ac statim sagittam acūtā ē pharetrā cēpit, quā superbum Apollinis pectus trānsfīxit. Neque Cupīdinis sagitta est similis iīs, quibus hominēs mortālēs ūtuntur, sed vim habet mirābilem: nam tanta est illīus sagittae vīs, ut, sī quis eā vulnerātus sit, continuō saevō amōre afficiātur.

Ecce vērō, Daphnē prīma Apollinī amōre flagrantī occurrit, pulcherrima nympa quae, cum ferās in silvīs persequendō et occīdendō atque libera per campōs currendō

Daphnē -ēs *f*

Pēnēus -ī *m*

nōn poterat efficere ut amārētur ab eā

Pŷthōn -ōnis *m*

anguis -is *m*

dē-vincere = plāne vincere

(sē) gerere = agere, sē ostendere

Cupīdō arcum flectit

serpēns -ntis *m* = anguis

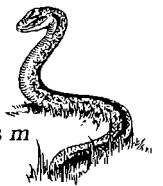
impūne = sine poenā

pharetra -ae *f*

trāns-figere = per/trāns medium corpus figere
similis -e (+ *dat*) = quī idem esse vidētur

flagrāre = ūrī (: valdē amāre)

nympa -ae *f*: nympae sunt deae minōrēs
quae silvās, montēs, flūmina incolunt

Diāna -ae f = dea Iovis filia, Apollinis soror

gaudēret dominamque Diānam virginem habēret, numquam virum ūllum cognōverat neque amāverat.

Vīdit nympham etiam Cupīdō, quī, quoniam Apollinem ob eius superbiam sevērissimē pūnīre cōstituerat, alteram 30 sagittam, cuius vīs nōn excitat, immō amōrem pellit, ē pharetrā ēductam in puellam iēcit. Itaque, percussō corde utrīusque, nympa odiō affecta fugiēbat, Apollō vērō eam amōre excitātus persequēbātur. Currēbat hic; sed illa tam celeris erat, ut paene volāret. Cum capere puellam frūstrā cōnārētur, 35 sīc deus saepius clāmāvit: “Ō, mī amor, cor meum, sōla mea spēs! Nē mē fūgeris! Respice, ō, respice tantum! Vidē: nōn pāstor quīdam, sed ipse tē sequitur Apollō!” At Daphnē nōn cōstitit: immō, celerius currēns ac timēns nē deus sē cōnsequerētur, tālia verba sēcum dīcēbat: “Utinam nē iste deus 40 mē fugientem capiat! Quis mē adiuvet? Quō fugiam? Quid faciam? Utinam salva in locum perveniam ubi extrā perīculum sim!”

Mox vērō vīrēs omnēs eam dēseruērunt. Tremēbat iam tōtō corpore, pallēbat vultus, odiō erat affectum miserum 45 cor, neque iam tenuis spēs animum tenēbat. Tunc, cum suīs sōlīs vīribus ē tantō perīculō effugere nōn iam posse cēnsēret, patrem, deum flūminis, quod prope fluēbat, precāta est, ut sē adiuvēret: “Ō pater, ōrō tē ut mē adiuvēs! Aut terram aperī, aut mē in aliam fōrmam mūtā! Auxilium ā tē petō!” 50 Vix precēs dīxerat, cum subitō membra cōstitērunt et corpus cortice operīrī coeptum est. Capillī in frondēs, brachia in rāmōs mūtāta sunt, vēlocēs dēnique pedēs rādīcēs ēgērunt. Frūstrā nunc Apollō Daphnēs corpus complectēbātur dūrum ac frīgidum, in eius arboris fōrmam mūtātum, 55 quae ‘laurus’ appellātur.

Exclāmāvit deus, dolōre māximō permōtus, et: “Nescīs, ō puella cārissima,” inquit, “quālem deum fūgeris: at quoniam coniūnx mea esse non potes, arbor eris mea. Capillōs, fidēs, pharetramque mihi semper ōrnābis.” 60

Itaque ex illō tempore laurus Apollinī sacra fuit.

percutere -cussisse -cussum

odium -ī n ↔ amor

re-spicere ↔ prōspicere

cōsistere -stitisse

frōns

cortex -cis m

operīrī coeptum est = operīrī coepit
frōns -ndis f = arboris folia

rādīcēs agere = rādīcēs
in terrā fīgere

rādīx -īcis f

laurus -ī f

sacer -cra -crum; arbor sacra: arbor alicuius
deī

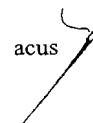
2. Arachnē

Arachnē fēmina fuit, quae arte suā nōbilissima erat: saepe
 65 Anim nymphae ipsae silvās et flūminis aquās relinquē-
 bant, ut mīrabilia opera ab ea cōfecta aspicerent. Omnēs dē-
 lectābantur cum eam acū vestēs pingentem spectārent,
 eamque ūnō ōre laudābant dīcentēs ‘Minervam ipsam eius
 fuisse magistram’ Tanta vērō erat Arachnēs superbia, ut, vim
 deae contemnēns, ‘ā sē Minerva facile arte vincī posse’ dī-
 cere audēret.

70 Minerva igitur, postquam tālia audīvit, sordidā veste in-
 dūta, cānōs sibi ipsa fēcit capillōs et baculō invalida membra
 ita sustinēbat, ut plānē anuī similis esset. Quae, Arachnēs
 domum ingressa, eam salvēre iussit et “Nē cōsiliū meum
 contempseris, ō Arachnē:” inquit, “ego enim sum anus, et iam
 75 saepe vīdī quōmodo deī superbōs hominēs pūnīverint. Ve-
 niam igitur ā deā pete propter verba tua temerāria: illa ve-
 niam dabit.” Cui vērō Arachnē, irāta: “Nōn opus mihi est
 cōsiliīs tuīs, ō stulta anus!” inquit, fronte contractā, “Bene
 sciō quid dīxerim, et in meā sententiā maneō: cūr nōn ipsa
 80 Minerva hūc vēnit, ut mē ipsa reprehenderet? Nōvī quae sit
 causa: timet nē arte ā mē vincātur!”

Dum tālia dīcit, dea subitō anūs fōrmam ā sē remōvit, et
 sē clāram et armīs lūcentem ostendit: nymphae, quae ibi ade-
 rant, perterritae fūgērunt timentēs nē ipsae ā deā irātā poenā
 85 afficerentur. At Arachnē nihil timuit: “Videāmus” inquit,
 “utra nostrum melior sit: tū illum vestem, ego hanc acū pin-
 gāmus; tū ipsa sentiēs opera mea multō meliōra et pulchriōra
 tuīs esse: nisi forte timēs nē mēcum tē comparēs!” Minerva
 vērō “Imprūdenter facis” ait, “quod cum deā certāre vīs,
 90 neque sciō quae superbia tibi suāserit ut hoc facerēs: poenam
 tuī sceleris sentiēs! Utinam posthāc deōs verērī discās!”

Sine morā inter sē certāre coepērunt: Minerva deōrum rēs
 gestās acū pīnxit: praeter cēterās ante oculōs appārēbat Iovis
 rēgis imāgō, apud quem Minerva Neptūnum stantem fēcit,
 95 quī tridentem manū gerēbat; deinde sē ipsam, indūtā cli-
 peō et acūtā hastam gestantem, multōsque aliōs deōs pīn-
 xit. Dīligenter tandem cūrāvit ut extrēmās vestis ōrās

Arachnē -ēs *f*nymphae -ārum *f pl* = deae minōrēs quae
silvās, montēs, flūmina incoluntacus -ūs *f* | pingere pinxisse pictum =
imāginibus ōrnāreMinerva -ae *f* = Iovis filia, dea artiumsuperbia -ae *f* < superbus

cānus -a -um = albus

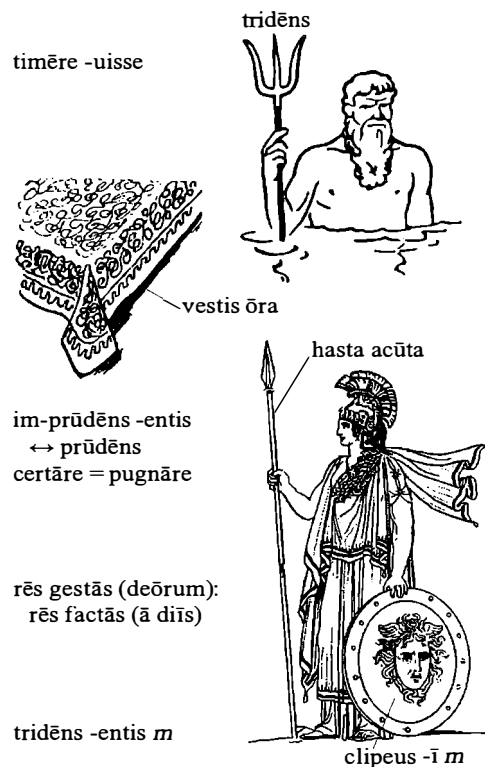
anus -ūs *f* = fēmina vetussimilis -e (+ *dat*) = quī idem esse vidētur
quae: Minerva

in-gredī -gressum esse ↔ ēgredi

contemnere -tēmpsisse -tēptum

venia -ae *f* = ignōscendī grātia

in sententiā manēre sententiā nōn mūtāre

timēre -uisse

tridēns

vestis ōra

hasta acūta

im-prūdēns -entis

↔ prūdēns

certāre = pugnāre

rēs gestās (deōrum):

rēs factās (ā dīis)

tridēns -entis *m*

gestāre = gerere

extrēmus -a -um (*sup*) < extrā
vestis ōra

olea -ae f

Eurōpa -ae f = puella quam Iuppiter, taurī
fōrmā indūtus, rapuit

manēre mānsisse

Phoebus -ī m = Apollō
Bacchus -ī m = deus vīnī

perītus -a -um + gen = quī rem bene scit

opera (: imāginēs acū pictās) spectātum con-
vēnerant

Ira -ae f = animus irātus

percutere -cussisse -cussum

laqueus -ī m

cōnscīscere -scīvisse = statuere; mortem sibi
c. = mortem sibi daresūcus -ī m: in corpore hūmānō sanguis, in
herbīs sūcus inest | aspergere -sisse -sumstāmen -inis n = tenue filum | ē-mittere
arānea -ae f
tēla -ae f
texere -uissse -xtum = ē filīs vestem/tēlam
cōnficere

oleārum foliīs ōrnāret. Arachnē vērō prī-
mum imāginibus illūstrat quōmodo Eu-
rōpa apud maris lītus taurō ērepta sit:
vērū taurus, vērae maris undae esse vi-
dēbantur. Eurōpa ipsa ē dorsō taurī in
marī natantis terrās spectāns relictās
atque suās amīcās, quae in lītore mānserant, invocāns et ab iīs
auxilium petēns cernitur: dīcerēs vōcem eius audīrī posse.
Deinde multās aliās fābulās pīnxit; tum Phoebum, et Bac-
chum; dēnique extrēmam vestis partem pulcherrimīs flōribus
ōrnāvit.

olea

100

105

Operibus perfectīs, Minerva ipsa, quae labōrem ab Ara-
chnē factum mīrābātur, valdē dubitāvit num vestis, quam ipsa
cōnfēcerat, pulchrior esset quam vestis ab Arachnē tantā arte
picta: planē enim intellegēbātur Arachnē melius opus fē-
cisse pulchriōrēsque imāginēs pīnxisse.

Tunc Arachnē: “Nōne meministī” inquit, “quid modo
dīxerim? Tam certa sum mē perītissimam artis pingendī esse,
ut nōn timeam nē vincar ā tē, quamquam dea es! Nē tamen
dēspērāveris! Etsī tam pulchrē vestem pīnxī, ut omnibus
meam artem meliōrem tuā esse dēmōnstrāverim, tamen tū
quoque satis bonum opus cōnfecistī.”

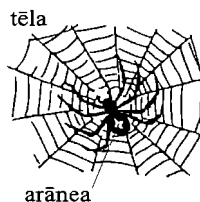
115

Cum praetereā omnēs nymphae, quae opera spectātum con-
vēnerant, Arachnēs opus admīrārentur atque laudārent, Mi-
nerva tam valdē illī fēminae invidēre coepit, ut iram retinēre
nōn iam posset: irātissima igitur ter quaterque eius frontem
percussit. Quam iniūriam cum Arachnē aequō animō patī nōn
posset, prīmum lacrimāns in locum fūgit, quō nēminem sē cōn-
sequī posse putābat; deinde laqueō mortem sibi ipsa cōnscīvit.

125

At Minerva eam inventam et in vītā reductam herbae
cuiusdam sūcō aspersit; quō factum est ut tōtum eius corpus
parvuin fieret; in utrōque latere octō graci-
lia crūra appāruērunt; ex ventre vērō iam ab
illō tempore stāmen ēmittit: arānea enim
facta, ut antea, etiam nunc tēlās texit.

130

aranea

Minerva Arachnen in araneam mutat

Īō *f indēcl* = filia Īnachī

Īnachus -ī *m* = Graeciae fluvius

rīpa -ae *f* = lītus flūminis

in-gredī ↔ ēgredī

nemus -oris *n* = silva cum campīs

retinēre -tinuisse -tentum

animadvertere -vertisse

niveus -a -um (< nix)
= candidus ut nix

vacca -ae *f*

cēlāre = occultāre

Argus -ī *m*
cūstōdiendam: ut eam cūstōdīret

amārus -a -um = acerbus (↔ dulcis)

3. Īō

Fuit ōlim in montibus Graeciae vallis amoena ubi arborēs flōribus et herbae umbram dabant ac flūmen Īnachus per silvās campōsque fluēbat. Huius fluvīi deus filiā habēbat cui nōmen Īō dederat; ea virgō valdē iuvenis et fōrmōsa nōn modo in rīpā flūminis, vērūm etiam in umbrā arborum, quae prope erant, saepe lūdēbat et sōle gaudēbat, quō campī illustrābantur. Silvam vērō ipsam ingredi numquam ausa erat, metuēns ne ferae sē caperent nēve ab iīs vorārētur. 135 140

At quōdam diē Iuppiter, rēx deōrum atque hominum, postquam hanc puellam aspexit, tantō eius amōre captus est, ut eī occurrere et cum eā sōlus colloquī cōstitueret. Cum igitur sōl in caelō altissimus esset et Īō calōrem vix paterētur, dē caelō ad fluvium Iuppiter dēscendit et puellae appāruit. 145 Tum ad eam hīs verbīs locūtus est: “Dum calidus est aer” inquit “et sōl altissimus in mediō est caelō, silvam pete: nōlī ferās timēre! Ego tē in nemore dēfendam! Nē mē fūgeris, pulcherrima Īō!” Fugere enim cōnābātur neque tamen discedere poterat, nam Iuppiter eam retinuit. 150

Itaque cotīdiē, cum sōl altissimus erat, silvās petēbant in quibus Iuppiter puellae fābulās narrābat atque Īō ipsa canēbat. Iūnō autem, rēgīna deōrum atque hominum, postquam hoc animadvertit neque marītum in caelō repperit, ad terram dēscendit. Nec tantum īrāta erat, sed etiam puellam ipsam 155 ōderat. Itaque Iuppiter, nē puella ā Iūnōne inventa pūnīrētur, eam in fōrmōsam et niveam vaccam mūtāvit.

At Iūnō, quae cōnsilium eius intellēxerat, hanc vaccam ā marītō poposcit, quī, ut amōrem suum cēlāret, nihil aliud facere nisi eam uxōrī dōnāre poterat. Iūnō tamen adhūc 160 verēns nē dōnum nūper acceptum ā marītō surriperētur, hanc vaccam Argō, pāstōrī et servō suō ēgregiō, custōdiendam dedit. Is enim centum oculōs in capite habēbat neque umquam, dormiēns, omnēs claudēbat: illam igitur miseram diē nocteque spectābat. 165

Īō itaque foliīs arborum pāscēbātur, herbam amāram edēbat, aquam ex rīvīs bibēbat, nocte humī cubāns dormiēbat. Nōnnumquam ad pāstōrem manūs extendere atque eum ōrāre

170 volēbat, at nūlla bracchia habebat. Cum igitur clāmāre
cōnārētur, mūgiēbat atque vōce suā ipsa terrēbātur. Aliquandō
cum Argō accessit ad rīpās in quibus lūdere solēbat. Quō ubi
prīmum pervēnit, sē ipsam in aquā tamquam in speculō
vidēns valdē horruit.

mūgīre = 'mū' facere (ut bōs)

horrēre -uisse

175 Ibi, postquam patrem trīstem sorōrēsque cōspexit eōsque
secūta est, ā patre herbam accēpit et dextram eius, dum ipsa
lacrimat, ōsculāta est. Deinde litterīs, quās pede in terrā scrīpsit,
fābulam suam nārrāvit. Tum pater: "Mē miserum!" exclāmāvit,
"Nunc sciō tē nōn esse mortuam; nunc sciō cūr tū in hanc
fōrmam mūtāta sīs. Tē vērō adiuvāre nōn possum! Utinam nē
180 pāstor ille tē abdūcat! Utinam Iuppiter ipse tē adiuvet!" Nec
plūra dīcere eī licuit, nam Argus puellam in alium locum
abdūxit et ipse in summō monte, unde cūctam terram vidēre
poterat, cōnsēdit: imperium enim Iūnōnis bene meminerat,
ideōque semper valdē cūrābat ne quis vaccam raperet.

summus mōns = summa pars montis

185 Tum Iuppiter, quī puellae numquam oblītus erat,
Mercurium arcessīvit: "Nēmō" inquit, "hominum tantā
audāciā est ut eam vī liberet. Neque hoc, dōnec Argus vīvit,
fierī poterit. Tē igitur rogō, fili mī, ut eum occīdās! Tum spērō
190 Iō liberātum irī."

arcessere -īvisse -ītum

190 Mercurius statim ālās, petasum, virgam sūmpsit; at cum
prīmum in terram vēnit, vestēs pāstōris induit et aliquot
capellās virgā per agrōs ēgit. Tum Argus postquam vīdit
aliquem capellās agentem, eum ad saxum suum invītāvit. Ibi
quamquam diū, nocte iam appropinquante, loquēbantur, Argus
195 tamen nōndum omnēs oculōs claudēbat. Itaque Mercurius eī
longam fābulam vōce tam suāvī narrāre coepit ut dēmum
Argus obdormīverit. Cum igitur deus nārrāre dēsiit, virgā suā
somnum eī auxit, atque Argī caput gladiō secuit.

capella -ae f = parva capra

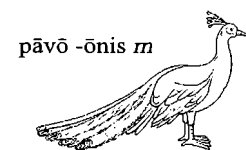
invītāre = vocāre, rogāre ut veniat

200 Hoc cum prīmum Iūnō cognōvit, oculōs Argī in caudā et
in pennīs pāvōnis, avis suae, posuit, ubi adhūc vidērī possunt.
Vaccam autem, quam Iūnō causam mortis Argī esse putāvit,
per omnēs terrās ēgit.

suāvis -e = iūcundus, quī dēlectat

ob-dormīre = incipere dormīre

augēre -xisse -ctum

205 Tandem Iō fessa ad Nīlum pervēnit, ubi in rīpā flūminis
oculōs ad stēllās sustulit atque ōrāvit ut fīnis malōrum iam
esset. Nec Iūnō precēs eius contēpsit, sed eam hāc servitūte

contemnere -tēmpsisse -tēptum

Postquam Mercurius Argi caput secuit, Iuno eius oculos in cauda pavonis ponit

liberāvit ac fōrmam hūmānam, quam antea habuerat, pulcherrimae puellae reddidit. Quam postea Aegyptiī haud procul ā fluviō inventam sibi ipsī rēgīnam ēlēgērunt, eīque post mortem statuam ingentem et magnificam in templō
210 posuērunt.

quam: *īō*rēgīna -ae *f* = rēgis coniūnxstatua -ae *f* = signum hominis

4. Baucis et Philēmōn

Baucis -idis *f* = uxor PhilēmonisPhilēmōn -onis *m* = marītus Baucidis

Iuppiter, deōrum et hominum rēx, et Mercurius, fīlius eius, Iōlim in fōrmam hominum sē mūtāvērunt et ad terram dēscendērunt ut mōrēs hominum vidērent. Aliquandō igitur velut pauperēs vestītī urbem magnam intrāvērunt ubi multae
215 tabernae mercātōriae, multa templa, ingēns amphitheātrum erant. Illīc spērābant sē hominēs bonōs inventūrōs esse. Itaque singulās domōs ubi dīvitēs habitābant adībant, cibum rogābant, ab incolīs urbis quaerēbant num apud eōs aliquantum requiēscere possent. At nēmō illōrum, etsī omnēs
220 magnās dīvitiās habēbant, bonō animō erat, immō nōnnūllī iīs minābantur atque eōs celeriter abire iubēbant.

dīvitēs *hominēs*

Ō, superbam et īnfestam pauperibus urbem! Eius incolae tantum opēs suās tuēbantur atque cōpiam nummum amīcitiāe praeferēbant, pauperēs vērō contemnēbant. Timēbant tantum
225 nē quis opēs suās surriperet nēve ipsī pecūniā suā amitterent. Ita haud rārō fiēbat ut dī verba pessima audīrent atque ā līminibus in viās pellerentur. Nam dīvitēs dīcēbant: “Abīte et nōlīte revertī! Nūllus vobīs apud nōs est locus! Nē iterum iānuam huius domūs pulsāveritis!”

opēs -um *f pl* = dīvitiāe

nummum = nummōrum

Iuppiter et Mercurius, tālia passī, iam vix crēdēbant ūllōs esse hominēs bonōs in orbe terrārum. Vesperī autem parvam casam cōspexērunt. “Utinam” inquit Mercurius, “illīc hominēs bonō animō, nōn nimiā audāciā habitent! Utinam nē
230 nōs in viam pellant!” Hīs verbīs dictīs iānuam pulsāvērunt casae, in quā Baucis cum Philēmone habitābat. Hī quamquam senēs et pauperiōrēs, tamen fēlīciōrēs et meliōrēs erant hominēs quam cēterī cīvēs.

casa -ae *f* = parva domus pauper (*v. pāg.* 17)

Ubi sonum audīvērunt, Philēmōn iānuam aperuit, advenās intrāre et cōnsīdere iussit. Deinde statim ignem suscitāvit quem foliīs et cortice siccō nūtrīvit nē hospitēs frīgora
240

advena -ae *m/f* = is quī advenitcortex -icis *m/f* = (*v. pāg.* 82) pars externa arboris (externus -a -um ↔ internus)

nūtrīre -īvisse -ītum = alere

olīvae

operīre -uisse -rtum

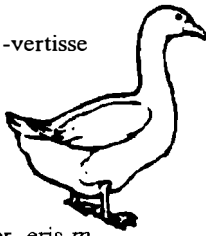
accumbere -cubuisse

anus -ūs *f* = fēmina vetusolīva -ae *f* | cāseus -ī *m* (v. pāg. 53)prūnum -ī *n*

prūnum

favus -ī *m*

animadvertere -vertisse

ānser -eris *m*aetās -ātis *f* = annī quōs aliquis vīxit

quī anser

cōn-fugere -fūgisse = fugere in locum tūtum

vetāre -uisse -itum

addere -didisse -ditum

summus collis = summa pars collis

pārere -uisse

palūs -ūdis *f* = locus ūmidus

aurātus -a -um = aurō opertus

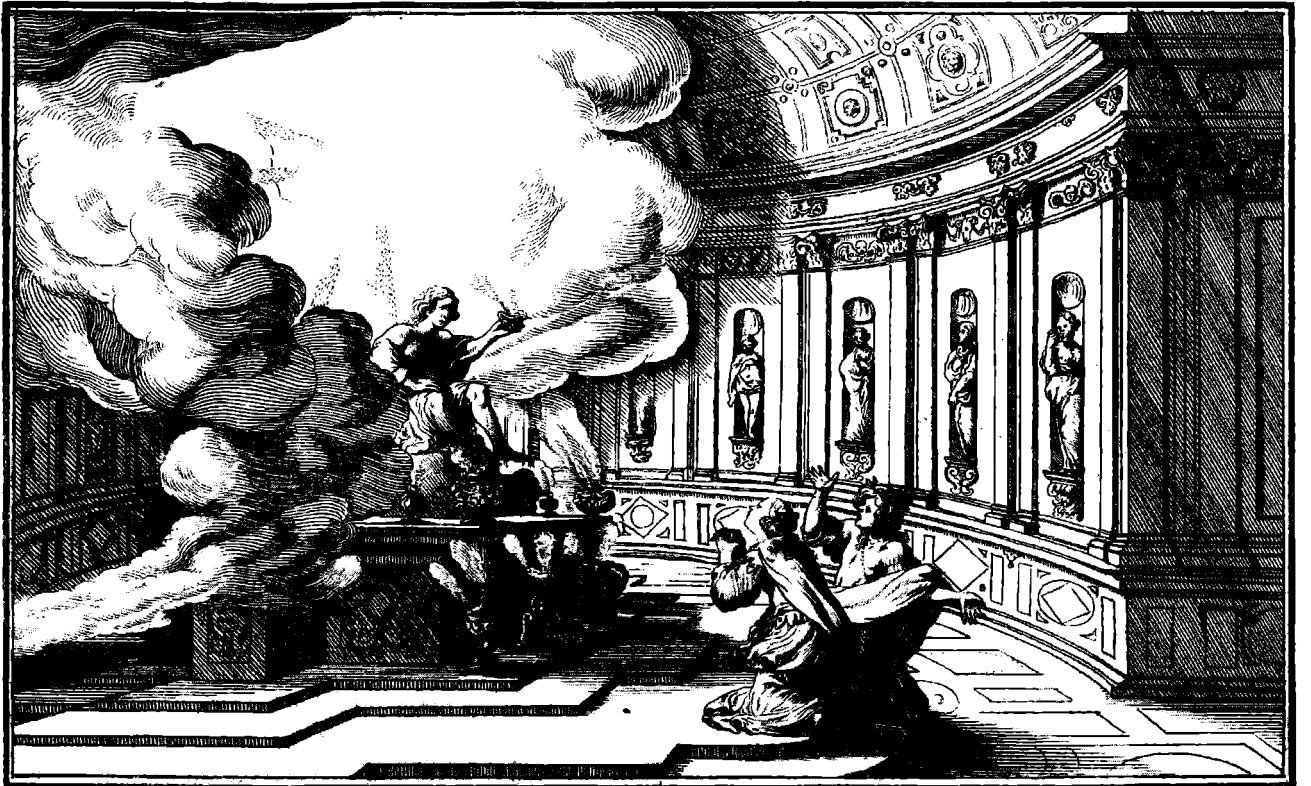
sentīrent; ipsī enim nē ligna quidem habēbant atque domus frīgida erat. Tum Philēmōn holera ex hortō allāta in culīnā parāvit et coxit. Postrēmō veterem lectum vīlibus vestīmentīs operuit: nec enim alia pretiōsiōra aut cāriōra habēbant. Postquam dī accubuērunt, anus mēnsam apposuit. Ibi in vāsīs 245 prīmum holera et olīvās et cāseum et pānem, deinde prūna et nucēs et māla et ūvās et pōculum lactis plēnum hospitibus obtulērunt. In mediā mēnsā vērō favum cum melle apium posuērunt.

Hospitēs ēdērunt et bibērunt nec tamen umquam lactis 250 copia in pōculō minuebatur. Cāseus etiam māior, mel dulcius, ūvae māiōrēs, rubriōrēs, dulciōrēs erant quam anteā. Baucis haec animadvertit et senī nūntiāvit. Ille prōtinus stupēs “Advenae” parva voce inquit, “mortālēs nōn sunt! Fortasse meliōrem et dulciōrem cibum cupiunt! Nostrum ānserem 255 occīdēmus et coctum appōnēmus.”

Senex igitur domō in hortum exiit ut ānserem necāret. Ānser autem celerior erat quam senex quī ob aetātem iam nimis tardus factus erat. Itaque etsī senēx omnibus vīribus ānserem capere cōnābātur, tamen cōnsequī nōn poterat. Quī 260 dēmum per iānuam apertam domum intrāvit atque ad deōs ipsōs cōnfūgit. Dī autem senem, quī cultrum dextrā tenēbat, ānserem necāre vetuērunt. Deinde alter ē duōbus haec verba addidit: “Dī sumus, vestram casam relinquite et nōbīscum ad summum collem venīte!” 265

Tum Baucis et Philēmōn, baculīs sūmptīs, tacitī dīs pārūerunt et profectī sunt. Tandem ad summum collem pervēnērunt. Tunc eōs dī rūsus ad casam prōspicere iussērunt. At illīc senēs nullās aliās domōs praeter suam casam vīdērunt quae sōla in latere collis stābat; nam omnia 270 cētera palūde erant submersa. Itaque spectantēs maerēbant quod omnēs incolae urbis perierant.

Intereā dī domum eōrum in templum mūtāvērunt cuius tēc-tum aurātum, iānuā gemmīs ōrnāta, columnae candidae erant. Tum Iuppiter, “Nōlīte” inquit “propter cīvēs improbōs lacrimāre. 275 Nōlīte eōrum reminīscī. Quis enim ignōrat quam superbī fuerint? Quis nescit quanta mala pauperēs apud eōs passī sint?

Baucis et Philemon, quorum casa in templum est mutata, Iovis sacerdotes fiunt

libenter *adv* = cum gaudiō

sacerdōs -ōtis *m/f* = vir/fēmina cuius
negōtium est diīs servīre

sertum -ī *n* = flōrum catēna

Callistō -ūs (*acc/dat/abl -ō*) *f*
Arcas -adis *m* = filius Callistūs et Iōvis

Arcadia -ae *f* = Graeciae rēgiō

superāre = vincere, melior esse quam

fortitūdō -inis *f* < fortis
probitās -ātis < probus

rēgīna -ae *f* = rēgis coniūnx

animadvertere -vertisse

Dīcite igitur, sī quid habēre velītis, et ego vōbīs libenter dabō.”
At illī timidē “Sacerdōtēs” respondērunt “tuī templī esse
velīmus, dum vīvēmus, tum etiam eōdem diē morī, quoniam 280
neuter nostrum sōlus vīvere potest. Nullā aliā rē nōbīs opus est.”

Libenter rēx deōrum atque hominum hoc, quod
postulābant, iīs dedit. Multōs igitur annōs Philēmōn et Baucis
sacerdōtēs templī Iovis fuērunt, et tandem eōdem diē dī eōs
in arborēs mūtāvērunt. Eōrum inter rāmōs etiamnunc incolae 285
illīus locī flōrum sarta pōnere solent.

5. Callistō et Arcas

Callistō optima omnium feminārum in Arcadiā
Chabitantium fuit, Arcasque, eius filius, pulcherrimus
omnium puerōrum esse vidēbātur. Tanta erat eius fēminae 290
vīs, ut cum puellae, quae in illā regiōne vitā rūsticā
fruēbantur, in silvīs hūc et illūc currerent, celerrima Callistō
semper esset eāsque omnēs facile superāret; cum vērō
cantāret, vōx eius tam dulcis erat, ut bēstiae quoque ferae,
cantū eius allectae, ad audiendum accēderent; cum autem
cum aliīs puellis flōrēs carperet, pulcherrimum quemque 295
carpēbat; cum lānam facerent, illa vestēs ēgregiās praeter
cēterās perficiēbat; cum tandem ferōcēs bēstiās perseque-
rentur, semper Callistō māximum et ferōcissimum animal
cōnsecūta capere et occīdere solēbat.

Omnēs igitur Callistō summīs laudibus afficiēbant eiusque 300
vīrēs tam multum admīrābantur ut dē eā eiusque factīs omnēs
hominēs fābulārentur, atque ūnō ōre optārent ut praemia
fortitūdinis ac probitātis ā deīs acciperet. Quod tamen initium
fuit adversae fortūnae.

Cum enim tālēs rūmōrēs et laudēs ad aurēs Iūnōnis, 305
rēgīnae deōrum, pervēnērunt, ea tantā invidiā affecta est ut,
simul atque haec audīvit, Callistum pūniendam esse statuerit.
Iūnō enim eam, quam tot laudibus superbam factam esse
cēnsēbat, minimē laudandam esse putāvit, immō sevēram
poenam in eam statuendam esse crēdidit, etiam quia Iovem, 310
marītum suum, illīus puellae amōre captum esse ani-
madverterat.

315 Irāta igitur sēcum ipsa dīcēbat: “Ignōrō quae ista fēmina sit et quid ūsque ad hunc diem fēcerit, neque eius nōmen anteā umquam audīveram; at cūrābō ut eius fāma dēleātur, neu mihi, deōrum rēgīnae, nocēre iam audeat!”

Nesciēbat autem quō suppliciō eam afficeret. Haud scīmus an capite eam pūnīre voluerit: seu tamen eam necāre nimis clēmēns cōnsilium exīstimāvit, seu iūre timuit nē
320 Iuppiter Callistō tuērētur, tam prūdentius quam crūdēlius cōnsilium ut eam cruciāret cōstituit: Callistō in ursam mūtādam esse cēnsuit.

Ex altō igitur Olympō in Arcadiam eō cōnsiliō dēscendit, ut Callistō, quae tunc in silvīs errābat, occurreret. Cum
325 prīmum vērō puella Iūnōnem in silvā ambulāntem vīdit, eam, quam mortālem fēminam esse crēdēbat, ut mōs est, salvēre iussit; Iūnō vērō prō verbīs dulcibus acerba dicta reddēns, puellae imperāvit ut tacēret neu tantā audāciā coram deā loquerētur: “Heus tū,” inquit, “improba mortālis: nē mihi
330 vīlia fēceris verba!”

Cui Callistō, tālia dicta mīrāta, respondēns, “Quam tibi iniūriam tam gravem equidem fēcī” stupēns rogāvit, “ut mē tam valdē ōderis? Utinam nē mē, quae, cum ignorārem tē deam esse, nihil aliud fēcī nisi tē humanē salutāvi, pūnīre velīs!” Iovis vērō uxor: “Ō superba puella,” ait, “tua nēquam audācia haud grāta mihi est! Nē quidquam dīxeris, sed dēsine loquī!” Tum vultū sevērō intuēns, Callistō minābātur sē eius
335 superbiam pūnitūram esse.

Callistō, hīs verbīs audītīs, genua flexit, sed cum prae metū
340 deam precibus ōrāre ut sibi ignōsceret nōn posset, mūta ac multīs cum lacrimīs flēvit. Dēmum Iūnō, ubi prīmum eam perterritam esse vīdit ac tōtō corpore tremere animadvertit, dextram sustulit ut eam hastā percuteret: Callistō vērō tantō timōre affecta est, ut ad terram ceciderit ibique iacuerit. Simul
345 atque igitur Iūnōnis hastā tācta est, prīmum eius bracchia in crūra mūtāta sunt, deinde digītī in ursae unguēs convertī coeptī sunt, dēnique tōtum corpus nigrum colōrem dūxit. “Nē oblīta sīs,” inquit dea “laudem et victōriam perpetuam deīs tantum convenīre.” Quibus verbīs dictīs, sūrsum in caelum rediit.

timēre -uisse

Olympus -ī m = mōns Graeciae, ubi deī habitant

superbia -ae f < superbus

flēre -ēvisse

iacēre -cuisse

ursa

ursa -ae f | unguis -is m (v. pāg. 63)
convertī coeptī sunt = convertī coepērunt
dūxit: sūmpsitperpetuus -a -um = quī numquam finiētur,
sine fine

Ex eō tempore Callistō, quae fōrmam et vultum ursae 350
 habēbat, maestissimē circum domum suam errābat filium
 cārissimum, quem cōnspicere nōn poterat, ubīque quaerēns.
 Nocte vērō in silvīs humī cubābat. Cum vērō timēret nē alia
 animālia sibi nocērent, numquam eīs appropinquābat, nec
 sine māximō dolōre eius temporis reminiscēbātur, cum in 355
 silvīs sine metū bestiās persequēbātur. Sīc circiter quīndecim
 annōs sōla vīxit.

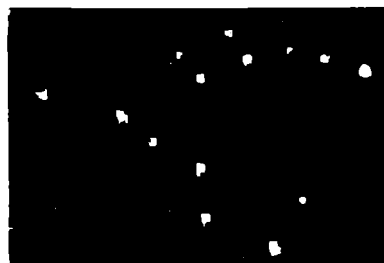
Ōlim autem Arcas, quī intereā iuvenis fortissimus factus
 erat, cum in silvā errāret ut ferās persequerētur, eam, quam 360
 ursam esse putāvit, forte inter arborēs vagantem cōnspexit.
 Callistō vērō, quae statim eum cognōvit, ad eum cucurrit ut
 filium, quem valdē amābat, post tot annōs tandem
 complecterētur. Arcas autem oculōs ursae in sē fīxōs timuit,
 et veritus nē bēstia in sē impetum faceret, eō unde vēnerat
 fūgit. At cum vidēret ursam sē persequī, sagittam ē pharetrā 365
 prōmpsit arcumque sustulit.

Iuppiter autem inexpectātus dē caelō dēscendēns,
 sagittam ē manibus eius abstulit et mātrem filiumque in
 stellās clārissimās mūtāvit, quās in caelō inter aliās posuit:
 hōc modō eōs adversīs rēbus, quibus premēbantur, liberāvit, 370
 eīsque quasi secundam fortūnam reddidit.

Postquam Iūnō haec animadvertit, ad Neptūnum, deum
 Ōceanī, īvit. “Iuppiter,” inquit, “mulierī eiusque filiō, quōs
 ipsa contemnō et odī, loca in caelīs dōnāvit. Ō Neptūne, hoc
 ūnum tē orō: nē eōs in rēgnum tuum recēperis! Semper eōs ā 375
 marī prōhibeas!”

Iūnō dēmum Neptūnō persuādēre potuit ut eōs hāc poenā
 afficeret; itaque illae stēllae ē quibus Ursa Māior et Ursa
 Minor cōnstant, in altō caelō etiamnunc semper manent
 neque umquam Ōceanō submersae ē conspectū hominum 380
 discēdunt.

Ursa Minor

Ursa Māior

vagārī = errāre

currere cucurrisse

verērī -itum esse

pharetra -ae f (v. pāg. 81)

rēgnum -ī n = rēgis imperium

Arcas sagittam in ursam missurus est, at Iuppiter eum et matrem in stellas mutat

Perseus de caelo in monstrum impetum facit, ut Andromedam ad saxa vinctam servet

AD CAPITVLVM XXXIII

1. Andromeda

Andromeda -ae f

Fuit Andromeda pulcherrima virgō, filia Cassiopēae et Cēpheī, quī in Asiā rēgnābant. Ā primā aetāte tam fōrmōsa fuit puella, ut omnēs eius pulchritūdinem admīrārentur. Cum vērō ad sextum et decimum annum

5 Andromeda pervēnisset, eius māter, interrogāta quid dē tam pulchrā filiā sentīret, sine mōrā respondit sē certō scīre nē Nērēidās quidem tantā pulchritūdine ōrnātās esse. “Utinam” inquit “hīc adessent illae maris nymphae! Tunc enim omnēs vidērētis meam Andromedam iīs multō pulchriōrem esse!”

Cassiopēa -ae f

Cēpheus -ī m | ā primā aetāte suā ā tempore quō parva puella erat

10 Eius verba, ventīs flantibus vēcta, ūsque ad Nērēidum aurēs allāta sunt; quae, cum haec audīvissent, īrātae ob mortālis fēminae superbiam, statim ad Neptūnum cucurrērunt, quī primō mīrābātur cūr tam turbātae esse vidērentur: cum vērō illae verba, quae Cassiopēa fēcerat, eī

15 narrāvissent, Neptūnus, quī eam sevērē pūnīre cōstituit, ē mediō Ōceanō novum nec umquam anteā vīsum mōnstrum ēvocāvit, ut incolās eius rēgiōnis, in quā Andromedae parentēs rēgnābant, vorāret eōrumque agrōs vāstāret.

Nērēidēs -um f pl Nymphae maris

nymphae -ārum f pl = deae minōrēs quae silvās, montēs, flūmina, maria incolunt

Saeuissima igitur illa bēstia tantam cīvium caedem fēcit, ut

20 Cēpheus rēx, nē tōtus populus perīret, Neptūnī templum adīverit deumque multīs precibus ōrāverit ut illud malum a sē suisque cīvibus āverteret. Precēs audīvit Neptūnus, neque tamen cōsiliū mūtāvit, cum superbiam rēgīnae per illud mōnstrum pūnīre vellet.

superbia < superbus

currere cucurrisse

ē-vocāre

vāstāre = (frūgēs agrōrum) perdere

25 Cum igitur Cēphēus interrogāvisset quid facere posset, ut cīvēs suōs tantō periculō liberāret, deus statim eī dīxit

rēgīna -ae f = rēgis coniūnx, fēmina rēgnāns

Andromedam filiā bēstiae offerendam esse. “Quod sī fēceris” inquit terribilī voce Neptūnus, “ferum mōnstrum, quod ad vāstandōs agrōs hominēsque vorandōs mīsī, ā tuā regiōne abībit et iterum in mare, unde vēnit, redībit.” 30

Rēx, tālī respōnsō audītō, maerēns ad uxōrem rediit eīque narrāvit quid deus dīxisset. Quae, cum eius verba audīvisset, multīs lacrimīs effūsīs, marītō persuādere conāta est, nē deī imperāta faceret; ille vērō, cum cupidus populī suī servandī esset, quamquam valdē filiā suā amābat, quod deus postulābat faciendum esse cōstituit. Iussit igitur Andromedam ad maris lītus addūcī, atque catenīs ferreīs ad saxum vincīrī. Māter plōrāns ad Cēphēum “Quōmodo” clāmābat, “hoc fācere potuistī, mī vir?” Quī, inter lacrimās, quās ipse quoque cōpiōsē effundēbat, “Quaeris ā mē, ō uxor, ” inquit, 40 “cūr tam saevus fuerim, ut filiā ad certam mortem mīserim. Nisi autem hoc fēcisses, illa bēstia nēminī nostrum pepercisset atque omnēs agrōs nostrōs vāstāvisset. Rēgis officium est servāre cīvēs suōs.”

Forte vērō Perseus in illius regiōnis ōrā errābat; quī, cum pulcherrimam illam virginem ad dūra saxa vīnctam cōspexisset, primum deae cuiusdam signum eam esse crēdidit; deinde vērō, cum ventum capillōs leviter movēre atque ex oculīs lacrimās effundī vīdisset, valdē stupuit atque ad puellam, cuius tantā pulchritūdine captus erat, accessit tālia 50 verba dīcēns: “Ō fōrmōsissima virgō, tū istīs catenīs mihi indigna esse vidēris: dīc mihi quid sit tibi nōmen et quā in regiōne versēmur; mihi quoque narrā cūr haec vincula gerās.”

Prīmō siluit illa, nec cum virō ausa est loquī; vultum etiam manibus operuisset, nisi vīncta esset. Pudēbat enim 55 oculōsque replēvit lacrimīs; deinde, cum Perseus etiam atque etiam interrogāret, nē vidērētur nōlle cāsūs suōs fatērī, quod nōmen illī terrae esset dīxit, neque occultāvit quōmodo ipsa vocārētur. Tum nārrāvit quid māter superbē affīrmāvisset, quid vērō, ut eam pūnīret, imperāvisset Neptūnus. At, nōndum memorātīs omnibus rēbus, horrendus sonus ē maris flūctibus audītus est. Ingēns bēstia, cum ē mediō marī ēmersisset, celerrimē ad lītus veniēbat. Clāmāvit virgō: maerēbat pater, 60

imperātum -ī n = quod imperātur

ad-dūcere ↔ ab-dūcere

cōpiōsus -a -um < cōpia

parcere pepercisse

Perseus -ī m

quid (:quod) sit tibi nōmen

silēre -uisse

re-plēre -ēvisse -ētum = implēre

cāsus -ūs m = id quod accidit

ē-mergere = exīre (ex aquā)

et māter paene āmēns adstābat; neuter tamen auxilium ūllum
65 ferre pōterat, sed tantum lacrimās illō tempore dignās effun-
debant, nec sē ā vinctō filiae corpore movēbant.

Perseus vērō “Nōn est nunc tempus lacrimandī:” inquit,
“opem nunc ferre necesse est, nē virgō ā mōnstrō vorē-
tur!” Ōrāvērunt igitur parentēs “Tū, quī es fortissimus, fer
70 auxilium puellae nostrae in summō perīculō versantī! Sī eius
vītā servāveris, eam tibi uxōrem dabimus!”

Gerēbat in pedibus Perseus calceōs ālīs ōrnātōs, ita ut, sicut
Mercurius, volāre posset. Cum ergō terram pedibus pulsāvis-
set, sūrsum in āere ūsque ad nūbēs volāvit; inde vērō, tam-
75 quam aquila dē caelō celerrimē dēscendēns, in mōnstrī tergum
impetum fēcit, gladiumque suum in dextrum ferae umerum
īnfīxit. Quae, cum graviter vulnerātā sē esse sēnsisset, prī-
mum sē in aquās mersit; deinde ex flūctibus surrēxit, horrenda
vīsū; tum Perseum iterum iterumque mordēre cōnābatur, at
80 ille, hūc illūc vėlōcissimē volāns, eius impetūs facile vītābat;
dēnique māximā cum vī saevam bēstiam etiam atque etiam in
complūribus corporis partibus ēnse vulnerāvit, dōnec illa,
multō sanguine ēffūsō, ex vulneribus mortua est.

Gaudent Andromedae parentēs, laetantur cīvēs, Per-
85 seumque victōrem salūtant: “Nisi tū auxiliō nōbīs vēnissēs”
inquit Cēphēus, “certe filia mea horrendā morte periisset.
Ecce, eam uxōrem accipe: diī vōs tueantur!”

Perseus, cum ad saxum, ad quod erat vīncta Andromeda,
accessisset, pulcherrimam virginem, adhūc metū affectam,
90 catēnīs solvit ac multīs verbīs cōnsōlātus est; posteā eam,
quae beātā sē esse arbitrābatur cum tam fortis et pulchrī virī
uxor facta esset, sēcum dūxit.

2. Bellerophōn

Bellerophōn fuit vir audāx et fortis, quī in Graeciā
habitābat; rēx autem, quī eī invidēbat eumque
95 interficere cōstituerat, ad rēgiam eum vocāvit et “omnium
virōrum, ” inquit, “ quī in urbe habitant, validissimus mihi
vidēris esse. Chimaeram igitur, saevissimum illud animal
quod campōs nostrōs īnfēstat, pete et armīs tuīs occīde!”

ā-mēns -entis = cui mēns abest
ad-stāre = prope stāre

opem ferre = auxilium ferre

īn-figere
sentīre sēnsisse

Chimaera

Bellerophōn -ontis *m*

rēgia -ae *f* = domus rēgis

Chimaera -ae *f*

īnfēstāre = īnfēstum et perīculōsum facere

Polydus -ī *m*
 callidus -a -um = prūdēns
 Minerva -ae *f* = Iovis filia, dea artium

in-gredī -gressum esse
 ↔ ēgredī

frēnum -ī *n*

Pēgasus -ī *m*

quō: frēnō

ālātus -a -um = quī ālās gerit

fōns fontis *m* = aqua ē terrā ērumpēns (*v. pāg.* 44) | dēnsus -a -um (↔ rārus) = frequēns

ut herbam carptam ēsset = ut herbam carperet et ēsset

Inserere -seruisse -sertum + *dat* = pōnere in

īn-sidēre (+ *dat*)
 = sedēre in

caper -prī *m*

dracō -ōnis *m* (*v. pāg.* 18)

flamma -ae *f* (*v. pāg.* 68)

ex-spīrāre

pharetra -ae *f* (*v. pāg.* 81)

trā-icere -iō -iēcisse -iectum (< trāns + iacere)
 = per medium corpus percutere

Bellerophōn igitur, cum haec audīvisset, trīstis et maestus
 ā rēgiā ad Polydum, callidum virum, abiit, ut eius cōnsilium 100
 peteret. Quī quidem, rē audītā, eī suāsit ut ad deae Minervae
 templum nocte silentī iret, ibique prope deae signum dormīret.
 Bellerophōn, postquam grātiās Polydō ēgit, sōle occidente
 domō exiit, ut Minervae templum peteret; quō cum ingressus 105
 esset, ad signum accessit, sub quō recumbēns dormīvit.

In somnīs vērō dea Minerva eī dormientī appāruit, quae
 “Ō Bellerophōn” inquit, “ecce: aureum frēnum tibi dō;
 quaere igitur Pēgasum, equum quī ālās habet et volāre potest
 tamquam magna quaedam avis.” Haec cum dīxisset, abiit.

Māne Bellerophōn, cum oculōs aperuisset, aureum illud 110
 frēnum, quod in somnīs dea eī dederat, cōnspexit; quō
 sūmptō, ē templō exiit, ut Pēgasum, equum illum ālātum,
 quaereret. Diū autem frūstrā in silvīs, collibus, campīs et agrīs
 errāvit, neque equum illum invenire potuit; tandem vērō, cum 115
 fontem petīvisset, quem silvae cingēbant, inter dēnsās arborēs
 sē occultāvit ibique mānsit spērāns Pēgasum ad illum fontem,
 ut biberet, ventūrum esse.

Postquam diū ita exspectāvit, Pēgasus in caelō appāruit,
 equus magnus et pulcher, quī ut aquila in orbem suprā fontem 120
 volābat; cum autem dē caelō dēscendisset, ad fontem
 appropinquāvit, unde frīgidam aquam bibit; cum igitur bibisset,
 in campō errābat ut herbam carptam ēsset. Subitō vērō
 Bellerophōn ē silvīs proximīs excurrēns, impetū in Pēgasum
 factō, cuius capitī aureum frēnum īseruit, in equī tergum 125
 ascendit; cum autem ibi cōnsēdisset, Pēgasus ē terrā ēvolāvit
 atque “Quid vīs” inquit, “domine?” Cui Bellerophōn respondit
 sē Chimaeram, saevissimum animal, interficere velle.

Postquam diū Pēgasus volāvit, tandem Bellerophōn, quī
 eius dorsō īnsidēbat, ex altō aēre dēspiciēns, Chimaeram, 130
 mōnstrum horrendum (cui duo erant capita, quōrum alterum
 leōnis, alterum vērō caprī; cauda autem dracōnis), cōnspexit,
 quod crūdēlissimum vidēbātur esse flammāsque ex ōre
 exspīrābat. Nullō tamen metū turbātus, Bellerophōn,
 fortissimus adulēscēns, acūtā sagittā ē pharetrā suā
 sūmptam mīsīt, quā ferōcissimum illud animal trāiēcit. 135

Quamquam vērō, postquam prīmam ēmīsit, multīs aliīs
sagittīs Chimaeram vulnerāvit, Bellerophōn eam interficere
nōn poterat; longam igitur hastam, cuius in extrēmā parte
140 plumbum addiderat, magnā vī in bēstiae ōs iniēcit; cum vērō
ignis calōre, quī ex ōre ēmittēbātur, plumbum mollītum esset,
horrenda illa fera, ustīs visceribus, inter māximōs dolōrēs
mortua est et humī iacuit.

Cum igitur Bellerophōn saevum illud animal mortuum
vīdisset, ad rēgem redīre cōstituit, ut eī Chimaeram necātam
145 esse nūntiāret. Pēgaseus ergō, trāns mare tamquam magna avis
volāns, dominum in dorsō suō sedentem ad rēgiā redūxit.
Quō cum pervēnisset, Bellerophōn rēgem adiit et “Ō rēx,”
inquit, “Chimaera, quam tū necārī iusserās, mortua est. Egō
vērō, quī hāc nece mē fortissimum virum esse mōnstrāvī,
150 fīliam tuam in mātrimōnium nunc dūcere volō.” Rēx igitur,
cum vīdisset sē tantō virō resistere nōn posse, fīliam suam
fōrmōsissimam in mātrimōnium dedit.

Cum autem pulcherrimam uxōrem, amplum rēgnum
magnāsque dīvitiās habēret, mox Bellerophōn tam superbus
155 factus est, ut inter deōs immortalēs vīvere vellet. Ascendit
igitur in equum et “Ō Pēgase,” inquit, “ad summum Olympum
volā: ibi enim, inter deōs beātōs, habitāre cupiō.” Pēgaseus, cum
haec dominī verba audīvisset, statim sūrsum ē rēgiā ēvolāvit.
Cum vērō Iuppiter dē nūbibus dēspiciēns eōs ad montem
160 Olympum appropinquantēs vīdēret, irātus propter Belle-
rophontis superbiam, muscam dē caelō mīsit, quae in equō
cōnsīdēns eum momordit. Pēgaseus igitur, cum muscae morsum
sēnsisset, ob dolōrem sē ita concussit ut dominum dē caelō ad
terram dēiēcērit. Bellerophōn autem, quamquam ex altō locō
165 cecidit, nōn mortuus est, sed, claudus et caecus factus,
reliquam vītā miserē ēgit. Sīc eius superbia pūnīta est.

3. Gāius Mūcius Scaevola

Porsenna fuit rēx Etrūscōrum, quī magnō mīlitum numerō
urbem Rōmam oppugnāvit. Rōmānī, cum parātī essent
ad urbem dēfendendam, fortissimē prīmum hostium impetum
170 sustinuerunt; posteā vērō, cum Porsennae mīlitēs numerō

ē-mittere

plumbum -ī *n* = metallum grave ac vīle quod
facile mollītur
in-icere -iō -iēcisse -iectum = iacere in

iacēre -cuisse

mātrimōnium -iī *n* = coniugum vīta commū-
nis; in m.um dūcere = uxōrem suam facere

amplus -a -um = magnus et lātus
rēgnum -ī *n* = rēgis imperium

Olympus -ī *m* = mōns Graeciae, ubi deī
habitant

superbia -ae *f* < superbus | musca -ae *f*

morsus -ūs *m* < mordēre

con-cutere -cussisse -cussum = quaterere

dē-icere -iēcisse -iectum < dē + iacere

cadere cecidisse

vītā agere = vīvere

Scaevola -ae *m* < scaevus -a -um = laevus;

Porsenna -ae *m*

Etruscī -ōrum *m pl* = Etrūriae incolae
Etrūria -ae *f* = Tuscia (v. pāg. 60)

sustinēre -tinuisse -tentum

longē superiōrēs essent, necesse fuit Rōmānīs intrā urbis moenia manēre.

Porsenna igitur, cum, impetum etiam atque etiam in mūrōs facere cōnātus, urbem expugnāre nōn potuisset, castra in campō extrā moenia posuit: expectāre enim cōstituerat 175
dōnec Rōmānī tandem, omnī cibō cōsumptō, lēgātōs mitterent pācem petītum.

Ante lūcem vērō Gāius Mūcius, adulēscēns nōbilis, cui indignum esse vidēbātur populum Rōmānum ab Etrūscīs in urbe inclūsum tenērī, cum mortem glōriōsam prō patriā nōn 180
timēret, māximum perīculum adīre cōstituit, et in hostium castra eō cōsiliō occultē sē cōtulit, ut rēgem Porsennam suā manū interficeret.

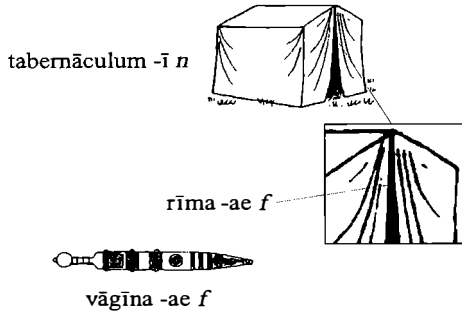
Cum igitur, portās castrōrum, quamquam ā mīlitibus armātīs cūstōdiēbantur, trānsire potuisset, per magnam 185
hostium turbam ad rēgis tabernāculum prōgressus est, neque quisquam Etrūscōrum eum vestīmentīs indūtum Rōmānum esse cognōvit.

Itaque, cum ad tabernāculum accessisset, per rīmam aspiciēns, duōs virōs intus sedentēs vīdit, quōrum alter 190
scrībēbat alterō recitante. Mūcius ergō, gladiō ē vāgīnā ēductō, in tabernāculum ingressus, in virum scrībentem impetum fēcit, quī, cum purpureīs vestīmentīs esset indūtus, rēx eī esse vidēbātur, et clāmāns “Ita tē, Porsenna, occīdō!”, eum gladiō percussit. 195

Cum vērō ille ex gravissimō vulnere mortuus esset, alter, quī ex sellā, in quā sedēbat, surrēxerat, clāmāvit: “Ego Porsenna sum! Tū nunc, scelestissime, quī scrībam meum prō mē interfēcistī, ad mortem dūcēris!” simulque imperāvit mīlitibus suīs ut Mūcium prehenderent. Quī quidem, cum ad 200
rēgem tractus esset “Rōmānus sum” inquit “cīvis; Gaium Mūcium mē vocant. Hostis hostem occīdere voluī; nec animus minus parātus est ad mortem quam fuit ad caedem: et facere et patī fortia Rōmānum est. Quod ego perficere nōn potuī, aliī iuvenēs Rōmānī facient.” 205

Rēx igitur, irātus et perīculō territus, minātus est sē eum ignibus cruciātūrum esse, nisi cōfessus esset quae cōsilia Rōmānī cēpissent; tum Mūcius, cum āram prope sē stantem

occultē ↔ apertē
sē cōn-ferre (in locum) = īre

in-gredi -gressum esse ↔ ēgredi

purpureus -a -um < *purpura* (: color ruber pretiosus)

scrība -ae *m* = servus doctus cuius officium est scrībere

cōsiliū capere = cōstituere

āra -ae *f* (v. *pāg.* 19)

210 vīdisset, dextram in ignem, quī ibi ārdēbat, impōnēns “Ecce tibi,” inquit, “ut intellegās quam vīle corpus sit iīs quī magnam glōriam vident!”; neque manum retrāxit, sed quasi nihil sentīret, tōtam exussit.

ārdēre -sisse -sum = ūrī

ex-ūrere -ussisse -ustum

215 Rēx vērō, fortissimum iuvenis animum mīrātus, cum eum āmovērī ab ārā iussisset, “Abī!” inquit, “tū, quī tam audācem tē ostendis! Utinam prō meā patriā ista virtūs stāret! Nunc iūre bellī līberum tē hinc dimittō.”

ā-movēre

220 Rōmānī, Mūciī virtūtem valdē laudantēs, eī ‘Scaevolae’ cognōmen ā clāde dextrae manūs dedērunt eīque agrum prope urbem dōnāvērunt. Porsenna autem Rōmā abiit et in Etrūriam rediit. “Tam validōs” inquit “virōs vincere nōn possum.”

ā clāde: ā iactūrā

4. Lāomedōn et Hēsiona

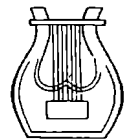
Lāomedōn -ontis (acc Gr -onta) m
Hēsiona -ae f

Cum Apollō per Asiae terrās errāret, vīdit Lāomedonta rēgem prīma moenia Trōiae, locō ad urbem statuendam idōneō, magnō cum labōre aedificāre conantem. Opus erat ingēns, neque parvās divitiās poscere vidēbātur. Apollō igitur, cum rēgem in opere perficiendō adiuvāre vellet, unā cum Neptūnō mortālem fōrmam induit; tum deī, cum ad rēgem adiissent, sē in murīs aedificandīs auxilium lātūrōs esse dīxērunt; postulāvērunt vērō ut Lāomedōn idoneam operis mercēdem daret.

statuere = pōnere (rem novam), prīmum facere

230 Ille, cum eōrum auxiliō fruī vellet, sē magnam aurī copiam datūrum esse prōmīsit, atque eōs hortātus est, ut opus quam celerrimē possent cōnficerent, quamquam, cum ignōrāret eōs deōs esse, dubitābat num duo hominēs tanta moenia aedificāre possent. Attamen, cum dī sōlī mānsissent, Apollō, 235 lyrā suā canēns, effēcit ut saxa ipsa per sē movērentur ad mūrōs aedificandōs; Neptūnus vērō eadem saxa, vīcīnī maris flūctibus tergendō, quasi aurum lūcentia fēcit.

at-tamen = tamen manēre mānsisse

lyra -ae f = fidēs

vīcīnus -a -um = quī prope est

240 Cum vērō Apollō et Neptūnus opus magnificē perfēcissent, ā Lāomedonte petīvērunt ut pecūniam, quam pollicitus erat, daret; at tyrannus ille superbus, etsī stupuit cum pulcherrima et validissima moenia tam brevī tempore aedificāta esse vīdisset, negāvit sē tantum pretium solūtūrum esse, eōsque indignīs verbīs reprehēnsōs dimīsit.

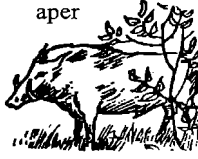
stupēre -uisse

tridēns -entis <i>m</i> (<i>v. pāg.</i> 83)	<p>Cum tālem iniūriam passī essent, dī, īrātī, Lāomedonta sevērissimē pūnīre cōstituērunt: Neptūnus igitur, ut poenā 245 rēgem afficeret, cum flūctūs tridente percussisset, ex marī ferōcissimum mōnstrum, quod omnia vorābat, excitāvit; Apollō vērō, cum in collem urbī impendentem ascendisset, arcū suō aureō sagittās iaciēns, efficiēbat ut plūrimī Trōiānī aegrotārent atque horrendā morte perīrent. 250</p>
im-pendēre = sup̄rā stāre	<p>Vātēs, ā rēge interrogātus quid facere posset, ut cīvēs suōs tantīs malīs liberāret, eum hortātus est ut mōnstrō illī saevissimō Hēsionam fīliam offerret. “Utinam possēs” inquit, “ō rēx, aliō modō ab urbe deōrum invidiam āvertere; tibi tamen nūlla alia restat via. Tanta enim iam incolārum caedes 255 facta est, ut meminisse horream. Necesse igitur est tuam fīliam expōnere.”</p>
vātēs -is <i>m/f</i> : homō quī, deōrum auxiliō, rēs futūrās dīcit antequam ipsae fiant	<p>Rēx, cum nullō aliō modō deōrum īram minuere sē posse vidēret, quamquam māximō dolōre afficiebātur, virginem catēnīs vīnctam in maris lītore expōnī iussit ut ā mōnstrō illō 260 marīnō vorārētur. Cīvēs maerentēs ita animō permovēbantur, ut vix lacrimās tenēre possent.</p>
marīnus -a -um < mare	<p>Herculēs autem, quī forte prope Trōiam errābat, cum miseram puellam in ōrā vīnctam vīdisset, eī appropinquāvit, ut auxilium ferret. Lāomedōn igitur, cum Herculem 265 cōspexisset, hīs verbīs eum allocūtus est: “Duōs magnificōs equōs, quōs Iuppiter mihi dōnāvit, tibi dabō, sī fīliam ā tam horrendā morte servāveris”</p>
Herculēs -is <i>m</i> (<i>v. pāg.</i> 14)	<p>Diū in lītore apud virginem Herculēs exspectāvit iamque dubitāre coeperat num vātēs vērūm dīxisset, cum subitō, 270 paulō ante lūcem, ē mediō marī ēmergēns, mōnstrum ingēns in puellam impetum fēcit. Herculēs tamen, cum parātus esset ad eam dēfendendam, illum impetum facilē sustinuit, ac post brevem cruentamque pugnam ferōcem illam bēstiam necāvit.</p>
sustinēre -tinuisse -tentum	<p>Cum vērō, mōnstrō interfectō, ā Lāomedonte praemium 275 prōmissum petīvisset, eum quoque rēx fallere conātus est, atque aliōs equōs minus pretiōsōs prō iīs, quōs prōmīserat, eī dare volēbat. Herculēs igitur, īrātus, duodēvigintī cum nāvibus mīlitum plēnīs Trōiam oppugnāvit et, Lāomedonte necātō, Hēsionam Telamōnī, amīcō suō, uxōrem dedit. 280</p>
Telamō -ōnis <i>m</i>	

5. Adōnis

Adōnis -is *m*

Venus, amōris dea, pulcherrimum puerum mortālem
 amābat, cui nōmen Adōnis erat. Cum vērō iuuenis ille
 fortissimus per silvās et arduōs montēs errāre atque ferās,
 quae ibi latēbant, persequī solēret, Venus, quae timēbat nē
 285 bēstiae saevae eī aliquō modō nocērent,
 etiam atque etiam monēbat nē in lupōs, leō-
 nēs, ursōs aut aprōs impetum faceret, quī
 omnium perīculōsissimī esse vidēbantur.

aper

ursus -ī *m* (v. pāg. 93)
 aper aprī *m*: porcus ferus

Cum autem ōlim dea summum Olympum currū suō petī-
 290 visset atque Adōnem solum in silvā relīquisset, puer, quī aprī
 vestīgia in terrā cōspexerat, Veneris verba oblītus, canēs
 suōs hortātus est, ut ferōcem illam bēstiam quam celerrimē
 sequerentur: erat enim cupidissimus illīus ferae capiendae.
 Canēs, hūc et illūc currentēs, vestigia sequēbantur ad bēstiam

Olympus -ī *m* = mōns Graeciae, ubi deī
 habitant
 relinquere -līquisse -lictum

295 inveniendam; tandem aprum inventum ex
 dumīs, in quibus sē occultāverat, expulērunt;
 quī, cum ex latibulō suō excurrisset atque fu-
 gere vellet, ab Adōne, quī parātus erat ad eum
 trānsfigendum, hastā percussus cecidit.

dūmus -ī *m*
 ex-pellere -pulisce -pulsum
 latibulum -ī *n* (< latēre): locus in quō aliquis
 sē occultat | ex-currere -risce

300 Prōtinus autem saevus aper, quamquam graviter vulnerā-
 tus erat, hastam dentibus prehēnsam ex vulnere extrāxit,
 atque in puerum, quī locum tūtum quaerēbat, ferōcissimē im-
 petum fēcit et tōtōs dentēs in eius crūs fīxit, ex quō ingēns
 sanguinis cōpia effūsa est. Adōnis, gravissimē vulnerātus, ad
 305 terram cecidit vīribus āmissīs.

prehendere -disce -ēsum
 ex-trahere

Cum Venus, quae dē altō Olympō tunc
 dēscendēbat, eius clāmōrēs audīvisset, ita
 permōta est, ut ventō celerius trāns mon-
 tēs amnēsque per āera volāret, mīrābilī

olor

310 currū vecta, quem candidī olōrēs trahēbant; cum vērō pue-
 rum inter arborēs humī iacentem atque in suō sanguine mo-
 rientem vīdisset, magnō animī dolōre affecta, prōtinus dē
 currū suō dēsiluit, atque multīs cum lacrimīs capillum et ve-
 stem flēns scindēbat et percutiēbat manibus pectus: ita mae-
 315 rēbat dea, cum puerum quem ante omnēs amābat horrendā
 morte pereuntem vidēret. “Ō mī amātissime Adōni,” clāmā-

olor -ōris *m*

Adōni voc

Venus, cum videat Adonem morientem, magno animi dolore afficitur

bat inter lacrimās, “utinam mē audīvissēs! Utinam bēstiās
ferās cāvissēs! Sī meīs verbīs paruisses, nōn tam indignē
mortuus esses in manibus meīs ex hōc gravissimō vulnere!

320 Quid faciam nunc? Quōmodo mē consolārī possim?”

Haec verba locūta, cruōrem, quī circā fōrmōsissimum
puerī corpus sparsus erat, manū tetigit: et ecce: cruor in ru-
brum et pulcherrimum flōrem sine morā mūtātus est, quī
adhūc, ad puerī illīus memōriam servandam, campōs colōre

325 sanguinis ōmat.

Hyacinthus, disci ictu percussus, in manibus Apollinis ex vulnere moritur

AD CAPITVLVM XXXIV

1. Apollō et Hyacinthus

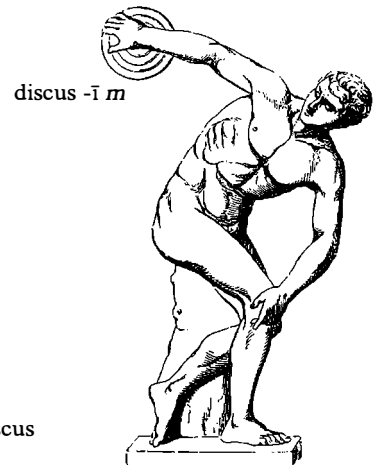
Hyacinthus -ī m

Cum ōlim Apollō, lūcis cantūsque deus, in terrīs
fōrmōsissimum puerum cōspexisset, quī eī pulchrior
quam omnēs immortalēs vīsus erat, dē altō Olympō dēscendit
ut cum eō inter hominēs versārētur. Nihil enim eī grātius iam
5 poterat esse quam ipsum nōmen Hyacinthī: sīc enim puer
vocābātur.

Tam laetus erat Apollō, ut cum Hyacinthō tōtōs diēs
cōnsūmere vellet, ut cum eō per silvās et campōs errāret, aut
in mollī herbā, sōle in caelō lūcente, apud pūrum rīvum in
10 arboris umbrā quiēsceret. Saepe etiam gaudēbant lūdendō:
modo enim certābant cursū, modo hastīs aut discīs iaciendīs;
modo vērō in flūminum aquis natābant. Apollō tantō amōre
ergā puerum accēsus erat, ut eum in omnibus certāminibus
vincere sineret, nē trīstitiā afficerētur, sī fortē victus esset.

15 Ōlim igitur, cum, positīs vestīmentīs, oleō membra
aspersissent, in lātissimō campō herbīs opertō discīs iactandīs
certābant; Hyacinthus, quī certandī studiōsissimus erat, prior
discum in āera omnibus lacertōrum vīribus ēmīsit; quī, sē
celerrimē vertēns, ūsque ad caelum ascendit, atque, cum
20 nūbēs scīdisset, rūsus ad terram dēscendit, ceciditque procul
ā locō unde puer et deus intuēbantur. Laudat Apollō
Hyacinthī vīrēs et artem: gaudet atque laetātur puerī animus
amicī deī laude.

Erat tunc Apollinī tempus mittendī discī per āera: quī, cum
25 vincere nōllet, minōre vī suum discum iēcit, nē longius
caderet quam discus Hyacintī; utinam tamen numquam

quī: discus

ē-mittere

flātus -ūs *m* < flāre

ictus -ūs < īcere

ēmīssisset! Zephyrus enim, quī iam diū, occultātus inter nūbēs,
eōs lūdentēs spectābat, cum ipse quoque puerī amōre
accēnsus esset, et Apollinī hāc dē causā invidēret, Irātus in
discum vehementī flātū spīrāvit; quod cum fēcisset, discus, 30
dē suō cursū flectēns, Hyacinthī caput graviter percussit.
Puer, cum tam validō ictū pulsātus esset, statim ad terram
cecidit atque in manibus Apollinis, quī continuō accurrerat
ad auxilium ferendum, ex vulnere mortuus est.

Apollō vērō maestus multīs cum lacrimīs amicī mortem 35
lūgēbat eiusque fōrmōsissimum corpus sine vītā
complectēns, sē ipse accūsābat: “Nisi discum iēcissem, nōn
mortuus esses, mī Hyacinthe, tam iuvenis, tantāque
pulchritūdine ōmnātus! Quid nunc faciam? Nisi deus essem,
ego quoque tēcum, amīce cārissime, dolōre morerer!” 40

Cum tālia dīceret, sanguis ex Hyacinthī vulnere effundī
nōn dēsīnēbat; quī, cum terram attigisset, in pulcherrimum
mīrābilemque flōrem mūtātus est. Quem cum Apollō vīdisset,
“Hic flōs” inquit “ad tuam memoriam servandam ortus, in sē
inscrīptam habēbit meī dolōris vōcem!” 45

Haec locūtus, manū leviter flōris folia tetigit: et ecce!
Statim in iīs ‘AI’ litterae ad Apollinis clāmōrem
commemorandum appāruērunt, quae adhūc in illīus flōris
foliīs scrīpta cernuntur.

Pāstor, quī in campō ovēs pascēbat, cum haec omnia vīdisset, 50
trīstis ac maerēns hoc carmen continuō compositum animō
valdē commōtō cecinit:

com-movēre (< cum + movēre) =
permovēre (animum)

aurātus -a -um = aurō opertus
dīvus -ī *m* = deus | tēcta: domōs

rīdentia (: fertilia) arva
arvum -ī *n* = ager quī arātur

pel-licere -lēxisse lectum = allicere
puerī honestī

mortālem amīcum

Phoebus -ī *m* Apollō
aura -ae *f.* ventus levis

Dēscendēbat Apollō altō dē vertice Olympī
aurātāsque domōs, dīvōrum tēcta, relinquēns,
oppida clāra hominum, rīdentiaque arva petēbat 55
egregiā puerī fōrmā plectus honestī,
iungī mortālem sibi nōn contemnit amīcum.
Nōmen dulce sonāns Phoebō levis aura ferēbat:
grātius illī nīl Hyacinthī nōmine vīsum est.

- 60 Cum puerō lūdēbat Apollō prātō in apertō:
corporibus nūdīs, agitantēs candida membra
splendida mittēbant trāns āera pondera discī.
Invidus adstābat vehementī flāmine anhēlāns
occiduus ventus, quī vēris signa redūcit.
- 65 Attamen, īrātus, puerum nunc laedere māvult
auricomum sibi quī dīvum praepōnit amantī.
Nūbēs ex tōtō caelō iam congerit ātrās
quās Zephyrī flātūs saepe ante fugāre solēbant.
Āmēns ōdit amatque ruitque solō impete caecō
- 70 sēcumque ipse igitur tanta impia dicta revolvit:
“Sī mē fastīdis rēfugisque fronte superbā
ō fōrmōse puer, nimiō splendōre corusce,
ō Hyacinthe cuī radiant ut sīdera ocellī
quīs tū mē miserē perdis, nunc accipe poenās:
- 75 umquam nēmō tē, mē nunc sī spernis, amābit.
Sīc fātus lacrimāns, īnfestō flāmine flāvit;
Vīribus tunc magnīs scīdit deus āera discō
At discum Zephyrus dēflexit flātū odiōso
in vultūs, Hyacinthe, tuōs. Expalluit aequē
- 80 quam puer ipse deus collāpsōsque excipit artūs,
et modo tē refovet, modo trīstia vulnera siccāt,
nunc animam admōtīs fugientem sustinet herbīs.
Nīl prōsunt artēs: erat immedicābile vulnus.
- “Lāberis, Oealide...
- 85 Phoebus ait “videōque tuum, mea crīmina, vulnus.
Tū dolor es facinusque meum...
- prātum -ī *n* = ārea herbā operta
agitāre = citō movēre
splendidus -a -um = splendēs
pondus -eris *n* = aliquid grave; splendida
pondera discī: discōs lūcentēs et gravēs
invidus -a -um quī invidet | ad-stāre
vehemēns -entis: quī vī ūtitur, violentus
flāmen -minis *n* < flāre | anhēlāre = vī flāre
occiduus -a -um < occidēs; o. ventus
= Zephyrus
at-tamen = tamen
auri-comus -a -um < aurum + coma (= capillus)
quī sibi amantī praepōnit (: praefert) dīvum
auricomum (: Apollinem)
nūbēs ātrās | con-gerere: in unum locum ferre
fugāre = in fugam vertere
ā-mēns -entis = cui mēns sāna nōn est
ruere = sē prōicere
impes -petis *m* = impetus
impius -a -um: improbus | re-volvere = iterum
iterumque cogitāre
fastīdire = contemnere
re-fugere
splendor -ōris *m* = lūx clārissima
coruscus -a -um = quī subitō lūcet
radiāre = ē-mittere *radiōs*, lūcēre
radius -ī *m* (*v. pāg.* 43) | sīdus -eris = stēlla
quīs = quibus
sī mē spernis, nēmō umquam tē amābit
spernere = contemnere
fārī fātum; sīc fātus = sīc locūtus
dē-flectere = vertere
vultūs tuōs: vultum tuum | ex-palluit
aequē quam: eōdem modō atque
col-lābī (< cum + lābī) = ad terram subitō lābī
ex-cipere: excipit artūs = accipit lābentia
membra | artus -ūs *m* = membrum
re-fovēre = amanter complectī
siccāre = siccum facere
admōtis herbīs ūsus herbīs
sustinet: retinet
immedicābilis -e = quī sanārī nōn potest
lāberis moreris | Oealides -idae (*voc -e*) *m*
Hyacinthus, fīlius Oealī
videōque tuum vulnus, quod est crīmen
meum (= culpa mea)
crīmen -inis *n* = id quod accūsātur, culpa
facinus -oris *n* = scelus

fūnus -eris *n* mors
 auctor -ōris *m* = is ā quō rēs orta est, quī
 rem fēcit

amāvisse

reddere: relinquere

lyra fīdēs (v. *pāg.* 103) | pulsa pulsāta, tacta
 sonāre = sonum dare / facere; tē carmina no-
 stra sonābunt: dē tē erunt carmina mea
 et tū, quī factus es flōs novus, imitāberis no-
 strōs (: meōs) gemitūs | gemitus -ūs *m* = vōx
 doloris

in humō
 signāverat: colōre affecerat

sī nōn esset: praeter quam quod est

purpureus -a -um = ruber

Narcissus -ī *m*
 Echō -ūs *f*
 nymp̄ha -ae *f* = nymp̄hae sunt deae minōrēs,
 quae silvās, montēs, flūmina incolunt

dē-lūdere -lūsisse -lūsum = fallere

ūsus -ūs *m* < ūtī

....ego sum tibi fūneris auctor.

Quae mea culpa tamen, nisi sī lūsisse vocārī
 culpa potest, nisi culpa potest et amāsse vocārī?

Atque utinam tēcumque morī vītamque licēret

reddere!

Semper eris mēcum...

Tē lyra pulsa manū, tē carmina nostra sonābunt,
 flōsque novus scrīptō gemitūs imitābere nostrōs.”

ecce cruor, quī fūsus humō signāverat herbās,
 dēsinit esse cruor...

flōs oritur fōrmamque capit, quam līlia, sī nōn
 purpureus color hīs, argenteus esset in illīs.

Nōn satis hoc Phoebō est:...

ipse suōs gemitūs foliīs īnscrībit, et « AI AI »

flōs habet īnscrīptum.

2. Narcissus et Ēchō

Fuit Ēchō iūcundissima nymp̄ha, quae tam pulchrā vōce
 canere fābulāsque tam bellē nārrāre solēbat, ut ipsa Iūnō,
 deōrum rēgīna, saepe ex altō Olympō dēscenderet, ut eam
 canentem loquentemve studiōsē audīret.

Cum vērō Iuppiter, quī sōlus et sine uxōre per aliquod
 temporis spatium manēre volēbat, hoc animadvertisset,
 nymp̄ham rogāvit ut Iūnōnem arcesseret eamque fābulīs
 nārrandīs aut carminibus canendīs longīsque sermōnibus
 retinēret dum ipse suīs rēbus studēret. Cum autem Iūnō sē ā
 nymp̄hā dēlūsam esse sēnsisset, eam sevērē pūnīre cōstituit:

“Huius” ait “linguae, quā sum dēlūsa, potestās
 parva tibī dabitur vōcisque brevissimus ūsus!”

Rēque minās firmat: tantum haec in fine loquendī

115 ingeminat vōcēs audītaque verba reportat.

minae -ārum *f pl* = dicta minantia
haec: Ēchō
ingemināre = iterum facere
ingemināre vōcēs bis eādem vōcēs dicere
re-portāre

Ex eō igitur tempore misera Ēchō nōn iam ipsa quidquam dīcere, sed modo novissima aliōrum hominum verba repetere potuit.

120 Cum ōlim infēlix nympha per silvās errāret, subitō Narcissum, fōrmōsissimum adulescentulum sēdecim annōrum, quī arcū et sagittīs armātus timidōs cervōs persequēbātur, cōnspexit; quem cum prīmum pulcherrimīs membrīs currentem cervīque vestīgia oculīs quaerentem vīdisset, statim amāvit nec iam sine eō sē vīvere posse putāvit.

adulēscēntulus -ī *m* = adulēscēns (nōndum XX annōrum)
cervus -ī *m* (*v. pāg.* 30)

125 Cum igitur nympha ad eum accessisset sēque post arborem occultāvisset, Narcissus, quī nōn iam amīcōs, quibuscum ad vēnandum in silvam vēnerat, vidēbat, “Num quis adest?” inquit. Quibus verbīs Ēchō statim “Adest!” respondit. Narcissus stupuit; cum vērō in omnēs partēs spectāvisset,
130 neque quemquam circā sē vīdisset,

vēnārī = ferās persequī et occidere

vōce “Venī!” magnā clāmat: vocat illa vocantem.

vōce magnā
illa: Ēchō

Respicit et rūsus nullō veniente “Quid” inquit

Narcissus respicit | re-spicere ↔ prōspicere

“mē fugis?” et totidem, quot dīxit, verba recēpit.

tot-idem = idem numerus
totidem, quot dīxit, verba: tot verba, quot dīxerat

135 Cum etiam atque etiam Narcissus vōcem audīvisset ad suās vōcēs respondentem, nēminem tamen vīdisset, per silvam ambulāre perrēxit; cum vērō ad apertum campum arboribus circumdatum pervēnisset, “Hūc coeāmus” dīxit magnā vōce. Respondēns Ēchō continuō “Coeāmus!” repetīvit,

co-īre

ēgressaque silvā

ēgredī ēgressum

140 ībat, ut iniceret spērātō brachia collō;

in-icere
spērātō collō

ille fugit fugiēnsque “Manūs complexibus aufer!

complexus -ūs *m* < complectī; “Manūs ā complexibus aufer” manus abstinē ā mē

Ante” ait ”ēmoriar, quam sit tibi cōpia nostrī”;

tibi sit cōpia nostrī = mē in potestāte tuā habeās
nōs, *gen* nostrī

rettulit illa nihil nisi “sit tibi cōpia nostrī!”

dē-pōnere = dimittere
repulsa -ae *f* < re-pellere
ex-tenuāre = tenuem facere

paulātim *adv* = paulum ac paulum (↔ subitō)

lapis -idis *m* (v. *pāg.* 67)

inde = ex eō tempore
latet *in* silvīs

ab omnibus

dē-spicere -spexisse -spectum

cupīvĕre = cupīvĕrunt

in tenerā formā | superbia -ae *f* < superbus

tetigĕre = tetigĕrunt

fōns fontis *m* = aqua ē terrā ĕrumpĕns (v. *pāg.* 44) | illīmis -e = pūrus

nitidus -a -um = pūriſſimus ac pulchrĕ lūcĕns
pāscere pāvisse pāstum | capella -ae *f* = parva
capra | *capra* -ae *f* (v. *pāg.* 54)

contingere -tigisse (< cum + tangere) = tangere
volucris -is *f* = avis

turbāvĕrat

sēdāre = tranquillum facere (↔ turbāre);

Nympha misera, cum tam turpiter sē contemptam esse
sēnsisset, iterum in silvās fūgit ibique latuit, pudōre affecta, 145
vīvĕns obscūrīs in antrīs; nec tamen poterat ex animō
dēpōnere amōrem, quī, immō, ob dolōrem repulsae etiam
atque etiam crēscēbat; cūrīs cōnfectum corpus extenuātur, et
membra in diēs graciliōra fiunt; paulātim nihil restat, nisi vōx
et ossa; vōx tandem manet sōla, ossa in lapidem conversa 150
sunt. Vōx igitur sine corpore

inde latet silvīs nullōque in monte vidĕtur,
omnibus audītur: sonus est, quī vīvit in illā.

Intereā pulcherrimus ille puer tantum errandō in silvīs
ferīsque persequendīs gaudēbat, neque quemquam sē amāre 155
sinēbat, sed omnēs, eōdem modō quō Ēchō dēspecta erat,
contemnēbat:

multī illum iuvenēs, multae cupiĕre puellae;
sed fuit in tenerā tam dūra superbia fōrmā,
nullī illum iuvenēs, nullae tetigĕre puellae. 160

Ōlim pervēnit Narcissus ad amoenissimum locum, ubi
altissimae arborēs umbram in rīvum faciēbant pūriſſimae
aquae:

fōns erat illīmis, nitidīs argenteus undīs,
quem neque pāstōrēs neque pāstae monte capellae 165
contigerant aliudve pecus, quem nulla volucris
nec fera turbārat nec lāpsus ab arbore rāmus;

circā fontem erat mollis herba, in quā puer cum fessus
esset currendō per silvam, recubuit; deinde, cum sitim
paterĕtur, vultum ad aquam admōvit; cum vĕrō suam 170
imāginem in aquā vīdisset, crēdidit ibi fōrmōsissimum latĕre
puerum; cuius amōre statim accĕnsus est,

dumque sitim sēdāre cupit, sitis altera crēvit,
dumque bibit, vīsae correptus imāgine fōrmae

175 spem sine corpore amat: corpus putat esse, quod umbra est.

Stupuit Narcissus cum, humī iacēns, spectāvisset illōs
oculōs, quae quasi lūcentia sīdera, ex aquā eum intuērī
vidēbantur, et capillōs dignōs Bacchō, dignōs Apolline,
pulcherrimāsque genās et candidum collum decusque

180 ōris et in niveō mixtum candōre rubōrem,
cūnctaque mīrātur, quibus est mīrābilis ipse:
sē cupit (imprūdēns!) et, quī probat, ipse probātur,
dumque petit, petitur, pariterque accendit et ārdet.

185 Ō, quotiēs dedit ōscula fontī! Quotiēs conātus est frūstrā
imāginem, quam in aquā vidēbat, complectī!

Bracchia mersit aquīs nec sē dēprēndit in illīs!
Quid videat, nescit; sed quod videt, ūritur illō;

Miser Narcisse, nōnne intellegis nullō in locō, nisi in tē
ipsō, esse quod petis?

190 Ista re-percussae, quam cernis, imāginis umbra est:
nīl habet ista suī; tēcum vēnitque manetque;
tēcum discēdet, sī tu discēdere possīs!

195 Tantus fit amor, quō ūritur, ut neque dē cibō neque dē
sommō capiendō iam cūret: nam ex eō locō āvertī nōn iam
vult, neque aliud cupit nisi omnī tempore fōrmōsissimam
illam imāginem spectāre; Sīc vērō inter lacrimās ait:

“Et placet et videō; sed quod videōque placetque,
nōn tamen inveniō” (tantus tenet error amantem!)

(sitim) s. = minuere

cor-ripere (< rapere)
vīsae fōrmae

Bacchus

stupēre -uisse

sīdus -eris *n* = stella

Bacchus -ī *m*

decus -oris *n*
= pulchritūdō

niveus -a -um (< nix) = candidus (ut nix)

candor -ōris *m* = color candidus

rubor -ōris *m* = color ruber

im-prūdēns -entis ↔ prūdēns

probāre = probum (: pulchrum) esse putāre

ārdere = igne (: amōre) cōnsūmī

aquīs in aquās

dē-prehendit

ūritur illō quod videt

re-percutere

umbra re-percussae imāginis

sē, gen suī

quōque: et ut

Narcissus amore capitur suae imaginis in fonte repercussae

“Quōque magis doleam, nec nōs mare sēparat ingēns
 200 nec via nec montēs nec clausīs moenia portīs;
 exiguā prohibēmur aquā! Cupit ipse tenērī:
 nam quotiēs liquidīs porrēximus ōscula lymphīs,
 hic totiēs ad mē resupīnō nītitur ōre.
 Posse putēs tangī: minimum est, quod amantibus obstat!
 205 Quisquis es, hūc exī! Quid mē, puer ūnice, fallis
 quōve, petītus, abīs? Certē nec fōrma nec aetās
 est mea, quam fugiās, et amārunt mē quoque nymphae!
 Spem mihi (nescio quam) vultū prōmittis amīcō,
 cumque ego porrēxī tibi brachia, porrigis ultrō,
 210 cum rīsī, arrīdēs; lacrimās quoque saepe notāvī
 mē lacrimante tuās!”

sē-parāre ↔ coniungere

ipse: quī in aquā cernitur

quotiēs... totiēs | liquidīs lymphīs
 liquidus -a -um = fluēns (ut aqua), pūrus
 lymphā -ae f = aqua | nīti: accēdere conārī
 resupīnus -a -um = in tergō iacēns
 ad mē resupīnō ōre nītitur: ōre ad mē nītitur
 quasi in tergō iacēret | putēs posse tangī
 aliquis putāre possit tē tangī posse (: vidēris
 ferē tangī posse) | ob-stāre = viam claudere
 quid: cūr | ūnicus -a -um = ūnus et sōlus
 (: cārissimus)

quamquam petītus

amāvērunt

porrigere porrēxisse = extendere
 ultrō = volēns, per tē
 ar-rīdēre < ad + rīdēre
 notāre = animadvertere
 lacrimās tuās

Post multōs diēs multāsque noctēs tandem Narcissus
 intellēxit eam, quam in aquā vidēbat, nihil aliud esse nisi suī
 ipsīus imāginem:

215 “Iste ego sum: sēnsī, nec mē mea fallit imāgō;
 ūror amōre meī: flammās moveōque ferōque.
 quid faciam? roger anne rogem? quid deinde rogābō?
 quod cupiō mēcum est...
 Ō utinam ā nōstrō sēcēdere corpore possem!
 220 vōtum in amante novum: vellem, quod amāmus, abesset!”

sentīre sēnsisse sēnsū

nom ego, *gen* meī
 ferō patior

ā nostrō (: meō) corpore sēcēdere
 sē-cēdere = discēdere
 vōtum -ī n = voluntās
 vōtum in amante novum nūllus umquam
 amāns id voluit quod ego

Cum tālia verba dīceret, puer miserē flēbat, et lacrimīs
 turbāvit aquās; tum in lacū nihil aliud cōspexit nisi
 obscūram quandam fōrmam abeuntem;

quam cum vīdisset abīre,

225 “Quō refugis? Remanē, nec mē, crūdēlis, amantem

nec dēsere = atque nōlī dēserere
tangere nōn est (: nōn licet)

dēsere!” clāmāvit; “Liceat, quod tangere nōn est,
aspicere!”

Haec locūtus, dolēns vestem scīdīt, et nūdum pectus
candidīs manibus percussit; deinde vīrēs magis magisque
āmīsīt;

230

corpus, quod quondam
quondam *adv* = olim

nec corpus remanet, quondam quod amāverat Ēchō.

Amōre cōnsūptus,

viridis -e = herbae colōre
sub-mittere -mīsisse -missum ↔ tollere

ille caput viridī fessum submīsīt in herbā,

lūmen -inis *n* = lūx; lūmina = oculī

lūmina mors clausit dominī mīrantia fōrmam:

in Īnfernā sēde receptus

tum quoque sē, postquam est Īnfernā sēde receptus,

235

Stygia aqua = fluvius *Styx*
Styx -gis *f* = fluvius apud Īnferōs

in Stygiā spectābat aquā.

lūgēre lūxisse
ad-sonāre -uisse (+ *dat*)
= sonum dare (ūna cum)
rogus -ī *m*

Lūxērunt omnēs nymphae; lūgentibus adsonuit Ēchō; sed
cum iam rogum parāvissent, in quō corpus pōnerent,

nusquam *adv* = nūllō in locō
croceus -a -um = aureō colōre

nusquam corpus erat; croceum prō corpore flōrem

foliīs medium cingentibus albīs cuius pars
media albīs foliīs cingitur

inveniunt foliīs medium cingentibus albīs.

240

Pōmōna -ae *f*
Vertumnus -ī *m*

3. Pomōna et Vertumnus

nympha -ae *f*: nymphae sunt deae minōrēs
quae silvās, montēs, flūmina incolunt

Fuit Pōmōna nympha Latīna, quae studiōsissima erat
colendī hortōs:

fēlīx -īcis = fertilis; (pōma) fēlīcia = multa et
pulchra | pōmum -ī *n* = pōma sunt māla,
pira, ūvae, cēt.

nōn silvās illa nec amnēs,

rūs amat et rāmōs fēlīcia pōma ferentēs,

ex quibus ipsa nōmen habuerat; manū numquam hastam 245
tenēbat, nequa alia eī arma grāta erant, praeter fālcem quā
rāmōs nimis longōs secābat, aut nimis magnam foliōrum
cōpiam minuēbat. Nec umquam arborēs sitim patī sinēbat,
sed saepe terram aquā flūminum rigābat, nē sicca fieret:

250 hic amor, hoc studium, Veneris quoque nūlla cupīdō est;

Veneris amōris
cupīdō -inis *f* = cupiditās

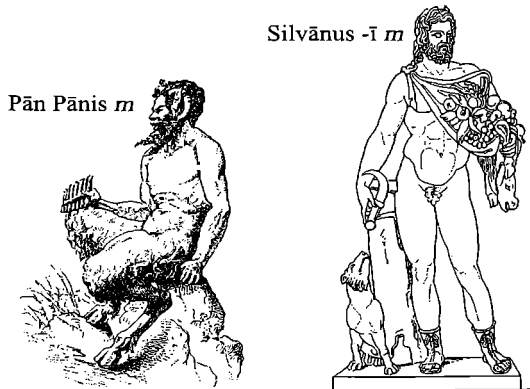
Nam, quamquam multī et mortālēs et immortalēs eam
amābant, omnēs virōs omnēsque deōs fugere solēbat, sōlis
suīs frūgibus pōmīsque contenta. Neque igitur Satyrī, neque
Pān et Silvānus, silvārum dī, ad eam accēdere potuerant, etsī
255 nōn parvō amōre accēnsī erant; sed

superābat amandō

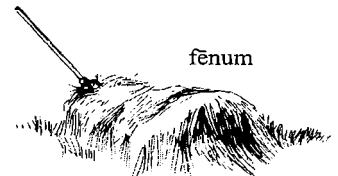
hōs quoque Vertumnus neque erat fēlicior illīs.

superāre = vincere, melior esse quam

hōs Satyrōs, Pānem, Silvānum

corbis -is *f*

fēnum

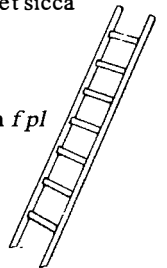
Quī Vertumnus, ut Pōmōnae hortīs appropinquāret, saepe
agricolae vestīmenta induēbat, et in umerīs corbēs frūmentī
260 plēnās ferēbat, vel, miscēns fēnum capillīs, faciēbat ut
rūsticō similis esse vidērētur; saepe ita virgam manū portābat,
ut crēderēs eum modo ex arātrō bovēs solvisse; falcem
gerēns, vītēs nūper putāvisse vidēbātur; cum vērō scalās
umerīs portāret, efficere volēbat, ut nympha sē ad pōma
265 carpēda ire arbitrārētur. Interdum, armātus gladiō, mīlitis
fōrmam sūmēbat; nōnnumquam, harundine sūmptā, piscātōrī
similem sē ipse faciēbat; modo hāc, modo illā veste
induēbātur, ut ferē occultus ac latēns prope Pōmōnae hortōs
ad eam spectandam venīret.

faenum -ī *n* = herba secta et sicca

virō rūsticō: agricolae

scālae -ārum *f pl*

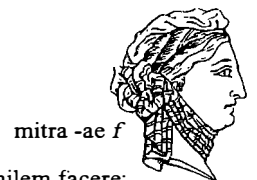
putāre = secāre rāmōs
nimis longōs

harundō -inis *f* calamus quō piscēs
capiuntur

occultus -a -um = quī occultātur, latēns

270 Cum autem intellēxisset nūllum virum in Pōmōnae hortōs
admittī, mitrā in capite positā, membra sustinēns baculō et
albōs capillōs sibi addēns simulāvit sē esse anum

mitra -ae *f*

simulāre = similem facere;
simulat sē esse = agit velut sī esset

...cultōsque intrāvit in hortōs

cultus -a -um *part* < colere

pōmaque mīrāta est.

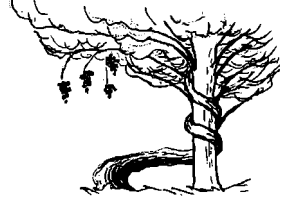
Quae cum admīrāta esset, nymphae artem valdē laudāvit, 275

laudātae *puellae*

paucaque laudātae dedit ōscula, quālia numquam
vēra dedisset anus,

pōmīs (: propter pōma) gravēs

pendēre: ūvae ex
ulmō pendent

ulmus -ī f

et cōnsēdit humī suspiciēns arborum rāmōs autumnī pōmīs
gravēs. Habēbat ante oculōs ulmum pulcherrimam, ex quā
pendēbant mīrābilēs ūvae; quās cum multīs verbīs 280
laudāvisset, “ At sī arbor ” inquit “ stāret sine vīte, nūlla esset
causa cūr hominēs eam peterent, praeter umbram, quam facit;
haec quoque vītis, quae cum ulmō iūncta est, in arbore
quiēscit; sī enim nōn nūpta esset, humī iacēret;

nōn tangeris nōn movēris

tū tamen exemplō nōn tangeris arboris huius 285

concupitus -ūs m (< cum + cubāre)

concupitūsque fugis nec tē coniungere cūrās:
atque utinam vellēs!...

āversāre = saepe āvertere

Nunc quoque, cum fugiās āversērisque petentēs,

sēmideus -ī m = ex dīmidīā parte deus

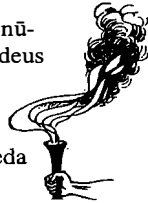
mīlle virī cupiunt et sēmideīque deīque

quaecumque nūmina = omnia nū-
mina quae | nūmen -inis n = deus

et quaecumque tenent Albānōs nūmina montēs. 290

quae nam ego

taeda

vulgāris -e = commūnis
taeda -ae f: cum vir et fēmina coniugēs fiunt,
taedae ante eōs feruntur | rē-icere (< -iacere)
torus -ī m = lectus | socius -ī m = quī commū-
nī fortūnā/negōtiō coniungitur cum aliquō
sē-ligere = ēligere

sed tū sī sapiēs, sī tē bene iungere anumque

hanc audīre volēs (quae tē plūs omnibus illīs,

plūs, quam crēdis, amō): vulgārēs rēice taedās

Vertumnumque torī socium tibi sēlige!...

ā latere tuō discēdet tē dēseret

Semper enim tē amābit neque umquam ā latere tuō discēdet; 295

haec loca sōla incolit, nec errat per tōtum terrārum orbem: sicut

tū ipsa, ille quoque hortōs dīligit quōs magnā cum cūrā colit.

Praetereā iuvenis est, et pulchrā faciē; et est parātus ad facienda

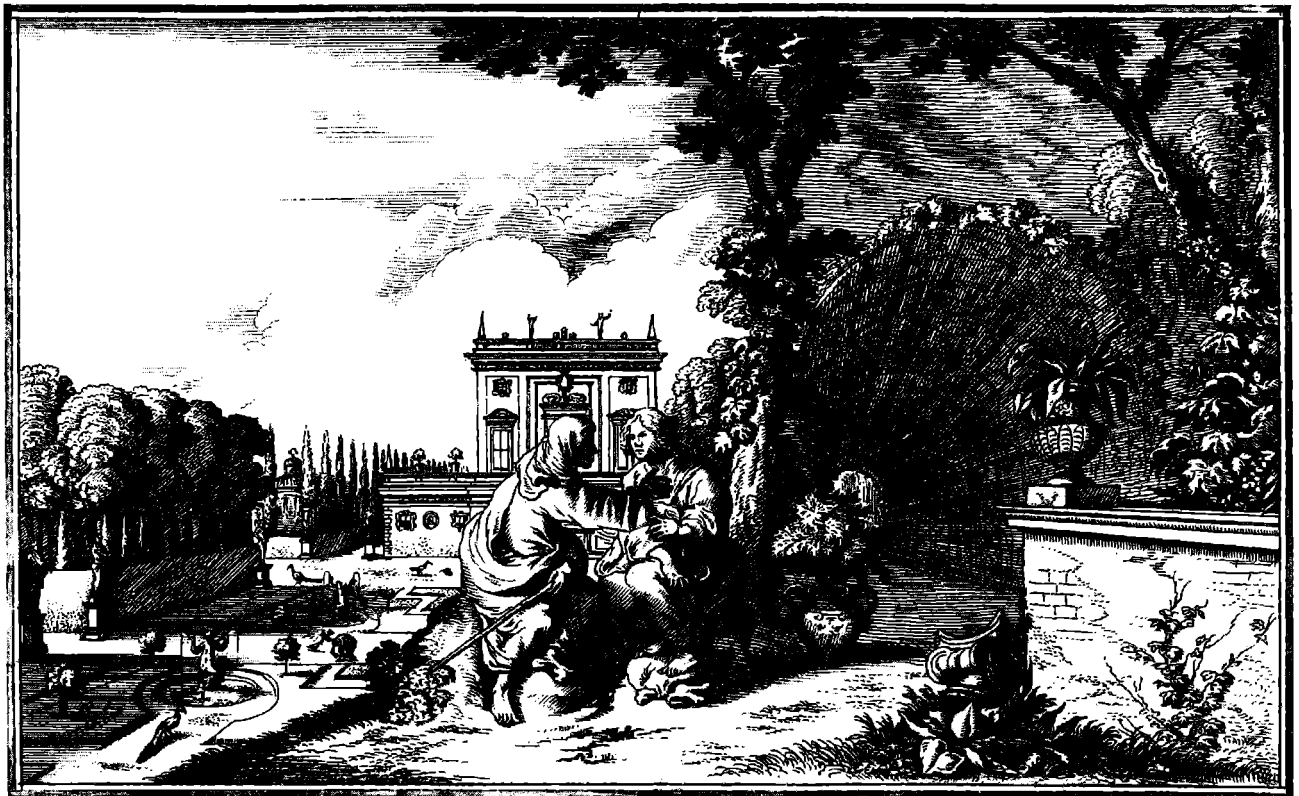
omnia quae iusseris. Nē eum sprēveris! Nōnne scīs quid ōlim

Anaxaretī factum sit, quae Iphidis amōrem dēspexerat?” 300

spernere sprēvisse sprētum
contemnere
Anaxarētē -ēs (acc -ēn) f Gr
Iphis -idis (acc Gr Iphin) m

At Pōmōna, quae fābulam ignōrābat, ab anū quaerit ‘quid

illī fēminae acciderit?’ Cui anus: “ Cum Iphis, quī pauper fuit

Vertumnus, simulans se esse anum, in Pomonae hortos ingressus, cum ea colloquitur

cum quō *amōre*

extinguere ↔ accendere

dūrus = sevērus

sertum -ī *n* = flōrum catēna (v. *pāg.* 92)ir-rīdēre = dērīdēre
im-mītis -e = ferōxfraudāre = fallere; spē fraudāre aliquem =
spem ēripere alicuitormentum -ī *n* = crūciātus (< crūciāre)taedium -īī *m* = trīstītia animī quae ex rē
molestā oritur; taedium meī = ego molestusferenda patiēda
nom ego, *gen* meīlibēns -entis = libenter | ferrea fēmina, cuius
animus est dūrus ut ferrum

ut corpore exanimī

exanimis -e = sine animō, mortuus
lūmen -inis *n* = lūx; lūmina = oculī

mortālia facta facta hominum

ultrā *adv.* nihil ultrā = nihil aliud

sustinet potest

aevum -ī *n* aetās; longō in aevō per
longum tempus | ut in longō aevō nārremur
ut diū dē nōbīs hominēs nārrent

adulēscēns, Anaxaretēn, nōbilissimam virginem, vīdisset,
continuō mīrō amōre accēnsus est; cum quō diū pugnāre
conātus est, sed frūstrā: nam ignis, quō cōnsūmēbātur, tam
valdē eius animum ūrēbat, ut exstinguī nōn posset. Cum ergō
vincere nōn potuisset, et ad līmen domūs vēnisset, in quā
virgō habitābat, suum amōrem eius nūtrīcī cōnfessus, eam
ōrāvīt ut Anaxaretī persuādēret nē nimis dūra esset, et ut sibi
parceret; deinde saepe sua verba in tabellīs īnscrīpta servīs
dedit, ut virginī trāderent legenda; interdum pulchra flōrum
serta suīs lacrimīs rigāta in foribus fīxit, et ipse tōtōs diēs
tōtāsque noctēs iacēns in dūrō illīus domūs līmine
cōnsūmpsit, exspectāns dum admitterētur: illa tamen fuit
dūrior ferrō aut saxō:

spernit et irrīdet, factīsque immītibus addit

verba superba ferōx et spē quoque fraudat amantem.

Nōn tulit, impatiēns longī tormenta dolōris,

Iphis et ante forēs haec verba novissima dīxit:

“Vincis, Anaxaretē, neque erunt tibi taedia tandem

ūlla ferenda meī...

Vincis enim, moriorque libēns: age, ferrea, gaudē!”

Praetereā haec addidit: “Nec quisquam tibi mortem meam
nūntiābit:

ipse ego, nē dubitēs, aderō praesēnsque vidēbor,

corpore ut exanimī crūdēlia lūmina pāscās.

Sī tamen, ō superī, mortālia facta vidētis,

este meī memorēs (nihil ultrā lingua precārī

sustinet) et longō facite ut nārremur in aevō!”

Haec locūtus ad iānuam, quam tam saepe flōribus
ōrnāverat, īvit; cum vērō oculōs lacrimīs plēnōs et pallida

bracchia sustulisset, laqueumque trabī, quae in summā forium
parte erat, vīnxisset,

“Haec tibi sarta placent, crūdēlis et impia!” dīxit

335 īnseruitque caput, sed tum quoque versus ad illam!

Tum sine mōrā sē suspendit; pedēs autem trementēs
iānuam percussērunt; quī intus erant crēdidērunt aliquem
forēs pulsāre ut aperīrentur: cum autem servī iānuam
aperuissent, et iuvenem laqueō suspēsum cōnspexisse,
340 magnā vōce clāmāvērunt; deinde corpus sine vītā ad mātrem
(nam pater iam mortuus erat) rettulērunt:

accipit illa sinū, complexaque frīgida nātī

membra suī, postquam miserōrum verba parentum

ēdidit et mātrum miserārum facta perēgit,

345 fūnera dūcēbat mediam lacrimōsa per urbem.

Forte domus Anaxaretēs sita erat in viā, quā pompa
lūgentium prōgrediēbātur; audītō igitur clāmōre, illa virgō
crūdēlis, “Videāmus” inquit “haec fūnera” Cum vērō in
tēctum ascendisset et inde ex fenestrīs Iphin in lectō fūneris
350 positum prōspexisset,

dēriguēre oculī, calidusque ē corpore sanguis,

inductō pallōre, fugit, cōnātaque retrō

ferre pedēs, haesit; cōnāta āvertere vultūs

hoc quoque nōn potuit, paulātīque occupat artūs,

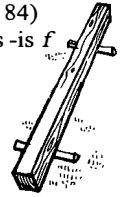
355 quod fuit in dūrō iam prīdem pectore, saxum.

“ Nē crēdideris” ait anus “tālia falsa esse: nam vērissima
sunt! Cuius exemplī reminiscēns, superbiam tuam dēpōne, ō
virgō, et coniunge tē amantī!”

Cum haec dīxisset, Vertumnus, anīlī fōrmā vestīmentīsque
360 dēpositīs, in iuvenem rediit, et tālis appāruit nymphae; quae,

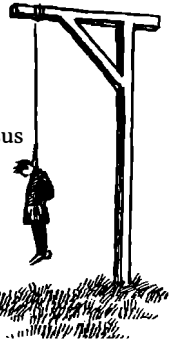
laqueus -ī *m* (v. pāg. 84)

trabs -is *f*

īn-serere -uisse -tum = pōnere in; inseruit in
laqueum | vertere -tisse -sum

sus-pendere -pendisse -pēnsūm = pendentem
facere

homō laqueō suspēsus

re-ferre rettulisse re-lātum

com-plectī -xum esse
nātus -ī *m* = filius | nātī suī

ē-dere -didisse -ditum (< ē + dare); verba
ēdere dīcere | per-agere -ēgisse -āctum =
ad finem agere, finīre

fūnus -eris *n.f.* facere = ossa sepelīre
fūnus dūcēbat

lacrimōsus -a -um (< lacrima) = trīstis
per mediam urbem

pompa -ae *f* = agmen hominum prōcēdentium

dē-rigēre -uisse = flectī dēsīnere
in-dūcere -dūxisse -ductum

pallor -ōris *m* < pallēre
retrō = eō unde vēnerat (←)

haerēre -sisse -sum = fīxus esse, movērī nōn
posse | vultum

paulātīm = paulum ac paulum (↔ subitō)
artus -ūs *m* = membrum

occupat artus saxum, quod fuit iam prīdem in
dūrō pectore (: mūtātur in saxum)

dē-pōnere -posuisse -positum ↔ induere;
superbiam dēpōne dēsīne esse superba

anīlis -e < anus

in iuvenem : in fōrmam iuvenis

sentīre sēnsisse sēnsūm

Phaetōn -ontis *m*

rēgia -ae *f* = domus rēgis
eburneus < ebur -oris *n* = māteria candida et
pretiōsa

metallum -ī *n*: metalla sunt ferrum, argentum,
aurum, cēt.

caelāre imāginēs scalpellō facere in
aurō/argentō/marmore

im-minēre < in + minēre: (orbī) i.et = est
suprā (orbem) | imminet orbī *terrārum*

marīnus -a -um < mare
Nāias -adis *f*. Nāiadēs sunt nymphae aquārum

nāre = natāre

mōlēs -is *f* = saxum in marī
viridis -e = herbae colōre
siccāre = siccum facere

ūna eadem

dīversus -a -um = varius (↔ īdem)

nūmen -inis *n* = deus

haec super super haec
fulgēre = (subitō) lūcēre

purpureus -a -um < *purpura*
purpura -ae *f* = color ruber pretiōsus
solium -ī *n* = magna sella rēgis

sustinēre patī

flōrēns -entis (< flōs) = flōribus
ōrnātus | corōna -ae *f* (v. *pāg.* 24)

spīceus -a -um < *spīca* spīca -ae *f*
sertum -ī *n* = flōrum catēna (v. *pāg.* 92)

cum eius pulchritūdinem cōspexisset, ipsa quoque statim
amōre capta est et in animō vulnera sēnsit. Vertumnus igitur,
cum hōc modō Pōmōnam vincere potuisset, eandem uxōrem
dūxit.

4. Phaetōn

Rēgia Phoebī, Sōlis deī, cuius tēctum eburneum altissimīs 365
Rcolumnīs sustinēbātur, lūcēbat tōta, cum ex pūrissimō
aurō aliisque metallīs ignem imitantibus facta esset; forēs atque
fenestrae argenteae clārissimē splendēbant; at opus, quod
Vulcānus arte suā in iānuīs cōnfēcerat, māteriam pretiōsam
superābat: nam illīc caelāverat maria, quae cingunt terrās, 370
terrārumque orbem caelumque, quod imminet orbī.

In illō mīrābilī opere deī marīnī cernēbantur et Nāiadēs,

...quārum pars nāre vidētur,

pars in mōle sedēns viridēs siccāre capillōs,

pisce vehī quaedam: faciēs nōn omnibus ūna, 375

nōn dīversa tamen, quālem decet esse sorōrum.

Terra virōs urbēsque gerit silvāsque ferāsque

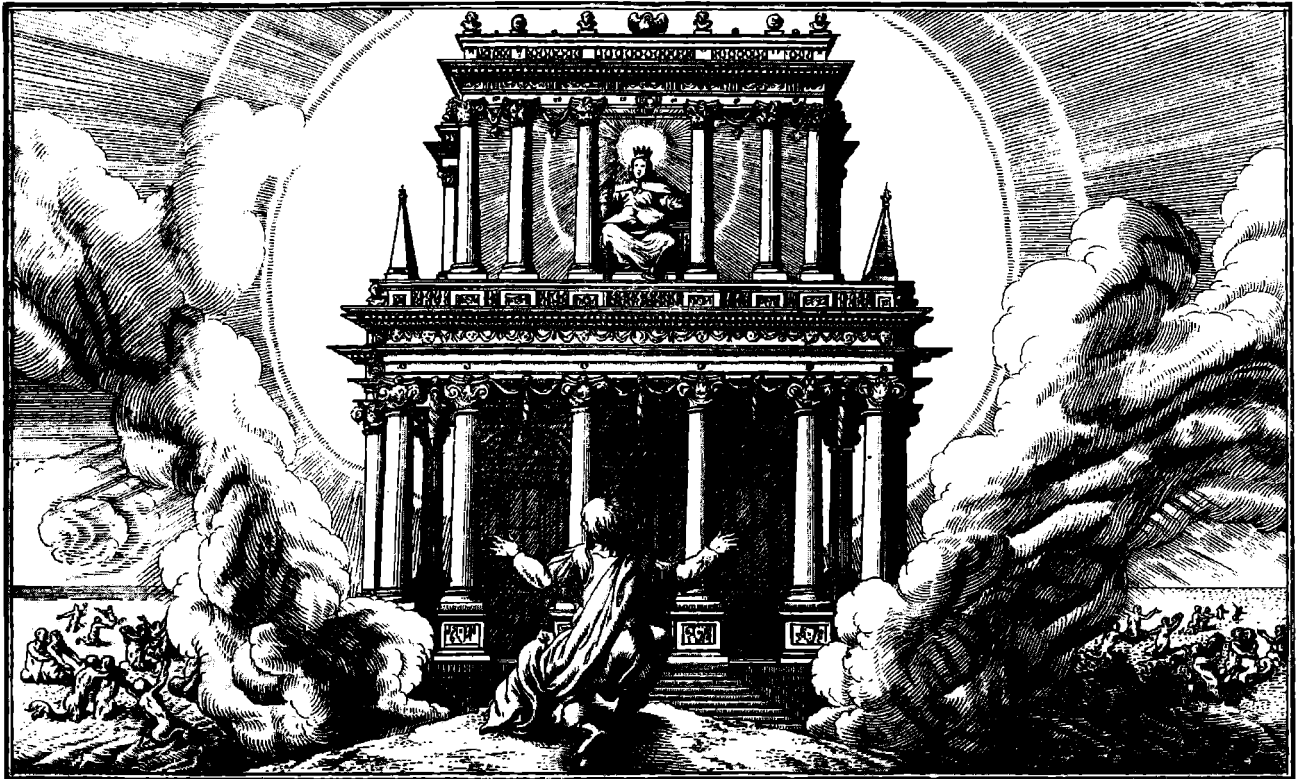
flūminaque et nymphās et cētera nūmina rūris;

haec super imposita est caelī fulgentis imāgō.

Hūc cum vēnisset Phaetōn, Sōlis fīlius, patris domum 380
intrāvit ac gradūs ad parentem versus fēcit, quī, indūtus
purpureā veste, sedēbat in soliō clārīs gemmīs lūcente;
Phaetōn procul cōnstitit; nam magnam lūcem propius oculīs
sustinēre nōn poterat. Ad dextram et ad sinistram Sōlis
aderant Diēs et Mensēs et Annī et Saecula et Hōrae; 385

Vērque novum stābat cīnctum flōrente corōnā,

stābat nūda Aestās et spīcea sarta gerēbat,

Phaeton Solis, patris sui, domum ingressus, rogat ut sibi currus regendus tradatur

calcāre = pede premere

glaciālis -e < glaciēs | cānus -a -um = albus
hirsūtus -a -um = quī multōs capillōs habet
hirsūta cānis capillīs

stābat et Autumnus calcātīs sordidus ūvīs

et glaciālis Hiems cānōs hirsūta capillōs

In mediō omnium sedēns,

390

Sōl oculīs iuvenem, quibus aspicit omnia, vīdit

Phoebus -ī m = Sōl

atque “Quae est causa” ait “cūr hūc vēneris? Cūr ūsque ad
meam rēgiā iter fēcistī, fili mī?” Ille vērō respondit ”Ō
Phoebe pater, quī es lūx tōtīus mundī: quīdam, quī fortasse
invident mihi, negāvērunt mē filium tuum esse: nunc igitur tē 395
ōrō et rogō ut mihi hoc dubium tollās, et aliquō modō certō
dēmōnstrēs ā mē vērē et iūre ‘patrem’ tē nōminārī posse!”

radius -ī m = lūcis līnea (v. pāg. 43)

Phoebus dēposuit omnēs radiōs, quī circā caput lūcēbant,
ut Phaetonta propius accēdere sineret; cumque eum sibi
appropinquāre iussisset, complexus, “Numquam” inquit 400
“negābō tē vērē filium meum esse; nē autem iam dē hāc rē
dūbitēs, pete mūnus quod vīs, et mē illud tibi datūrum esse
prōmittō!”

ortus -ūs m (< orīrī)
occāsus -ūs m (< occidere) ↔ ortus

Vix loquī dēsierat, cum puer rogāvit ut currus, quō cotīdiē
Sōl tōtum caelum ab ortū ūsque ad occāsū percurrere 405
solēbat, sibi per ūnum diem regendus trāderētur. Patrem
prōmīsisse paenituit; quī, ter quaterque quatiēns caput,
exclāmāvit:

paenitēre -uisse mē paenitet ita fēcisse
= doleō quod ita fēcī

prōmissa dare = facere quod prōmissum est

“...utinam prōmissa licēret

nātus -ī m = filius

nōn dare! Cōnfiteor, solum hoc tibi, nāte, negārem! 410

Dissuādēre licet: nōn est tua tūta voluntās!

mūnera quae

magna petis, Phaethōn, et quae nec vīribus istīs

puerīlis -e < puer

mūnera conveniant nec tam puerīlibus annīs:

sors -rtis f = fātum

sors tua mortālis; nōn est mortāle, quod optās!”

Cum autem vīdisset filium ā temerārīō cōnsiliō nōn facile 415
āvertī posse, haec addidit: “Nē immortalēs quidem, mihi
crēde, illum currum regere possunt, praeter mē: Iuppiter ipse,

quī terribilī suā dextrā fulgura in terrās iacit, hunc currum (currum) agere = regere
agere nōn audet:

...et quid Iove māius habēmus?

420 Nam prīma pars viae, quam equī māne percurrunt, est
ardua et diffīcilis; altera vērō

altera *pars* vērō est altissima *in* mediō caelō

mediō est altissima caelō,

unde mare et terrās ipsī mihi saepe vidēre

fit timor;

425 ultima tandem viae pars, cum deorsum versa sit,
perīculōsissima est atque ad eam tūtō percurrendam aurīgā
opus est, quī bene equōs regere sciat! Tū fortasse, fili mī,
crēdis in caelō esse amoenissimōs hortōs et urbēs deōrum
pulcherrimās atque templa pretiōsissimīs dōnīs plēna, neque
ita est, ut arbitrāris: immō,

vertere -tisse -sum

430 ...per īnsidiās iter est fōrmāsque ferārum!

īnsidiae -ārum *f* = loca perīculōsa et fallācia

Nisi cāveris, Taurus īrātus cornibus tē petet; via est
perīculōrum plēna hinc enim habēbis Sagittārium, quī arcū
suō ēmittit sagittās, illinc saevī Leōnis ōs, apertum et ad tē
mordendum parātum; bracchia sua ad tē apprehendendum
435 Scorpiō ad dextram et Cancer ad sinistram extendent; neque
facile erit tunc equōs timentēs metūque affectōs regere vix
mihi pārent, vix mē patiuntur!

Sagittārius -ī *m*

ē-mittere

Leō -ōnis *m*

Taurus -ī *m*

Cancer -ī *m*

Scorpiō -ōnis *m*

Nāte, cavē, dum rēsque sinit tua corrige vōta!

dum rēsque = et dum rēs | vōtum
vōtum -ī *n* = voluntās

440 Vīs certō scīre utrum sim tibi pater an nōn: num dubitās,
cum videās mē tam valdē timēre ? Aspice vultum meum:

...utinamque oculōs in pectora possēs

īnserere et patriās intus dēprēndere cūrās!

in pectora in *pectus meum*
(oculōs) īnserere in aliquid = intuērī aliquid
patrius -a -um < pater
dē-prehendere/-prēndere vidēre, cernere
cūra -ae *f* = metus nē quid malī accidat

dīves mundus
circum-spicere = circum sē aspicere

ē tot ac tantīs bonīs caelī terraeque marisque
posce aliquid

patiēris | repulsa -ae f < repellere; repulsam
patī = repellī

dēnique quidquid habet dīves, circumspice, mundus

ēque tot ac tantīs caelī terraeque marisque

posce bonīs aliquid; nūllam patiēre repulsam!

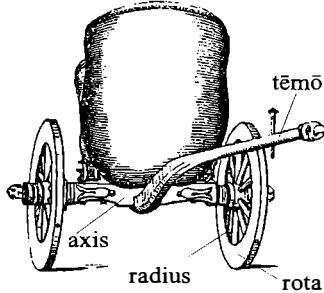
445

Hoc ūnum precor nē velīs,

...quod vērō nōmine poena,

nōn honor est: poenam, Phaetōn, prō mūnere poscis!

honor -ōris m = signum laudis, glōria

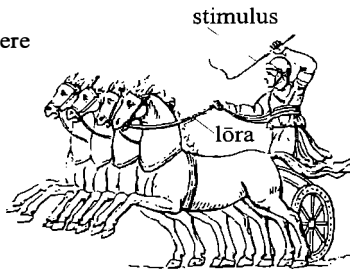
axis -is m

radius

rota

tēmō -ōnis m | rota -ae f | radius -ī m

re-percutere

stimulus

lōra

Cum tālia dīxisset, Phoebus loquī atque monēre dēsiit; at
Phaetōn tam multum currum illum regere cupiēbat, ut omnia 450

alia patris mūnera contemneret. Ergō pater, cum filiō
dissuādēre nōn potuisset, eum ad currum dūxit, quem ōlim
Vulcānus suā arte mīrābilī cōnfēcerat. Axis erat aureus,
aureus erat tēmō, aureae rotae, at argenteī radiī: quae metalla
ūnā cum gemmīs, quibus tōtus currus ōrnābātur, Sōlis lūmen 455
repercussum in omnēs caelī partēs spargēbant.

Cum Phaetōn haec omnia stupēns admīrārētur opusque
dīligenter aspiceret, subitō aperuit

purpureās Aurōra forēs et plēna rosārum

ātria: diffugiunt stēllae;

460

quās cum nōn iam appārēre, atque mundum rubēscere
vīdissent, properāvērunt Hōrae equōs addūcere, quōs
continuō curruī iūnxērunt; tum pater, animō turbātō, filium
suum salūtāns dīxit: 465

“Sī potes hīs saltem monitīs parēre parentis,

parce, puer, stimulīs et fortius ūtere lōrīs!

Sponte suā properant: labor est inhibēre volentēs.

Viam mediam tenē: iter fac in mediō āere inter caelum et
terram;

470

saltem = tantum (sī alterum nōn datur)

stimulus -ī m

lōra -ōrum n pl

equī properant

labor -ōris m = rēs difficilis et molesta

inhibēre = retinēre | volentēs currere

altius ēgressus caelestia tēcta cremābis,

īferius terrās; mediō tūtissimus ībis.”

Occupat ille levem iuvenālī corpore currum

statque super, manibusque levēs contingere habēnās

475 gaudet et invītō grātēs agit inde parentī.

Vix habēnās tetigerat puer, cum Sōlis equī, excurrentēs,
Aurōrae portā ērūpērunt, pedibusque per āera mōtīs, nūbēs
scindēbant sūrsum ēvolantēs;

sed leve pondus erat nec quod cognōscere possent

480 Sōlis equī, solitāque iugum gravitāte carēbat.

Currum igitur, tamquam sī ā nūllō aurīgā regerētur, modo
in altum, modo ad terrās trahēbant; Phaetōn, perterritus,

nec scit quā sit iter, nec, sī sciat, imperet illīs;

ūsque ad septentriōnēs pervenit, igneque eam caelī partem

485 ūrit;

Ut vērō summō dēspexit ab aethere terrās

īnfēlix Phaethōn penitus penitusque iacentēs,

palluit et subitō genua intremuēre timōre

suntque oculīs tenebrae per tantum lūmen obortae,

490 et iam māllet equōs numquam tetigisse paternōs!

Quid faciat? multum caelī post terga relictum,

ante oculōs plūs est;

modo prōspicit, modo respicit,

quidque agat ignārus stupet et nec frēna remittit

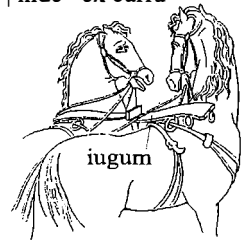
495 nec retinēre valet nec nōmina nōvit equōrum.

caelestis -e < caelum
caelestia tēcta domōs deōrum
cremāre = ūrere
in mediō caelō tūtissimus ībis

occupāre; o.at currum = locum capit in currū
iuvenālis -e < iuvenis

con-tingere (< cum + tangere) = tangere
habēnae -ārum f (v. pāg. 49)

invītus -a -um = nōlēns (↔ libēns)
grātēs f pl = grātiās | inde ex currū

pondus -eris n = aliquid grave; leve pondus
Phaetontis erat = Phaeton levis erat
solitus -a -um = quī solet esse/fieri
iugum -ī n (: currus)
gravitās -ātis f (< gravis) = pondus

quā viā sit iter (: eundum sit)

ab summō aethere terrās dēspexit

penitus adv : procul

pallēscere -luisse = pallēre incipere, pallidus
fieri | in-tremere -uisse | -ēre = -ērunt
lūmen -inis n = lūx
ob-orīrī -ortum esse = repente orīrī
tenebrae per tantum lūmen (: etsī tantum erat
lūmen) obortae sunt
paternus -a -um < pater

re-linquare -līquisse -lictum

re-spicere ↔ prōspicere

frēnum -ī n (v. pāg. 100)

re-mittere

nec frēna remittit quō tardius equī currant

valēre + inf = posse

dē-lābī -lāpsum esse

sine lēge sine dūce quī certā ratiōne eōs regat

Ex manibus puerī, quī ingentī metū afficiēbātur, habēnae
dēlāpsae sunt: cum autem equī in tergō sēnsissent habēnās
relictās esse, per āera sine lēge errant et ignōtās regiōnēs
percurrunt; cum ad montēs campōsque accēdunt, terra,
exhaustā aquā, sicca subitō fit, et ūritur igne; ūruntur et 500
arborēs in agrīs;

incendia tōtās gentēs cum suīs populīs in
cinerem vertunt

incendium -ī *n* = ignis quō domus cōnsūmitur
vertere in + *acc* = mūtāre in + *acc*
cinis -eris *m* = quod igne relinquitur, ossa usta
ārdēre = igne cōnsūmī

...magnae pereunt cum moenibus urbēs,

cumque suīs tōtās populīs incendia gentēs

in cinerem vertunt; silvae cum montibus ārdent;

siccī fiunt fontēs, glaciēs nivēsque molliuntur; omnia ignis 505
cōnsūmit.

cūctīs ē partibus tōtum
orbem *terrārum* aspicit

sustinet patitur | aestus -ūs *m* = calor

Tum vērō Phaethōn cūctīs ē partibus orbem

aspicit accēsum nec tantōs sustinet aestūs:

tegere = operīre

comb-ūrere = ūrere (multum)

cum ubīque fūmus currum tegeret, puer nesciēbat ubi esset
aut quō īret; intereā gentēs tōtīus orbis terrae igne combustae 510
moriēbantur; avēs dē caelō in terram cadēbant; amnēs, quī
anteā per vallēs fluēbant, siccābantur; delphīnī et piscēs
ōceanī fundum petēbant, ut ignēs vītarent at ipsa maria in
siccōs campōs vertēbantur.

dē-mittere = deorsum mittere

fulmen -inis *n* = fulgur

Ēridanus -ī *m* = fluvius Padus

Tandem Iuppiter cum aquā exstinguere ignem vellet, 515
neque nūbēs habuit neque imbrēs quōs dē caelō dēmitteret!
Tunc, īrātus, fulmen in puerum quī in currū stābat iēcit;
Phaetōn, graviter vulnerātus, in flūmen Ēridanum cecidit ac
mersus est, nec quisquam eī auxilium ferre potuit: nē pater
quidem, quī miserē lūgēns illō die nūllam lūcem dedit terrīs; 520
neque sorōrēs, quae, effūsīs lacrimīs, quattuor mēnsēs nocte
diēque eum vocābant humī iacentēs, donec dī pedēs eārum
in rādīcēs, capillum in folia, bracchia in rāmōs mūtāvērunt:
restābant tantum ōra vocantia mātrem: quid vērō faceret
misera māter? Currēns enim hūc et illūc filiārum corpora 525
complectēbātur et manibus rāmōs, in quibus membra
claudēbantur, rumpere et frangere cōnābātur: at inde sanguis

rādix -icis *f* (v. *pāg.* 82)

re-stāre = reliquus esse, superesse

Phaeton, Iovis fulmine percussus, in flumen Eridanum de caelo cadit

Actaeon in luco nymphas conspicit Dianam lavantes

effundēbātur tamquam ex vulnere: “ Parce, precor, māter!
clāmābant, “ Parce! Nostrum enim corpus in arbore scinditur!
530 Iamque valē!” Nec quidquam aliud dīcere potuērunt.

corpus *quod est* in arbore

5. Actaeōn

Actaeōn -onis (*acc sg Gr -a*) *m*

Fuit ōlim vallis quaedam multīs atque frequentibus operta
arboribus, cuius in ultimā parte antrum erat nōn hominum
arte sed natūrā cōnfectum. Ad dextram ex fonte pūrissima
aqua effundēbātur; quī fōns mollī herbā undique cīnctus erat.
535 Hīc Diāna, silvārum dea, quotiēs vēnandō fessa esset, ūnā cum
nymphīs suīs cōnsidēns lavāre membra solēbat.

operīre -uisse opertum

antrum -ī *n* (*v. pāg. 54*)

undique = ex omnibus locīs/partibus
cingere cīnxisse cīnctum

Diāna -ae *f*

vēnārī = ferās persequī et occīdere
nymphae -ārum *f pl* = deae minōrēs quae
silvās, montēs, flūmina incolunt

Cum igitur ōlim in illam silvae partem pervēnisset,
nymphārum ūnī arcum sagittāsque suās trādīdit, alterī vēō
vestem dedit; duae calceōs ex pedibus exuunt, dum tertia
540 capillōs per collum sparsōs colligit in nōdum. Tum aquam ex
fonte capācibus urnīs haustam in deae corpus effundunt. Cum
autem Diāna sīc membra lavet, iuvenis quīdam, nōmine
Actaeōn, quī cum canibus suīs in silvā vēnābātur,

ex-uere ↔ induere

col-ligere (< cum + ligere) ↔ spargere
nōdus -ī *m*

capāx -ācis = quī
multum capit (: continet)
urna -ae *f*

per nemus ignōtum nōn certīs passibus errāns
545 pervenit in lūcum: sīc illum fāta ferēbant.

nemus -oris *n* = silva cum campīs

lūcus -ī *m* = silva in quā deus adōrātur
fātum

Quī, cum prīmum in antrum intrāvit, ā Nymphīs
cōnspectus est Diānam lavantibus; quae, animō valdē
perturbātae, magnīs clāmōribus ingentibusque ululātibus
tōtum lūcum implēvērunt, et circumdantēs Diānam suīs
550 corporibus texērunt; tamen ipsa dea altior illīs erat; ērubuit
igitur, atque color, quī cum sōl ōritur aut occidit

ululātus -ūs *m* < ululāre

ē-rubēscere -buisse = rubēre incipere, rubēns
fierī

nūbibus esse solet aut purpureae Aurōrae,
is fuit in vultū vīsae sine veste Diānae.

purpureus -a -um < *purpura*

purpura -ae *f* = color ruber pretiōsus

Dea irāta, cum nōn prope sē habēret sagittās, hausit aquam
555 ē fonte, et vultum capillumque virī spargēns, haec verba
addidit: “Nunc, sī poteris, licēbit tibi nārrāre tē Diānam veste
positā vīdisse!”

Canes Actaeonem in cervum mutatum dilacerant

Statim cornua cervī in Actaeonis capite aquā aspersō
 crēvērunt, collum auctum est, longiōrēs factae sunt aurēs, et
 560 manus in pedēs, bracchia in longa crūra mūtāta sunt tōtumque
 corpus pilīs maculīsque opertum est. Ingentī metū affectus,
 fūgit Actaeōn,

et sē tam celerem cursū mīrātur in ipsō;

ut vērō vultūs et cornua vīdit in undā,

565 “mē miserum!” dictūrus erat: vōx nūlla secūta est!

Ingemuit: vōx illa fuit, lacrimaeque per ōra

nōn sua flūxērunt; mēns tantum prīstina mānsit.

Quid faciat? repetatne domum et rēgālia tēcta

an lateat silvīs? Pudor hoc, timor impedit illud.

570 Cum autem, nesciēns quid faceret, sīc dubitāret, canēs eum
 vīdērunt; quōrum prīmī, cum cōnspexisent, vērum cervum
 eum esse putantēs, lātrandō signum ceterīs dedērunt;
 continuō igitur omnēs simul in eum fugientem impetū factō
 per silvam, per vallēs, per dūra saxa et per loca in quibus
 575 nūlla erat via persecūtī sunt.

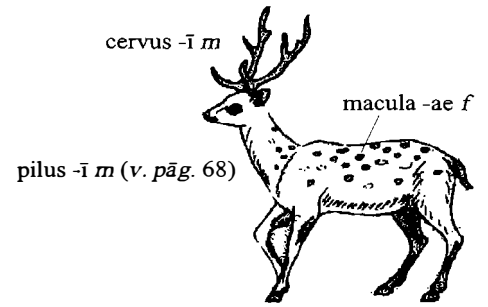
Ille fugit per quae fuerat loca saepe secūtus,

heu! famulōs fugit ipse suōs. Clāmāre libēbat:

“Actaeōn ego sum: dominum cōgnōscite vestrum!”

Verba animō dēsunt; resonat lātrātibus aethēr.

580 Cum tandem eum canēs cōnsecūtī essent, eōrum prīmus
 dentibus in Actaeonis tergō vulnera fēcit; duō vērō aliī dentēs
 in crūribus fixērunt; deinde, dum illī dominum retinent (quem
 cervum esse crēdēbant!) reliqua turba adveniēns eius corpus
 dentibus petīvit atque multīs in partibus momordit. Querebā-
 585 tur ille ob dolōrem, nec tamen hūmānōs sonōs ex ōre ēdere
 poterat: cum in genua cecidisset, ferē rogāre et ōrāre ut sibi
 parcerent vidēbātur: circum sē aspiciēns oculīs, tendēbat

in ipsō cursū

vultūs vultum
 unda -ae f = parvus flūctus (: aqua)

in-gemere -uisse = graviter spīrāre ob dolōrem
 fluere flūxisse
 prīstinus -a -um = antīquus
 manēre mānsisse
 re-petere: patriam r.
 rēgālis -e < rēx (Actaeōn fuit filiū filiī rēgis)
 hoc in silvīs latēre
 impedīre = aliqūā rē prohibēre
 illud: domum et rēgālia tēcta repetere

per ea loca per quae secūtus fuerat (: erat) ferās

famulus -ī m = servus; famulōs: canēs

re-sonāre = sonum dare/facere
 lātrātus -ūs m < lātrāre
 aethēr -eris (acc sg Gr -era) m = aēr summus,
 caelum

ē-dere < dare

vultum ut solent bracchia tendere quī ōrant; at ecce accēdunt
 amīcī, quī ūnā cum eō vērārī solēbant; quī, ignārī, canēs
 hortābantur ut cervum dentibus tenērent nēve fugere sinerent, 590

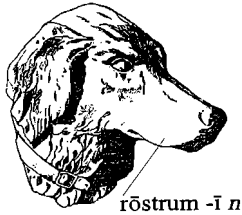
certātīm adv < certāre

refert vertit

ferus -a -um = ferōx

circum-stāre

dī-lacerāre = trahere hūc illūc mordendō
 dominum sub falsā imāgine cervī

oculīsque Actaeona quaerunt

et velut absentem certātīm “Actaeona!” clāmant

(ad nōmen caput ille refert) et abesse queruntur:

vellet abesse quidem, sed adest; velletque vidēre,

nōn etiam sentīre canum fera facta suōrum. 595

undique circumstant, mersīsque in corpore rostrīs

dīlacerant falsī dominum sub imāgine cervī!

Sīc ille, graviter vulnerātus, miserē vītā finīvit.

INDEX NOMINVM

Numerī Rōmānī (I, II, III...) capitula significant, numerī vērō Arabicī (1, 2, 3...) līnēās; Tit. = titulus; XXVI. Tit. 1 = titulus prīmae fābulae capitulī XXVI.

- Acis** -idis (*acc Gr Acin*) *m*, pāstor quī Galatēam amābat, XXX. 5
- Acteōn** -ōnis *m*, iuvenis quī ā Diānā in cervum mūtatur, XXXIV.Tit.5
- Admētus** -i *m*, rēx Thessaliae, Alcēstis marītus, XXVIII.277
- Agēnōr** -oris *m*, pater Cadmī et Eurōpae, rēx Asiae, XXXI.316
- Adōnis** -is (*voc Adōni*) *m*, iuvenis quem Venus amābat, XXXIII.Tit.5
- Alcēstis** -is *f*, uxor Admētī, parāta ad moriendum prō eō, XXVIII.Tit.5
- Alcinous** -ī *m*, pater Nausicae, rēx Phaeācum, XXVIII.147
- Alcyonē** -ēs *f*, uxor Cēycis, XXX.Tit.3
- Alphēus** -ī *m*, flūmen quod Arethūsam amāvit, XXIX.210
- Andromeda** -ae *f*, virgō filia Cēpheī et Cassiopēae, XXXIII.Tit.1
- Anaxarētē** -ēs *f*, fēmina crūdēlis, quam Iphis amābat, XXIV.300
- Anthēdōn** -ōnis *f*, īnsula Graeca in quā Glaucus in deum maris mūtatur, XXX.57
- Apollō** -inis *m*, deus lūcis et cantūs, XXVII.69
- Arachnē** -ēs *f*, fēmina superba, quae ā Minervā in arāneam mūtatur, XXXII.Tit.1
- Arcadia** -ae *f*, regiō Graeciae, XXXII.287
- Arcas** -adis *m*, filius Callistūs, quī ā Iove in ursam minōrem mūtatur, XXXII.Tit.5
- Arethūsa** -ae *f*, virgō pulcherrima ā flūmine Alphēo amāta, quae in fontem mūtatur, XXIX.Tit.3
- Argus** -ī *m*, cūstōs Iō, quī centum oculōs habēbat, XXXII.162
- Aristaeus** -ī *m*, pāstor improbus, quī Eurydicen amābat, XXIX.16
- Atalanta** -ae *f*, pulcherrima virgō, quam Hippomenēs cursū vīcit, XXVIII.Tit.1
- Athamās** -antis *m*, Graecōrum rēx, pater Phrixī et Hellēs, XXVII.109
- Bacchus** -ī *m*, Iovis filius, deus vīnī, XXXII.106
- Baucis** -idis *f*, pia anus, uxor Philēmonis, XXXII.Tit.4
- Bellerophōn** -ontis *m*, Graecus vir fortis, quī Chimaeram necāvit, XXXIII.Tit.2
- Cadmeia** -ae *f*, vetus nōmen Thēbārum, urbis in Graeciā sitae, XXXI.424
- Cadmus** *m*, filius Agēnoris, frater Eurōpae; dracōnem necāvit et Thēbās aedificāvit, XXXI.Tit.5
- Callistō** -ūs (*acc/dat/abl -ō*) *f*, pulcherrima fēmina, māter Arcadis, XXXII.Tit.5
- Cancer** -ī *m*, sīdus, XXXIV.405
- Cassiopēa** -ae *f*, uxor Cēpheī rēgis, māter Andromedae, XXXIII.1
- Cēpheus** -ī *m*, rēx Asiae, marītus Cassiopēae et pater Andromedae, XXXIII.2
- Caucasus** -ī *m*, mōns Asiae, XXXI.165
- Centaurus** -ī *m*, mīrum animal, cui caput, bracchia et pectus hominis, cēterum corpus equī est, XXXI.173
- Cerēs** -eris *f*, dea frūgum, māter Proserpinae, XXIX.Tit. 2
- Cēyx** -ycis *m*, marītus Alcyonēs, XXX.Tit.3
- Chimaera** -ae *f*, horrendum mōnstrum, cui duo erant capita, alterum leōnis, alterum caprī, cauda vērō serpentis; ā Bellerophonte necātum est, XXXIII.97
- Claudius** -ī *m*, improbus vir, quī Virginiam, probam virginem Rōmānam, rapuit, XXVI.43
- Clymenē** -ēs *f*, nympa, māter Prometheī et Epimetheī, XXXI.75

- Colchis** -idis *f*, regiō Asiae, **XXVII.152**
- Comātās** -ae *m*, pāstor, quem Mūsae ā morte servārun, **XXVII.Tit.4**
- Coriolī** -ōrum *m pl*, māxima Volscōrum urbs, **XXVIII.97**
- Cornēlia** -ae *f*, nōbilis fēmina Rōmāna, Gracchōrum māter, **XXVI.Tit.4**
- Corōnis** -idis *f*, pulchra at improba puella, quam Apollō amāvit, **XXVII.Tit.5**
- Cyclops** -clopis *m*, mōnstrum horrendum, cui ūnus est oculus in mediā fronte, **XXX.1**
- Cyparissus** -ī *m*, pulcherrimus puer, quem Apollō amāvit, **XXVIII.Tit.4**
- Daphnē** -ēs *f*, pulcherrima virgō, filia flūminis Penēī, quam Apollō amāvit, **XXXII.Tit.1**
- Deucaliōn** -ōnis *m*, probus vir, Pyrrhae marītus, quī, ex aquīs mundum operientibus rate servātus, terrās hominibus iterum implēvit, **XXXI.Tit.1**
- Diāna** -ae *f*, Iovis et Latōnae filia, Apollinis soror, dea vēnātōrum, **XXVII.69**
- Ēchō** -ūs *f*, nympa ā Iunōne pūnīta, quae Narcisum infēlicī amōre amāvit, **XXXIV.Tit.2**
- Epimētheus** -ī *m*, Titānus, frater Prometheī, Pandōrae coniūnx, **XXIX.279**
- Ēridanus** -ī *m*, fluvius Padus, **XXXIV.518**
- Etrūria** -ae *f*, regiō Italiae prope Latium, **XXXIII.167**
- Etruscī** -ōrum *m pl*, Etrūriae incolae, **XXXIII.167**
- Eurōpa** -ae *f*, filia Agēnoris, quam Iuppiter, fōrmā taurī indūtus rapuit, **XXVI.Tit.3**
- Eurydicē** -ēs *f*, infēlix uxor Orpheī, **XXIX.Tit.1**
- Eurytus** -ī *m*, improbus et saevus Centaurōrum prīncēps **XXXI.205**
- Galatēa** -ae *f*, nympa, quam Polyphēmus amāvit, **XXX.Tit.1**
- Ganymēdēs** -is *m*, pulcherrimus adulēscēntulus, quem Iuppiter in Olympum sēcum portāvit, ut pōculī minister fieret, **XXX.Tit.5**
- Glaucus** -ī *m*, piscātor, quī, mīrābilī herbā cōnsūptā, maris deus factus est, **XXX.Tit.2**
- Hellē** -ēs (*acc -ēn*) *f Gr*, filia Athamantis, soror Phrixī; in mare cecidit, quod ab eā ‘Hellēsponsus’ nōminātur, **XXVII.Tit.3**
- Hellēsponsus** -ī *m*, fretum inter Graeciam et Asiam, in quod Hellē mersa est, **XXVII.149**
- Herculēs** -is *m*, fortissimus filius Iovis et fēminae mortālis, **XXVII.48**
- Hēsiona** -ae *f*, filia Laomedontis, quam Herculēs ā saevō mōnstrō servāvit, **XXXIII.Tit.4**
- Hippodamē** -ēs (*acc -ēn*) *f Gr*, iuvenis, quī Atalantam cursū vīcit, **XXXI.179**
- Hippomenēs** -ae *m* (*voc -ē*), virgō fōrmōsissima, Pīritoī uxor, **XXVIII.29**
- Horātius** *m*, fortissimus milēs Rōmānus, cui cognōmen fuit ‘Cocles’; Tuscōs ē ponte reppulit, **XXX.Tit.4**
- Hyacinthus** -ī *m*, pulcherrimus puer, quem Apollō amābat, discī ictū forte occīsus, **XXXIV.Tit.1**
- Īapetus** -ī *m*, Titānus, pater Prometheī, **XXXI.64**
- Īda** -ae *f*, mōns in Asiā, prope Trōiam, **XXX.236**
- Īnachus** -, *m*, flūmen Graeciae, pater Īō, **XXXII.134**
- Īnō** -ōnis *f*, saeva uxor Athamantis, noverca Phrixī et Hellēs, **XXVII.110**
- Īō** *f indēcl*, filia Īnachī, quam Iuppiter in vaccam mūtāvit, **XXXII. Tit.3**
- Īphis** -idis *m* (*acc Gr Iphin*), infēlix iuvenis, quī crūdēlem Anaxarēten amāvit, nec quid spēraret habuit, **XXXIV.300**
- Iris** -idis *f*, nūntia Iunōnis, variīs colōribus exōrnāta, **XXX.151**
- Lāomedōn** -ontis *m*, rēx Trōiae infīdus, pater Hēsionae, **XXXIII.Tit.4**
- Lapithae** -ārum *m pl*, populus, quem Pīrithous regēbat, **XXXI. 178**
- Latium** -ī *n*, regiō Italiae, in quā Rōma sita est, **XXVI. 130**
- Lātōna** -ae *f*, dea, māter Apollinis et Diānae, **XXVII. Tit.2**
- Leō** -ōnis *m*, sīdus, **XXXIV. 433**
- Minerva** -ae *f*, filia Iovis, dea artium, **XXIX.274**
- Minos** -ōis *m*, rēx Crētae infīdus et fallāx, **XXVII. Tit. 1**
- Mūsa** -ae *f*, ūna ex novem deābus artium canendī, scrībendī, saltandī, **XXVII.167**
- Nāias** -adis *f*, nympa aquārum, **XXXIV.372**
- Narcissus** -ī *m*, pulcherrimus adulēscēntulus, quī suam ipsius imāginem amāvit, **XXXIV.Tit.2**
- Nausicaa** -ae *f*, fōrmōsa filia Alcinoī, **XXVIII.Tit.3**
- Nērēis** -idis *f*, nympa maris, **XXXIII.7**
- Niobē** -ēs (*acc Gr -ēn*), superba fēmina, cuius omnēs līberī ab Apolline et Diāna, iubente Latōnā, occīsī sunt, **XXIX.Tit.5**
- Nympa** -ae, *f/Nymphae* -ārum *f pl*, *Nymphae* sunt deae minōrēs, quae flūmina, silvās, montēs mariaque incolunt, **XXVIII.151**
- Oebalides** -idae (*voc -e*) *m*, Hyacinthus, filius Oebalī, **XXXIV.84**
- Ōceanus** -ī *m*, deus ōceanī, **XXX.86**
- Olympus** -i *m*, mōns Graeciae, ubi deī habitant, **XXVII.51**
- Orpheus**, -eī *m*, fidicēn praeclārus, quī ad Īnferōs dēscendit, ut inde uxōrem redūceret, **XXIX.Tit.1**

- Ortygia** -ae *f*, insula prope Syrācūsās, Siciliae oppidum, sita, **XXIX.249**
- Pān** Pānis *m*, deus silvārum et pāstōrum, **XXXIV.254**
- Pandōra** -ae *f*, pulcherrima fēmina ā Vulcānō suā arte cōnfecta, Epimetheī coniūnx, quae vās omnium malōrum plēnum aperuit, **XXIX.Tit.4**
- Parcae** -ārum *f pl*, trēs deae, quae filum vītae texunt, **XXVIII.285**
- Parnāssus** -ī *m*, mōns Graeciae, ubi habitant Mūsae, **XXXI.36**
- Pēgasus** -ī *m*, equus ālātus, **XXXIII.108**
- Pelops** -opis *m*, filius Tantalī, cuius carnēs pater deīs coctās apposuit, **XXXI.282**
- Pēnēus** -ī *m*, flūmen, pater Daphnēs, **XXXII.1**
- Perseus** -ī *m*, fortissimus vir, quī Andromedam ā saevō mōnstrō servāvit, **XXXIII.45**
- Phaeācēs** -um *m pl*, populus quī insulam Scheriam incolit, cuius rēx est Alcinous, **XXVIII.148**
- Phaētōn** -ontis *m*, filius Sōlis imprūdēns, **XXXIV.Tit.4**
- Philēmōn** -onis *m*, pius vir, marītus Philēmonis, quī Iovis sacerdotēs fit, **XXXII.Tit.4**
- Phoebus** -ī *m*, nōmen Apollinis, **XXXII.106**; nōmen Sōlis, **XXXIV.394**
- Phrixus** -ī *m*, filius Athamantis, frater Hellēs, **XXVII.Tit.3**
- Pīrithous** -ī *m*, rēx Lapithārum, marītus Hippomenēs **XXXI.178**
- Polydus** -ī *m*, callidus vir, quī Bellerophontī prūdēns cōnsilium dat, **XXXIII.100**
- Polyphēmus** -ī *m*, saevus Cyclops, quī Galatēam amāvit, **XXX.Tit.1**
- Pōmōna** -ae *f*, nympa hortōs mīrā arte colēns, quam Vertumnus amābat, **XXXIV.Tit.3**
- Porsenna** -ae *m*, rēx Etruscōrum, **XXX.189**
- Promētheus** -ī *m*, Titānus quī ignem deīs surreptum hominibus donāvit, **XXIX.259**
- Proserpina** -ae *f*, filia Cereris, quam Plūtō rapuit et Īnferōrum rēgīnam cōstituit, **XXIX.42**
- Pygmalīōn** -ōnis *m*, artifex, quī mīrabilia signa cōnficere solēbat, **XXVI.Tit.1**
- Pyrrha** -ae *f*, uxor Deucaliōnis, **XXXI.Tit.1**
- Pŷthōn** -ōnis *m*, ingēns serpēns, quem Apollō necāvit, **XXXII.6**
- Sabīnī** -ōrum *m pl*, populus Italiae, **XXVI.130**
- Sagittārius** -ī *m*, sīdus, **XXXIV.432**
- Satyros** -ī *m*, comes Bacchī, **XXXIV.253**
- Scaevola** -ae *m*, Gāius Mūcius, fortissimus vir Rōmānus, **XXXIII.3**
- Scheria** -ae *f*, insula Phaeācum, in quā Alcinous regnābat, **XXVIII.148**
- Scorpiō** -ōnis *m*, sīdus, **XXXIV.435**
- Silvānus** -ī *m*, deus silvārum, **XXXIV.254**
- Styx** -gis *f*, flūmen apud Īnferōs, **XXXIV.236**
- Syrācūsae** -ārum *f pl*, oppidum Siciliae praeclārum, **XXIX.250**
- Tantalus** -ī *m*, Titānus Īnfīdus et fallāx, **XXXI.Tit.4**
- Tarpēia** -ae *f*, improba fēmina, quae Rōmānōs prōdidit, **XXVI.Tit.5**
- Tarquinius** -ī *m*, superbus Rōmānōrum rēx, **XXX.184**
- Taurus** -ī *m*, sīdus, **XXXIV.431**
- Telamō** -ōnis *m*, amīcus Herculis, Hēsionae coniūnx, **XXXIII.280**
- Tethys** -yos (*acc Gr -yn*), dea maris, uxor Ōceanī, **XXX.86**
- Thēbae** -ārum *f pl*, urbs in Graeciā sita, quam Cadmus aedificāvit, **XXXI.425**
- Themis** -idis *f*, dea quae cūstōdit quidquid iūstum est, **XXXI.44**
- Thessalī** -ōrum *m pl*, cīvēs Thessaliae, **XXVIII.290**
- Thessalia** -ae *f*, regiō Graeciae, **XXVIII.278**
- Tiberius** -ī *m*, Gracchus, filius Cornēliae, **XXVI.107**
- Titānus** -ī *m*/Titānī -ōrum *m pl*, Titānī sunt deī antiquissimī, filiī Caelī et Terrae, **XXXI.74**
- Trōiānī** -ōrum *m pl*, incolae urbis Trōiae, **XXX.234**
- Tullia** -ae *f*, superba fēmina Rōmāna, quae suās gemnās glōriōsē ostendēbat, **XXVI.110**
- Tūscia** -ae *f*, Etrūria, regiō Italiae prope Latium sita, **XXX.184**
- Tūscus** -a -um/ Tūscī -ōrum *m pl*, Etrūriae incolae, **XXX.184**
- Ulixēs** -is *m*, Graecus vir fortissimus, rēx Ithacae, **XXVIII.162**
- Ūrānus** -ī *m*, deus caelī antiquissimus, **XXIX.29**
- Vertumnus** -ī *m*, deus hortōrum et pōmōrum, **XXXIV.Tit.3**
- Veturia** -ae *f*, māter Gāi Marcī Coriolānī, **XXVIII.Tit.2**
- Virgīnia** -ae *f*, virgō Virgīnīī filia, **XXVI.Tit.2**
- Virgīnius** -ī *m*, probus vir Rōmānus, Virgīniae pater, **XXVI.Tit.39**
- Volscī** -ōrum *m pl*, gēns Latīī, **XXVIII.97**
- Volumnia** -ae *f*, Coriolānī uxor, **XXVIII.148**

INDEX VOCABVLORVM

A

ab-esse a-fuisse XXX.268
ac-cendere -disse -ēnsum XXXI.112
accipere -cēpisse -ceptum
 XXVIII.134
accumbere -cubuisse XXXII.245
accurrere -currisse XXXI.161
acerbus -a -um XXX.103
acus -ūs *f* XXXII.65
addere -didisse -ditum XXXII.264
ad-dūcere XXVII.20
adesse + *dat* XXVIII.271
ad-iuvāre XXVIII.71
ad-mīrārī XXVI.5
adsonāre -uisse XXXIV.237
ad-stāre XXXIII.64
adulēscētulus -ī *m* XXX.246
advena -ae *m/f* XXXII.238
adversus XXX.190
ad-volāre XXX.250
āēr, *acc* āera XXVII.86
aestus -ūs *f* XXXIV.508
aetās -ātis *f* XXVIII.281
aethēr -eris *m* XXXIV.579
aevum -ī *n* XXXIV.326
agere (*vītam*) XXXIII.166
agitāre XXX.126
ālātus -a -um XXXIII.112
alere -uisse XXVII.194
aliō *adv* XXX.140
amārus -a -um XXXII.166
ambō -ae -ō XXX.177
ā-mēns -entis XXXIII.64
ā-mittere -mīssisse -missum
 XXVIII.68
amoenitās -ātis *f* XXIX.198
ā-movēre XXXIII.214
amplus -a -um XXXIII.153
anguis -is *m* XXXII.7
anhēlāre XXXIV.63
anīlis -e XXXIV.359
animadvertere -vertisse XXVII.65
ānser -eris *m* XXXII.257

antrum -ī *n* XXX.31
anus -ūs *f* XXXII.72
aper *aprī m* XXXIII.283
aperīre XXXI.263
ap-pōnere -posuisse -positum
 XXVIII.12
apprehendere -prehendisse -prehēn-
 sum XXX.265
ap-propinquāre + *dat* XXVII.82
āra -ae *f* XXVII.173
arānea -ae *f* XXXII.131
arca -ae *f* XXVII.187
arcessere -īvisse -ītum XXVII.178
arcus, *dat/abl* arcubus XXX.223
ārdēre -sisse -sum XXIX.71
ariēs arietis *m* XXVII.131
armilla -ae *f* XXVI.139
ar-rīdēre XXXIV.210
artus -ūs *m* XXXIV.81
arvum -ī *n* XXXIV.55
aspergere -sisse -sum XXXII.128
at-tamen XXXIII.234
audēre ausum esse XXVI.60
au-ferre abs-tulisse ab-lātum (*dat.*)
 XXVI.32
augēre -xisse -ctum XXIX.158
aura -ae *f* XXXIV.58
aurātus -a -um XXXII.273
auri-comus -a -um XXXIV.66
āversāre XXXIV.288
axis -is *m* XXXIV.453
B
barba -ae *f* XXX.26
bibere bibisse XXVIII.11
bonum -ī *n* XXVIII.201
brevī (*tempore*) XXVIII.87
C
cadere cecidisse XXXIII.165
caelāre XXXIV.370
caelestia tēcta XXXIV.471
caelestis -e XXXIV.471
caeruleus -a -um XXVI.21
calathus -ī *m* XXIX.107

calcāre XXXIV.388
calculus -ī *m* XXIX.193
cale-facere XXXI.115
cālīgō -inis *f* XXX.158
callidus -a -um XXXIII.100
candidus -a -um XXVIII.200
candor -ōris *m* XXXIV.180
cānus -a -um XXXII.71
capāx -ācis XXXIV.541
capella -ae *f* XXXII.192
caper -prī *m* XXXIII.131
capra -ae *f* XXVII.159
carēre -uisse XXVIII.218
carpere carpsisse carptum XXVI.84
carptās dedit XXVI.84
cārus -a -um XXVIII.280
casa -ae *f* XXVII.115
cāseus -ī *m* XXX.16
cāsus -ūs *m* XXXIII.57
cēlāre XXXII.159
celeritās -ātis *f* XXXI.79
cēna -ae *f* XXVIII.9
certāre -āvisse ātum XXXII.89
certātīm *adv* XXXIV.592
cervus -ī *m* XXVIII.240
cingere cīnxisse cīnctum XXXI.137
cingulum -ī *m* XXIX.140
cinis -eris *m* XXXIV.504
circum-dare -dedisse -datum
 XXIX.76
circum-spicere XXXIV.443
circum-stāre XXXIV.596
clipeus -ī *m* XXXII.95
cocles -itis XXX.Tit.4
cōgere XXVIII.238
co-īre XXXIV.137
colere -uisse XXIX.339
col- labi -lāpsum esse XXXIV.80
col-ligere -lēgisse -lēctum XXIX.102
comb-ūrere XXXIV.510
com- movēre XXXIV.52
commūnis -e (+ *dat*) XXVII.86
com-mūtāre XXIX.104

- complectī** -xum esse **XXVIII.141**
com-plēre -ēvisse -ētum **XXX.64**
complexus -ūs *m* **XXXIV.141**
com-pōnere **XXXI.314**
com-prehendere -disse -ēnsum **XXVI.74**
concupitus -ūs *m* **XXXIV.286**
con-cutere -cussisse -cussum **XXXIII.163**
cōn-fugere -fūgisse **XXVIII.105**
cōn-ferre: se *c.* **XXXIII.182**
con-gerere **XXXIV.67**
cōnscīscere -scīvisse **XXXII.126**
cōnsequī **XXIX.180**
cōnsilium capere **XXXI.237**
cōnsistere -stitisse **XXVIII.87**
cōnsulere (aliquem) **XXX.102**
con-temnere -tēmpsisse -tēptum **XXVI.66**
contentus -a -um + *abl* **XXXIV.253**
con-tingere **XXXIV.166**
con-vertere -tisse -sum **XXVII.106**
co-orīrī -ortum esse **XXVIII.166**
cōpiōsus -a -um **XXXIII.40**
corbis -is *f* **XXXIV.259**
corōna -ae *f* **XXVIII.51**
cor-ripere **XXXIV.174**
cortex -cis *m/f* **XXXII.52**
coruscus -a -um **XXXIV.72**
corvus -ī *m* **XXVII.230**
cotīdiānus -a -um **XXIX.358**
cremāre **XXXIV.471**
crīmen -inis *n* **XXX.187**
croceus -a -um **XXXIV.239**
cruciātus -ūs *m* **XXXI.305**
crūdēlis -e **XXIX.74**
cultus -a -um *part* **XXXIV.273**
cultus -ūs *m* **XXIX.264**
cupīdō -inis *f* **XXXIV.250**
cupressus -ī *f* **XXVIII.274**
cūra -ae *f* **XXXIV.442**
currere cucurrisse **XXVI.55**
cursus -ūs *m* **XXVIII.69**
D
dēbilis -e **XXIX.324**
dē-cipere -cēpisse -ceptum **XXXI.290**
decus -oris *n* **XXXIV.179**
dēfendere -fendisse -fēnsum **XXX.199**
dēflectere **XXXIV.78**
dē-icere -iēcisse -iectum **XXXIII.164**
dē-lābī -lāpsum esse **XXVII.145**
dēlphīnus -ī *m* **XXVII.57**
dē-lūdere **XXXIV.112**
dē-mittere **XXXIV.516**
dēnsus -a -um **XXXIII.115**
dē-pōnere **XXXIV.357**
dē-pōnere -posuisse -positum **XXVI.101**
dē-prehendere/-prēndere **XXXIV.442**
dērigēre -uisse **XXXIV.361**
dēsīderium -ī *n* **XXIX.70**
dēstruere -ūxisse -ūctum **XXX.210**
dē-vincere **XXXII.8**
dif-fugere **XXXIV.460**
dī-lacerāre **XXXIV.597**
dīlēctus -a -um **XXVIII.260**
discēdere -ssisse **XXVIII.110**
discus -ī *m* **XXXIV.11**
dissimilis -e **XXIX.377**
dis-suādēre + *dat* **XXIX.378**
diū **XXVI.33**
dīversus -a -um **XXXIV.376**
dīvīnus -a -um **XXVI.102**
domus, *gen pl* domuum **XXXI.27**
dōnec **XXVII.47**
dorsum -i *n* **XXVII.58**
dracō -ōnis *m* **XXVII.156**
dum + *coni* **XXX.22**
dūmus -ī *m* **XXXIII.296**
dūrus -a -um **XXXIV.309**
E
eburneus -a -um **XXXIV.365**
ebur -oris *n* **XXXIV.365**
ē-dere -didisse -ditum **XXXIV.344**
ē-dūcere **XXIX.251**
ef-ferre ex-tulisse ē-lātum **XXVII.57**
ef-flāre (animam e.) **XXIX.365**
ef-fundere **XXX.53**
ēgregius -a -um **XXIX.1**
ē-mergere **XXXIII.62**
e-minēre **XXXIV.371**
e-mittere **XXVII.43**
equīnus -a -um **XXXI.176**
ē-rigere -rēxisse -rēctum **XXXI.391**
ē-rubēscere -buisse **XXXIV.550**
ēsūrīre **XXVII.75**
etiam-sī **XXVIII.229**
ē-vocāre **XXXIII.17**
ex -animis -e **XXXIV.326**
ex-cipere -cēpisse -ceptum **XXXIV.80**
ex-cruciāre **XXXI.309**
ex-currere -risse **XXXIII.297**
ex-īre -iisse **XXVI.145**
ex-ōrnāre **XXVII.229**
ex-pellere -pulisse -pulsam **XXX.188**
experīrī: (rem e.) **XXVIII.173**
ex-pōnere -posuisse -positum **XXVII.60**
ex-spirāre **XXXIII.133**
exstinguere **XXXIV.306**
ex-tenuāre **XXXIV.148**
ex-trahere **XXX.370**
extrēmus -a -um **XXXII.97**
ex-uere **XXXIV.539**
ex-ūrere -ussisse -ustum **XXXIII.212**
F
facinus -oris *n* **XXXIV.86**
famulus -ī *m* **XXXIV.577**
fastidīre **XXXIV.71**
favēre + *dat* **XXVII.4**
favus -ī *m* **XXXII.248**
fēlicia **XXXIV.244**
fēlix -īcis **XXXIV.244**
fēnum -ī *n* **XXXIV.260**
ferē **XXIX.72**
ferōcia -ae *f* **XXXI.398**
ferrō **XXIX.369**
ferula -ae *f* **XXXI.99**
ferus -a -um **XXXIV.595**
finēs -ium *m pl* **XXVIII.131**
flagrāre **XXXII.24**
flāmen -minis *n* **XXXIV.63**
flamma -ae *f* **XXXI.95**
flātus -ūs *m* **XXXIV.30**
flectere **XXIX.398**
flēre -ēvisse **XXVI.33**
foedāre **XXIX.357**
fōns fontis *m* **XXIX.243**
fortitūdō -inis *f* **XXXII.303**
fraudāre **XXXIV.317**
frēnum -ī *n* **XXXIII.107**
frōns frondis *f* **XXX.27**
frūstrā *adv* **XXVII.245**
fugāre **XXXIV.68**
fulgēre **XXXIV.379**
fulgere **XXIX.192**
fūmus -ī *m* **XXIX.78**
fundere fūdisse fūsum **XXVIII.10**
fundus -ī *m* **XXVII.57**
fūnis -is *m* **XXVII.45**
fūnus -eris *n* **XXXIV.87; XXXIV.345**
G
galea -ae *f* **XXVI.135**
gemitus -ūs *m* **XXXIV.94**
gerere: sē gerere **XXXII.10**
gestāre **XXXII.96**
glaciālis -e **XXXIV.389**
grānum -ī *n* **XXIX.174**

- grātēs *f pl* XXXIV.475
 grātus -a -um XXIX.15
 gravitās -ātis *f* XXXIV.480
 gutta -ae *f* XXIX.241
H
 habēnae -ārum *f pl* XXIX.351
 haedus -ī *m* XXVII.172
 haerēre -sisse -sum XXXIV.353
 harundō -inis *f* XXXIV.266
 herbōsus -a -um XXVIII.251
 hirsūtus -a -um XXXIV.389
 honōs -ōris *m* XXVIII.339
 horrendus -a -um XXVII.44
 horrēre -uisse XXXII.173
 hospes -itis *m* XXVIII.339
I
 iacēre -cuisse XXVI.163
 ictus -ūs XXXIV.32
 idōneus -a -um XXVIII.21
 igneus -a -um XXXI.96
 ignōtus -a -um XXVIII.243
 il-līmis -e XXXIV.164
 immedicābilis -e XXXIV.83
 im-minēre XXXIV.371
 im-mītis -e XXXIV.316
 im-mittere XXIX.232
 immortālēs -ium *m pl* XXIX.320
 im-mōtus -a -um XXIX.397
 impedire XXXIV.569
 im-pendēre XXXIII.248
 imperātum -ī *n* XXVI.52
 impes -petis *m* XXXIV.69
 impetrāre XXIX.50
 impius -a -um XXXIV.70
 im-prūdēns -tis XXVIII.253
 impūne *adv* XXXII.17
 in-cendere -cendisse -cēsum
 XXVI.154
 incendium -ī *n* XXXIV.503
 incola -ae *m/f* XXVIII.279
 in-cubāre (+ *dat*) XXX.179
 in-cumbere -cubuisse (+ *dat*)
 XXX.130
 inde XXXIV.152
 inde ab XXIX.2
 in-dūcere -dūxisse -ductum
 XXXIV.352
 in-ermis -e XXXI.87
 in-fēlīx -īcis XXIX.32
 infēstāre XXXIII.98
 infēstus -a -um XXVII.43
 in-figere XXXIII.77
 in-gemere -uisse XXXIV.566
 ingemināre -āvisse -ātum XXXIV.115
 in-gredī -gressum esse XXVI.148
 inhibēre XXXIV.468
 in-icere -iō -iēcisse -iectum
 XXXIII.139
 insānia -ae *f* XXIX.74
 in-sequī XXVII.118
 inserere -seruisse -sertum + *dat*
 XXXIII.124
 in-sidēre sedisse + *dat* XXVIII.137
 insidiae -ārum *f* XXXIV.430
 in-spicere XXIX.294
 intel-legere -ēxisse -ēctum XXVII.34
 inter-diū XXXI.167
 inter-dum XXXI.238
 intereā XXVIII.49
 interior -ius *comp* XXXI.56
 intimus -a -um *sup* XXIX.368
 in-tremere -uisse XXXIV.488
 in-vidēre + *dat* XXVI.45
 invidus -a -um XXXIV.63
 invītāre XXXI.272; XXXII.193
 invītus -a -um XXXIV.475
 ira -ae *f* XXXI.35
 ir-rīdēre XXXIV.316
 iter itineris *n* XXIX.44
 iuba -ae *f* XXIX.356
 iūcundus -a -um XXIX.38
 iugum -ī *n* XXXIV.480
 iungere + *dat* XXXIV.464
 iuvenālis -e XXXIV.473
 iuvenis -is *m* XXVIII.34
L
 labor -ōris *m* XXXIV.468
 lacrimōsus -a -um XXXIV.345
 lapidum venae XXXI.69
 lapis -idis *m* XXXI.61
 laqueus -ī *m* XXXII.126
 largīrī -ītum esse XXVII.41
 latēre XXIX.27
 latibulum -ī *n* XXXIII.297
 lātrātus -ūs *m* XXXIV.579
 laurus -ī *f* XXXII.55
 lavāre lāvisse XXX.89
 lēgātus -ī *m* XXVIII.122
 levāre XXX.13
 lēx lēgis *f* XXIX.62
 libēns -entis XXXIV.322
 libenter *adv*, *praef*.
 liberāre XXVII.47
 lympha -ae *f* XXXIV.202
 liquidus -a -um XXXIV.202
 longinquus -a -um XXVII.143
 lōra -ōrum *n pl* XXXIV.46
 luctārī XXIX.362
 lūcus -ī *m* XXXIV.545
 lūgēre lūxisse XXXIV.237
 lūmen -inis *n* XXXIV.234
 lympha -ae *f* XXXIV.203
 lyra -ae *f* XXXIII.235
M
 macula -ae *f* XXXIV.561
 mālum Pūnicum XXIX.173
 mālus -ī *m* XXIX.128
 manēre mānsisse XXVIII.182
 marīnus -a -um XXXIII.261
 marmor -oris *n* XXVI.6
 mātrimōnium -ī *n* XXVII.110
 meminisse (*perf*) XXX.91
 memoria -ae *f* *praef*.
 mēta -ae *f* XXVIII.49
 metallum -ī *n* 367 XXXIV.367
 metere messuisse XXX.63
 metuere -uisse XXVI.100
 minae -ārum *f pl* XXXIV.114
 minimē *adv* XXVI.82
 mitra -ae *f* XXXIV.271
 mittere XXIX.388
 mōlēs -is *f* XXXIV.374
 morbus -ī *m* XXIX.307
 morī -ior XXVII.127
 morsus -ūs *m* XXIX.28
 mortālēs -ium *m pl* XXIX.291
 movēre mōvisse mōtum XXVII.98
 mūgīre -ivisse XXVI.83
 musca -ae *f* XXXIII.161
N
 nāre XXXIV.373
 nāscī nātum esse XXVII.69
 nātus -ī *m* XXXIV.410
 nebula -ae *f* XXX.158
 nēmō, *dat* nēminī XXVII.85
 nemus -oris *n* XXXII.148
 nepōs -ōtis *m* XXIX.260
 nīti XXXIV.203
 nitidus -a -um XXXIV.164
 niveus -a -um XXXII.157
 nocēre -uisse + *dat* XXVI.98
 noctū *adv* XXVI.145
 nōdus -ī *m* XXXIV.540
 notāre XXXIV.210
 noverca -ae *f* XXVII.123
 nūmen -inis *n* XXXIV.290

- nūntiāre **XXIX.110**
nūntius *m*, nūntia *-ae f XXX.152*
nūptiae *-ārum f XXIX.13*
O
ob-dormīre **XXXII.197**
ob-orīri *-ortum esse XXXIV.489*
ob-stāre **XXXIV.204**
occāsus *-ūs m XXXIV.405*
occiduus *-a -um XXXIV.64*
occultē *adv XXXIII.182*
occultus *-a -um XXXIV.268*
occupāre **XXXIV.473**
occurrere *-risse XXVIII.196*
odiōsus *-a -um XXXIV.78*
ōdisse **XXVII.231**
odium *-ī n XXXII.33*
of-ferre **XXVIII.244**
olea *-ae f XXXII.94*
olīva *-ae f XXXII.246*
olor *-ōris m XXXIII.310*
opem ferre **XXXIII.68**
operculum *-ī n XXIX.306*
operīre *-uisse opertum XXVII.161*
opēs *-um f pl XXXII.223*
oportēre *-uisse XXX.71*
op-primere *-pressisse -pressum XXVI.162*
optāre **XXVII.55**
opus *-eris n XXXII.119*
ōrāre **XVI.27**
ortus *-ūs m XXXIV.405*
P
paenitēre *-uisse (eum paenituit facti suī) XXVII.242*
palaestra *-ae f XXIX.359*
pallēre *-uisse XXX.104*
pallēscere *-luisse XXXIV.488*
pallor *-ōris m XXXIV.352*
palūs *-ūdis f XXXII.271*
parāre **XXVII.121**; *sibi p. XXVII.33*
parcere pepercisse **XXXIII.43**
pārēre peperisse **XXIX.319**
pārēre *-uisse XXVII.84*
pāscere pāvisse pāstum **XXXIV.165**
patēre *-uisse XXIX.139*
paternus *-a -um XXXIV.490*
patrius *-a -um XXXIV.442*
paulātim **XXXIV.149**
pāvō *-ōnis m XXXII.200*
pel-licere *-lēxisse lectum XXXIV.56*
pendēre **XXXIV.280**
penitus *adv XXXIV.4*
per-agere *-ēgisse -āctum XXXIV.343*
per-cutere *-cussisse -cussum XXVIII.254*
pergere perrēxisse **XXVIII.178**
perīculum *-ī n XXVII.47*
perītus *-a -um + gen XXXII.115*
per-movēre *-mōvisse -motum XXVII.56*
perpetuus *-a -um XXXII.348*
per-venīre *-vēnisse XXVI.96*
petere (ab aliquo) **XXVII.4**
petere **XXVIII.9**
pharetra *-ae f XXXI.19*
pilus *-ī m XXXI.83*
pingere pinxisse pictum **XXXII.65**
placēre *-uisse XXX.40*
plangere **XXX.173**
pluere, *praef.*
plumbum *-ī n XXXIII.149*
pompa *-ae f XXXIV.346*
pōmum *-ī n XXXI.311*
pondus *-eris n XXXIV.62*
pōnere posuisse positum **XXVI.31**
pōns *-ontis m XXX.200*
porrigere porrēxisse **XXXIV.209**
posterus *-a -um XXVIII.227*
praebēre *-uisse -itum XXVII.135*
praeda *-ae f XXVI.153*
praemium **XXVI.157**
praeter-īre *-īvisse/-iisse -itum XXVIII.85*
prātum *-ī n XXXIV.60*
precārī *-ātum esse XXVIII.186*
prehendere *-disse -ēnsu m XXXIII.301*
pretiōsus *-a -um XXVI.115*
prīstinus *-a -um XXXIV.567*
prius... quam **XXXI.230**
prō *pp + abl XXVI.57*
probāre **XXXIV.182**
probitās *-ātis f XXXII.303*
prō-cumbere **XXXI.46**
pro-hibēre *-uisse XXVII.103*
prō-icere *-iēcisse -iectum XXX.52*
properāre **XXVIII.81**
proximus *-a -um sup XXIX.353*
prūdētia *-ae XXVIII.149*
prūnum *-ī n XXXII.246*
pūblicus *-a -um XXX.182*
pudendus *-a -um XXVIII.174*
puerīlis *-e XXXIV.413*
purpura *-ae f XXXIV.382*
purpureus *-a -um XXXIII.193*
Q
quercus *-ūs f XXVII.155*
R
radiāre **XXXIV.73**
rādīcēs agere **XXXII.53**
radius *-ī XXXI.96, XXXIV.454*
rādīx *-īcis f XXXII.53*
rāna *-ae f XXVII.106*
rapere rapuisse raptum **XXVI.46**
rapidus *-a -um XXVIII.247*
ratis ratis *f XXXI.21*
re-cipere *-cēpisse -ceptum XXX.86*
re-dūcere **XXVIII.345**
re-ferre rettulisse re-lātum **XXIX.48**
re-fovēre **XXXIV.81**
re-fugere **XXXIV.71**
rēgālis *-e XXXIV.568*
regia *-ae f XXVII.2*
rēgīna *-ae f XXVII.50*
rēgnum *-ī n XXVIII.297*
rē-icere **XXXIV.293**
relinquere *-līquisse -lictum XXVI.94*
re-mittere **XXXIV.494**
re-pellere **XXXI.109**
re-percutere **XXXIV.190**
re-petere **XXXIV.568**
re-plēre *-ēvisse -ētum XXXI.207*
re-portāre **XXXIV.115**
repulsa *-ae f XXXIV.147*
rēs gestae **XXXII.92**
rēs pūblica **XXX.182**
re-sonāre **XXXIV.579**
re-spicere *-spexisse -spectum XXIX.62*
re-stāre **XXVIII.89**
resupīnus *-a -um XXXIV.203*
rēte *-is n XXX.59*
re-tinēre *-tinuisse -tentum XXXI.69*
retrō **XXIX.74**
rigidus *-a -um XXVIII.265*
rīma *-ae f XXVII.193*
rīpa *-ae f XXIX.194*
rogus *-ī m XXXIV.238*
rōstrum *-ī n XXXIV.596*
rota *-ae f XXXIV.454*
rubēscere **XXXIV.461**
rubor *-ōris m XXXIV.180*
ruere **XXXIV.69**
S
sacer *-cra -crum; arbor sacra XXXII.61*

- sacerdōs -ōtis *m/f* XXXII.279
 sacrificāre XXVI.26
 sacrificium -ī *n* XXVII.174
 saltāre XXVII.168
 saltem XXXIV.466
 scālae -ārum *f pl* XXXIV.263
 scelus committere XXXI.299
 scēptrum -ī *n* XXIX.131
 scintilla -ae *f* XXXI.98
 scīre -īvisse XXXI.247
 scrība -ae *m* XXXIII.198
 sē cōn-ferre (in locum) XXXIII.182
 sē-cēdere XXXIV.219
 sēdāre XXVII.12, XXXIV.173
 sē-ligare XXXIV.294
 sēmideus -ī *m* XXXIV.289
 senātor -ōris *m* XXVIII.136
 senex senis *m* XXVI.66
 sēnī -ae -a XXIX.181
 sentīre sēnsisse sēnsūm XXX.10
 sē-parāre XXXIV.199
 sepulcrum -ī *n* XXVIII.275
 serpēns -ntis *m/f* XXIX.27
 sertum -ī *n* XXXII.285
 siccāre XXX.65
 sīdus -eris *n* XXXIV.73
 sī forte XXXI.321
 silēre -uisse XXXIII.54
 similis -e (+ *dat*) XXVII.22
 simul ac XXIX.114
 simulāre XXXIV.272
 sine lēge XXXIV.498
 sinere sīvisse XXX.111
 sinus -ūs *m* XXVII.74
 sitīre XXVII.75
 socius -ī *m* XXXI.409
 solitus -a -um XXXIV.480
 solium -ī *n* XXXIV.382
 somnium -ī *n* XXX.153
 sonare XXXIV.93
 sors -rtis *f* XXXIV.414
 spēlunca -ae *f* XXX.156
 spēmere sprēvisse sprētum XXIX.87
 spēceus -a -um XXXIV.387
 splendidus -a -um XXXIV.62
 splendor -ōris *m* XXXIV.72
 stabulum -ī *n* XXVII.19
 stāmen -inis *n* XXXII.131
 stāre stetisse XVIII.183
 statua -ae *f* XXXII.209
 statuere XXXII.222
 stimulus -ī *m* XXXIV.467
 strēnuus -a -um XXVI.134
 stultitia -ae *f* XXXI.211
 stupēre -uisse XXX.216
 suāvis -e XXX.16
 sub-mittere -mīsisse -missum
 XXXIV.233
 sūcus -ī *m* XXXII.128
 sūdor -ōris *m* XXIX.198
 summus collis XXXII.265
 superāre XXVI.18
 superbia -ae *f* XXXII.67
 superbus -a -um, XXVI.3
 superesse XXXI.38
 superī -ōrum *m pl* XXIX.62
 supīnus -a -um XXXI.222
 sus-pendere -pendisse -pēnsūm
 XXXIV.336
 sustinēre -tinuisse -tentum
 XXXIII.170
T
 tabernāculum -ī *n* XXXIII.186
 tacēre tacuisse XXXI.352
 taeda -ae *f* XXXIV.293
 taedium -ī *m* XXXIV.320
 tangere tetigisse tāctum XXVI.83
 tegere tēxisse tēctum XXVIII.178
 tēla -ae *f* XXXII.132
 tēlum -ī XXIX.377
 tēmō -ōnis *m* XXXIV.454
 tendere XXVII.96
 tenebrae -ārum *f pl* XXIX.135
 tenēre -uisse XXVIII.121
 tergēre -sisse -sum XXVI.36
 texere -uisse -xtum XXXII.132
 timēre -uisse XXXII.81
 tollere sustulisse sublātum
 XXIX.306
 tormentum -ī *n* XXXIV.318
 torus -ī *m* XXXIV.294
 tot-idem *indēcl* XXIX.328
 trā-icere -iō -iēcisse -iectum
 XXXIII.135
 trāns-figere XXIX.363
 trāns-īre XXXI.170
 tremere tremuisse XXX.47
 tridēns -entis *m* XXXII.95
 truncus -ī *m* XXVII.157
 tuba -ae *f* XXVIII.42
 tuērī XXXI.89
 turbāre XXVII.100
U
 ulmus -ī *f* XXXIV.279
 ultimum *adv* XXVI.69
 ultimus -a -um XXVIII.21
 ultrā *adv* XXXIV.328
 ultrō XXXIV.209
 ululātus -ūs *m* XXXIV.548
 ūmēns -entis *adi* XXX.125
 ūna XXXIV.375
 unda -ae *f* XXX.73
 undique XXXIV.534
 unguis -is *m* XXX.266
 ūnicus -a -um XXXIV.205
 ursa -ae *f* XXXII.346
 ursus -ī *m* XXXIII.287
 ūsus -ūs *m* XXXIV.113
 ūtilis -e, *prae*
 uxōrem ducere XXVI.38
V
 vacca -ae *f* XXXII.157
 vagārī XXXII.360
 vāgīna -ae *f* XXXIII.191
 vapor -ōris *m* XXX.160
 vās vāsis *n* XXIX.287
 vāstāre XXXIII.18
 vātēs -is *m/f* XXXIII.251
 vehemēns -entis XXXIV.63
 vehere vēxisse vectum XXVII.59
 vellus -eris *n* XXVII.154
 vēlōciter *adv* XXVIII.80
 vēnārī XXXIV.127
 venēnum -ī *n* XXXI.406
 venia -ae *f* XXXII.75
 verērī -itum esse XXXII.364
 versārī -ātum esse XXVIII.174
 vertere -tisse -sum XXXIV.424
 vertere *in* + *acc* XXXIV.504
 vetāre -uisse -itum XXXII.263
 vīcīnus -a -um XXXIII.236
 victor -ōris *m* XXVIII.55
 vincere vīcissee victum XXVI.153
 viola -ae *f* XXIX.106
 viridis -e XXX.94
 virtūs -ūtis *f* XXX.230
 vīsere vīsisse vīsum XXVI.110
 vītam agere XXX.261
 volucris -is *f* XXXIV.166
 volvere XXVII.157
 vōtum -ī *n* XXXIV.220
 vulgārīs -e XXXIV.293

Questo volume, quando sprovvisto del triangolino affianco, è da considerarsi copia saggio e campione gratuito fuori commercio, e perciò non può esser venduto, né ceduto ad alcun altro titolo, ai sensi dell'art. 17, comma 2°, della legge 633 del 1941. Esso è inoltre esente da IVA (d. p. r. 26 ottobre 1972, n. 633, art. 2, lett. d) e dall'obbligo della bolla d'accompagnamento (d. p. r. 6 ottobre 1978, n. 627, art. 4, n. 6).

€ 9,90

ISBN 978-88-95611-29-7

EDIZIONI ACCADEMIA
VIVARIUM
NOVUM

